

T.C.
CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÇOCUK EDEBİYATI ÜRÜNLERİYLE ÇOCUKLAR İÇİN YAZILMIŞ ESERLERİN
DEĞERLER EĞİTİMİ BAĞLAMINDA KARŞILAŞTIRILMASI

Hazırlayan
Erva BAĞCI

TEZ DANIŞMANI
YRD. DOÇ. DR. Bilal ELBİR

MANİSA
2013

T.C.
CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÇOCUK EDEBİYATI ÜRÜNLERİYLE ÇOCUKLAR İÇİN YAZILMIŞ ESERLERİN
DEĞERLER EĞİTİMİ BAĞLAMINDA KARŞILAŞTIRILMASI

Hazırlayan
Erva BAĞCI

TEZ DANIŞMANI
YRD. DOÇ. DR. Bilal ELBİR

MANİSA
2013

ÖZET

ÇOCUK EDEBİYATI ÜRÜNLERİYLE ÇOCUKLAR İÇİN YAZILMIŞ ESERLERİN DEĞERLER EĞİTİMİ BAĞLAMINDA KARŞILAŞTIRILMASI

Erva BAĞCI

Yüksek Lisans, İlköğretim Anabilim Dalı
Tez Danışmanı: YRD. DOÇ. DR. Bilal ELBİR
Manisa, 2013

Bu çalışmada çocuk edebiyatı ürünlerindeki değerlerle, çocuklar için yazılmış güdümlü eserlerdeki değerler tespit edilmiş, tespit edilen bu değerlerin karşılaştırması yapılmıştır. Hangi eserlerde değerler eğitiminin daha etkili ve kalıcı bir şekilde verildiği ortaya konulmuştur. Araştırmanın ilk bölümünde, değerler kavramının tanımı yapılmıştır. Daha sonra Türkçe eğitiminde, çocuk edebiyatında, yurt dışında değerler öğretimi konuları üzerinde durulmuş, ülkemizde değerler eğitimiyle ilgili yapılan akademik çalışmalardan bahsedilmiştir. Problem cümlesi ve tezin amacı belirtilip, tezle ilgili ana kavramların tanımları yapılmıştır.

Tezin evrenini, Kemalettin Tuğcu, Gülten Dayıoğlu, Muzaffer İzgü, Ömer Seyfettin ve Cahit Zarifoğlu'nun çocuk edebiyatı ürünleriyle, değerler eğitimi konulu çocuklar için yazılmış eserler, örneklemini ise beş çocuk edebiyatçısının üçer hikâyesi ve beş farklı yayınevine ait beş ayrı değerler eğitimi hikâye seti oluşturmaktadır. Araştırmada, tarama modelinde betimsel alan araştırma yöntemi kullanılmıştır. Seçilen tüm hikâyeler baştan sona okunmuş; tespit edilen değerler fişlenmiştir. Her hikâye için ayrı ayrı okuma, not alma, değerleri tespit etme ve değerlendirme işlemi yapılmıştır. Her hikâyenin değerlendirme sonuçları ayrı başlık altında toplanmış, değerlerle ilgili iletilerin hikâyede nasıl verildiği ve değerlerin nasıl işlendiği tespit edilmiştir.

Sonuç olarak, güdümlü olarak yazılmış çocuk eserlerinin de çocuk edebiyatçıların eserlerinin de değerler eğitimi konusunda mükemmel, eksiksiz ve kusursuz olmadığı görülmüştür. Bu açıdan bakıldığında incelenen eserlerin birbirlerini tamamladığı düşünülebilir. Dolayısıyla her iki grup eserin de çocuk eğitiminde kullanılması, değerler eğitimi açısından faydalı olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Değerler, değerler eğitimi, çocuk edebiyatı, çocuk eserleri.

ABSTRACT

A COMPARISON OF CHILDREN'S LITERATURE PRODUCTS AND THE WORKS OF ART WRITTEN FOR CHILDREN IN THE CONTEXT OF VALUE EDUCATION

Erva BAĞCI

Master Thesis, The Primary Education Main Branch

Supervizor: YRD. DOÇ. DR. Bilal ELBİR

Manisa, 2013

In this study, the values in the children's literature, and the values in the planned works which are written for children are detected. It is put forward in which works value education is exhibited more effectively and permanently. In the first part of the study the concept of value is defined. Then value education subjects in Turkish education, in children's literature, and abroad are emphasised, and academic studies in our country which are related to value education are mentioned. Problem sentence and the aim of thesis are denoted and the main concepts about the thesis are defined.

The universe of the thesis consists of the children's literature works of , Kemalettin Tuğcu, Gülten Dayıoğlu, Muzaffer İzgü, Ömer Seyfettin ve Cahit Zarifoğlu and the written works with the subject of value education, the samples contains three stories of five different authors of children's literature and five different stories set of five different publishing houses. In the search, descriptive field search method in scanning is applied. The chosen stories are well read and the values that are found are indicated. The assessment results are classified under different titles, and how the values are given and how they are implemented are indicated.

As a result, it is indicated that planned works of children's literature works are not perfect, without deficit, excellent form the point of value education. From this point it can be claimed that the works that are examined complete each other. Thus, the two groups of works will be useful in children education from the view of value education.

Key Words: The values, values education, children's literature, children's artworks.

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Çocuk Edebiyatı Ürünleriyle Çocuklar İçin Yazılmış Eserlerin Değerler Eğitimi Bağlamında Karşılaştırılması” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih
14/12/2012
Erva BAĞCI

T.C
YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
ULUSAL TEZ MERKEZİ

TEZ VERİ GİRİŞİ VE YAYIMLAMA İZİN FORMU

Referans No	460901
İşlem Türü	İşlemede
Yazar Adı / Soyadı	ERVA BAĞCI
Uyruğu / T.C.Kimlik No	T.C. 29554948972
Telefon / Cep Telefonu	
e-Posta	erva_b@hotmail.com
Tezin Dili	Türkçe
Tezin Özgün Adı	Çocuk Edebiyatı Ürünleriyle Çocuklar İçin Yazılmış Eserlerin Değerler Eğitimi Bağlamında Karşılaştırılması
Tezin Tercümesi	A Comparison Of Children's Literature Products And The Works Of Art Written For Children In The Context Of Value Education
Konu Başlıkları	Eğitim ve Öğretim
Üniversite	Celal Bayar Üniversitesi
Enstitü / Hastane	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Bölüm	İlköğretim Bölümü
Anabilim Dalı	İlköğretim Anabilim Dalı
Bilim Dalı / Bölüm	Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı
Tez Türü	Yüksek Lisans
Yılı	2013
Sayfa	210
Tez Danışmanları	Yrd. Doç. Dr. Bilal ELBİR
Dizin Terimleri	Değerler=Values Eğitsel değerler=Educational values Değerler eğitimi=Values education Çocuk edebiyatı=Children's literature
Önerilen Dizin Terimleri	
Yayımlama İzni	☐ Tezimin yayımlanmasına izin veriyorum ☒ Ertelemesini istiyorum [11 Ay]

b. Tezimin Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi tarafından çoğaltılması veya yayımının 14.01.2014 tarihine kadar ertelenmesini talep ediyorum. Bu tarihten sonra tezimin, internet dahil olmak üzere her türlü ortamda çoğaltılması, ödünç verilmesi, dağıtımı ve yayımı için, tezimle ilgili fikri mülkiyet haklarım saklı kalmak üzere hiçbir ücret (royalty) talep etmeksizin izin verdiğimi beyan ederim.
NOT: (Erteleme süresi formun imzalandığı tarihten itibaren en fazla 3 (üç) yıldır.)

18.02.2013

İmza:.....

TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI

Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 31/01/2013 tarih ve 3/11 sayılı toplantısında oluşturulan jürimiz tarafından Lisans Üstü öğretim Yönetmeliği'nin 24. Maddesi gereğince Enstitümüz İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Yüksek Lisans Programı öğrencisi Erva BAĞCI'nın "Çocuk Edebiyatı Ürünleriyle, Çocuklar İçin Yazılmış Eserlerin Değerler Eğitimi Bağlamında Karşılaştırılması" Konulu tezi incelenmiş ve aday 15/02/2013 tarihinde saat 14.00'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra 90 dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından jüri üyelerine sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin,

BAŞARILI olduğuna		<u>OY BİRLİĞİ</u>	☒
DÜZELTME yapılmasına	*	<u>OY ÇOKLUĞU</u>	☐
RED edilmesine	**	ile karar verilmiştir.	☐

* Bu halde adaya 3 ay süre verilir.

** Bu halde adayın kaydı silinir.

BAŞKAN

Yrd. Doç. Dr. Bilal ELBİR
(Danışman)

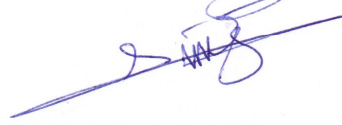
ÜYE

Yrd. Doç. Dr. Muzaffer Çandır

ÜYE

Yrd. Doç. Dr. Süleyman SARIBAŞ

Evet Hayır

*** Tez, burs, ödül veya Teşvik prog. (Tüba, Fullbright vb.) aday olabilir

Tez, mutlaka basılmalıdır

Tez, mevcut haliyle basılmalıdır

Tez, gözden geçirildikten sonra basılmalıdır.

Tez, basımı gereksizdir.

ÖNSÖZ

Çocukların kişilik ve ahlaki gelişimlerinde edebi ürünlerin önemli bir rolü vardır. Bu açıdan bakıldığında çocuk edebiyatı eserlerinin sanatsal ve edebi yönlerinin yanında eğitsel açıdan da incelenmesi, bu eserlerin hedef kitlesi olan çocuklara göre düzenlenerek oluşturulması gerekmektedir. Bireyin kişilik ve ahlaki gelişiminin büyük bir kısmının çocukluk döneminde olduğu dikkate alınırsa bu dönemdeki örgün eğitim ve aile eğitiminde sıkça karşılaştıkları çocuk kitaplarının etkisi unutulamaz. Çocuklar okul öncesi dönemden itibaren başlayan ilköğretimde de devam eden kitapla tanışma sürecinde birçok değer edinirler. Okuma kitapları ile çocuğun değer yargısı, değerler dünyası oluşturulup sağlamlaştırılır. Çocukların içinde buldukları toplumu bir arada tutan ve geleceğe taşıyan bu değerleri edinmeleri büyük ölçüde eğitim sayesinde mümkündür.

Değerlerine sahip çıkan, eğitimi, edebi ürünleri aracılığıyla vatanını seven, milli, kültürel ve evrensel değerlerine sahip bireyler yetiştiren ülke, güçlü ülke konumuna geçer. İdeal ve güçlü bir toplumun oluşması için unutilan veya uygulamayan evrensel ve milli değerler, eğitim yoluyla kazandırılmalıdır.

Yüksek lisans dönemim boyunca çok şey öğrendiğim, bilgi birikimi, tecrübesiyle çalışmamın başından sonuna kadar bana yol gösterip rehberlik eden danışmanım, saygıdeğer hocam Yrd. Doç Dr. Bilal ELBİR'e, her türlü desteği ile çalışmamı kolaylaştıran babam Rıza BAĞCI'ya, hayatımın her anında olduğu gibi tez dönemimde de beni bir an olsun yalnız bırakmayan, destek olan annem Nazan BAĞCI'ya ve tezimin her ayrıntısını sabırla dinleyen, moral kaynağım ve yaşamımızın birçok noktasındaki benzerliklerin bizi birbirimize daha çok yaklaştırdığına inandığım dostum Nurinnisa EDE'ye teşekkürlerimi sunuyorum.

Erva BAĞCI
Manisa, 2013

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	I
ABSTRACT.....	II
YEMİN METNİ.....	III
TEZ VERİ GİRİŞ FORMU.....	IV
SINAV TUTANAĞI.....	V
ÖNSÖZ.....	VI
İÇİNDEKİLER.....	VII
KISALTMALAR.....	XV
GİRİŞ.....	1
I.BÖLÜM	
<i>1.1.DEĞERLER.....</i>	<i>2</i>
<i>1.2. DEĞERLER ÖĞRETİMİ.....</i>	<i>4</i>
<i>1.2.1. DEĞERLER ÖĞRETİMİNDE ETKİSİ OLAN FAKTÖRLER .....</i>	<i>7</i>
<i>1.2.1.1. Aile.....</i>	<i>7</i>
<i>1.2.1.2. Okul.....</i>	<i>9</i>
<i>1.2.1.3. Arkadaş (Çevre).....</i>	<i>12</i>
<i>1.2.1.4. Medya.....</i>	<i>14</i>
<i>1.3. TÜRKÇE EĞİTİMİNDE DEĞERLER ÖĞRETİMİ.....</i>	<i>14</i>
<i>1.4. ÇOCUK EDEBİYATINDA DEĞERLER EĞİTİMİ.....</i>	<i>16</i>
<i>1.5. YURT DIŞINDA DEĞERLER ÖĞRETİMİ.....</i>	<i>17</i>
<i>1.6. ÜLKEMİZDE DEĞERLER EĞİTİMİ KONUSUNDA YAPILAN ÇALIŞMALAR.....</i>	<i>19</i>

1.6.1. İNCELENEN YÜKSEK LİSANS TEZLERİ.....	26
1.6.2. İNCELENEN DOKTORA TEZLERİ.....	28
1.7. PROBLEM CÜMLESİ	29
1.8. TEZİN AMACI	29
1.9. TANIMLAR.....	29
II. BÖLÜM	
YÖNTEM	
2.1. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	31
2.2. KAPSAM VE SINIRLILIKLAR.....	31
2.2.1. EVREN.....	31
2.2.2. ÖRNEKLEM.....	31
2.3. VERİLERİN TOPLANMASI	32
2.4. VERİLERİ ÇÖZÜMLEME TEKNİKLERİ.....	32
III. BÖLÜM	
BULGULAR ve YORUM	
3.1. ESERLERDE İŞLENEN DEĞERLERİN TANIMLARI.....	33
3.2. ÜNLÜ ÇOCUK EDEBİYATÇILARININ ESERLERİ.....	36
3.2.1. CAHİT ZARİFOĞLU.....	36
3.2.1.1. Yürekdede ile Padişah.....	36
3.2.1.2. Hazreti Süleyman'la Kirpi.....	40
3.2.1.3. Padişah ile Bir Veli.....	41
3.2.2. GÜLTEN DAYIOĞLU.....	44

3.2.2.1. Sıcak Ekmek.....	44
3.2.2.2. Kaybolan Çocuk.....	45
3.2.2.3. Anneler Yalan Söyler Mi?	46
3.2.3. KEMALETTİN TUĞCU.....	47
3.2.3.1. Karanlık Dünya.....	47
3.2.3.2. Parktaki Adam.....	52
3.2.3.3. İyilik Meleği.....	60
3.2.4. MUZAFFER İZGÜ.....	67
3.2.4.1. Çocukların Ormanı.....	67
3.2.4.2. Babaannem Çalar Saat Oldu.....	69
3.2.4.3. Tekir Miyavladı.....	70
3.2.5. ÖMER SEYFETTİN.....	72
3.2.5.1. Kaşığı.....	72
3.2.5.2. Perili Köşk.....	73
3.2.5.3. Diyet.....	74
3.3. GÜDÜMLÜ OLARAK YAZILMIŞ ÇOCUK ESERLERİ.....	77
3.3.1. DEĞERLER EĞİTİMİ SETİ.....	77
3.3.1.1. Sevgiyi Görmek.....	77
3.3.1.2. Saklanın Mandarin Geliyor.....	79
3.3.1.3. Zıp Zıp Kurbağa.....	80
3.3.1.4. Lütfen Beni Dinleyin.....	82
3.3.1.5. Penguenlerin Oyunu.....	83

3.3.1.6. Karıncanın Öğüdü.....	84
3.3.1.7. Bal Partisi.....	85
3.3.1.8. Kış Pastası.....	86
3.3.1.9. Dedemin Madalyası.....	87
3.3.1.10. Hoş geldin Oya.....	88
3.3.1.11. Annem İçin.....	90
3.3.1.12. Islak Pati.....	91
3.3.1.13. Uçurtma Şenliği.....	91
3.3.2. ÖYKÜLERLE DAVRANIŞ EĞİTİMİ SETİ.....	93
3.3.2.1. Tali Odasını Topluyor.....	93
3.3.2.2. Tali Ellerin Yıkıyor.....	94
3.3.2.3. Tali Yardım Ediyor.....	95
3.3.2.4. Tali Doğruyu Söylüyor.....	96
3.3.2.5. Tali Bulduğu Eşyayı Sahibine Veriyor.....	97
3.3.2.6. Tali Eşyalarını Paylaşıyor.....	98
3.3.2.7. Tali Söz Dinliyor.....	98
3.3.3. ERDEMLERİMİZİ KEŞFEDELİM SETİ.....	100
3.3.3.1. Dağınk Emre'nin Rüyası.....	100
3.3.3.1.1. Dağınk Emre'nin Rüyası.....	100
3.3.3.1.2. Kurt ile Keçi.....	101
3.3.3.1.3. Kafesteki Kuş.....	102
3.3.3.1.4. Çil Tavuğun Hataları.....	103

3.3.3.2. <i>Uzaydan Gelenler</i>	104
3.3.3.2.1. <i>Uzaydan Gelenler</i>	104
3.3.3.2.2. <i>Duvardaki Çatlak</i>	105
3.3.3.3. <i>Vefalı At</i>	106
3.3.3.3.1. <i>Vefalı At</i>	106
3.3.3.3.2. <i>Pelin'in Yolculuğu</i>	107
3.3.3.3.3. <i>Kuruyan Ağaçlar</i>	108
3.3.3.3.4. <i>Direnış</i>	109
3.3.3.4. <i>Ben Kırmadım</i>	110
3.3.3.4.1. <i>Ben Kırmadım</i>	110
3.3.3.4.2. <i>Elli Kuruş</i>	112
3.3.3.4.3. <i>Vatan Toprağı</i>	113
3.3.3.5. <i>Baba Penguenin Fedakârlığı</i>	114
3.3.3.5.1. <i>Baba Penguenin Fedakârlığı</i>	114
3.3.3.5.2. <i>Yavru Ceylan</i>	116
3.3.3.5.3. <i>Zor Karar</i>	116
3.3.3.6. <i>Açgözlü Kurt</i>	117
3.3.3.6.1. <i>Açgözlü Kurt</i>	117
3.3.3.6.2. <i>Kardiyoloji Nerede?</i>	117
3.3.3.6.3. <i>Hasta Ziyareti</i>	118
3.3.3.6.4. <i>Akıllı Çocuk</i>	120
3.3.3.7. <i>Güneşin Öfkesi</i>	122

3.3.3.7.1. Güneşin Öfkesi.....	122
3.3.3.7.2. Küçük Bir İyilik.....	122
3.3.3.7.3. Küçük Cıvıv.....	123
3.3.3.7.4. Balkondaki Kuş Yuvası.....	124
3.3.3.8. Çınarın Feryadı.....	124
3.3.3.8.1. Çınarın Feryadı.....	124
3.3.3.8.2. Açgözlü Adam.....	126
3.3.3.9. Hayat Ağacı.....	128
3.3.3.9.1. Hayat Ağacı.....	128
3.3.3.9.2. Ali'nin Karnesi.....	129
3.3.3.9.3. Dostluğun Bedeli.....	131
3.3.3.10. Nene Hatun.....	132
3.3.3.10.1. Nene Hatun.....	132
3.3.3.10.2. Solan Güller.....	133
3.3.3.10.3. Kaybolan Makas.....	134
3.3.3.10.4. Son Bilet.....	134
3.3.3.10.5. Uyarı.....	135
3.3.4.ZELİŞ ÖĞRENİYOR SETİ.....	137
3.3.4.1. Zeliş Yardımlaşmayı Öğreniyor.....	137
3.3.4.2. Zeliş Paylaşmayı Öğreniyor.....	139
3.3.4.3. Zeliş Tutumlu Olmayı Öğreniyor.....	140
3.3.4.4. Zeliş'in Temizlik Alışkanlığı.....	142

3.3.5. İLK ÖYKÜLERİM SETİ.....	144
3.3.5.1. Yeşil Tespih.....	144
3.3.5.1.1. Yeşil Tespih.....	144
3.3.5.1.2. Selvi Nine.....	147
3.3.5.2. Minik Kedi.....	148
3.3.5.2.1. Minik Kedi.....	148
3.3.5.2.2. Baba Nasihatı.....	148
3.3.5.3. Kelebek Peşinde.....	150
3.3.5.3.1. Dağdaki Terslik.....	150
3.3.5.3.2. Kelebek Peşinde.....	150
3.3.5.3.3. Sıcak Ders.....	151
3.3.5.4. Durmayan Yağmur.....	153
3.3.5.5. Yarım Elma.....	154
3.3.5.5.1. Yarım Elma.....	154
3.3.5.5.2. Beyaz Misafirler.....	155
3.3.5.6. Hazine Peşinde.....	156
3.3.5.6.1. Dostumu Özledim.....	156
3.3.5.6.2. Hazine Peşinde.....	156
3.3.5.6.3. Sarman Kedi ve Peynirli Börek.....	158
3.3.5.7. Evimizin Forveti.....	159
3.3.5.7.1. Bugün Komik Bir Şey Oldu.....	159
3.3.5.7.2. Evimizin Forveti.....	159

3.3.5.7.3. <i>Gitme Kardan Adam</i>	160
3.3.5.8. <i>Babamın Sol Ayağı</i>	161
3.3.5.9. <i>Şeftali Ağacı</i>	163
3.3.5.9.1. <i>Şeftali Ağacı</i>	163
3.3.5.9.2. <i>Kırmızı Pabuçlarım</i>	164
3.3.5.10. <i>Kaybolan Top</i>	165
3.3.5.10.1. <i>Kaybolan Top</i>	165
3.3.5.10.2. <i>Cemal Kumandan</i>	166
3.4. ÜNLÜ ÇOCUK EDEBİYATÇILARININ ESERLERİYLE GÜDÜMLÜ OLARAK YAZILMIŞ ÇOCUK ESERLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI	169
SONUÇ VE ÖNERİLER	175
BİBLİYOGRAFYA (KAYNAKLAR)	177
EKLER	182
ÖZGEÇMİŞ	193

KISALTMALAR

Akt: Aktaran

DEM: Değerler Eğitimi Merkezi

s: Sayfa

vd: ve devamı

GİRİŞ

İnsanın karakterini sağlamlaştıracak, iyi olma kapasitesini artıracak ve onu erdemli kılacak olan bir eğitim olmadan, insanın kendi kendisine iyi işler başarması çok zordur. Bilgi ve erdem, üstün karakterli, olgun bir insan olmak için elde edilmesi gereken iki önemli unsurdur (Hkelekleli, 2011:275).

Bir toplumun geleceği, iyi yetişmiş ve sağlam, üstün karakterli kişilerin varlığına bağlıdır. Alanında iyi bir doktor, mühendis, hâkim, ğretmen yetiştirmek, o ülkenin eğitimi açısından önemlidir. Ancak alanlarında başarılı; vicdan sahibi doktor, güvenilir mühendis, adaletli hâkim, sevgi dolu ğretmen yetiştirmek özel bir eğitim, program, çaba ve uğraş gerektirir.

İyi bir ahlaki karakter kendiliğinden oluşmaz. İyi karakter toplumsal ve ahlaki değerleri anlama, bu değerleri içselleştirme ve bu doğrultuda davranmayı gerektirir. Bunun içinde çocuğun öğrenmeye, rehberliğe, yönlendirmeye ve uygun rol modellerle karşılaşmaya ihtiyaı vardır. Eğitimden beklenen, öğrencilere bilgi ve beceri kazandırmaktan öte, toplumun kalkınmasını ve yaşamasını devam ettirebilecek, hızla değişen dünyaya uyum sağlarken kendi değerlerini yitirmeyecek bireyler yetiştirmesidir.

Kazandırılmak istenen değerler, rol model olma, değerler eğitimi programı uygulama, teknolojiyi kullanma gibi farklı yöntemlerle çocuğa verilebilir. Bu yollardan bir tanesi de ocuk edebiyatı ürünleriyle kazandırılacak değerleri benimsetmektir.

Her edebi eserin, hitap ettiği bir hedef kitlesi ve bu kitleye ilettiliği- iletmek istediği bir mesajı vardır. ocuk edebiyatı ürünleri, genellikle çocuğa doğru davranış kalıplarını ve toplum içinde uyulması gerekli kuralları öğretmek; sevgi, saygı, iyilik, dürüstlük, yardımlaşma gibi bir takım değerleri kazandırmak; özetle çocuğu hayata karşı hazırlamak amacı gütmektedir. Bu amaç doğrultusunda yazılan her ocuk

edebiyatı ürünü farklı mesajlar içermekte ve çocuğun dünyasında bir yer edinmeye çalışmaktadır (Arseven, 2005: 42).

I.BÖLÜM

1.1.DEĞERLER

İlk defa sosyal bilimlere Znaniecki tarafından kazandırılan *değer* kavramı Latince “kıymetli olmak” veya “güçlü olmak” anlamına gelen “valere” kökünden türetilmiştir bir kelimedir (Bilgin, 1995 Akt: Keskinöğlü, 2008: 8).

Son yıllarda eğitim bilimcilerin özellikle üzerlerinde durdukları ve önem verdikleri araştırma konusu olan değer kavramıyla ilgili birçok akademisyen çeşitli tanımlar yapmıştır. Değer tanımlarına bakıldığında, değerlerle bağlantısı en sık vurgulanan kavramlar; inançlar, eğilimler, davranışlar ve tutumlardır. Bu tanımlardan bazıları şu şekilde ifade edilmektedir:

Terim olarak “değer” insanların; nesnelere, diğer insanları, fikirleri, durumları ve hareketleri iyi, kötü, arzu edilen, istenmeyen ve bunun gibi yargılarımızı oluşturan standartlarımızı ve prensiplerimizi ifade eder (Halstead- Tay-lor, 2000: 169).

Öncül (2000: 281) değer kavramını “genel olarak, bir nesneye, varlığa ya da faaliyete, ruhsal, ahlâksal, toplumsal açıdan ya da estetik yönden, tanınan önem ya da üstünlük derecesi” olarak tanımlamaktadır.

Özbay (2010: 121) ise değeri, “Bir toplumun varlık, birlik ve devamının sebebi olan ve korumaya çalışılan inanışların bütünüdür. Değerler bir toplumun çoğunluğu tarafından kabul gören, istenilen, inanılan, beğenilen, davranış şekilleridir. Bunlar toplumu meydana getiren fertlerin çoğunluğu tarafından benimsenir” şeklinde açıklarken, Erdem’e (2007: 96–97) göre değer “belirli bir durumu bir diğerine tercih etme eğilimi”dir. Değerler ise “davranışlara kaynaklık eden ve onları yargılamaya yarayan anlayışlardır.” Değerler ayrıca, “bireylerin neyi önemli gördüklerini tanımlayarak istekleri, tercihleri, arzu edilen ve edilmeyen durumları gösterir.”

Bir toplumun yapısını, o topluma ait değerlerin bütünü oluşturur. Toplumların değer yargıları uzun zaman içinde oluşmuştur. Toplumdaki değerler kişiye bağlı değildir, kişinin üstündedir. Ayrıca toplumdaki sosyal kontrol mekanizmalarının ve ödüllendirme araçlarının kaynağının değerler olduğu açıkça görülmektedir. Bir toplumda yapılacak siyasi, ekonomik vs. değişiklikler o toplumun inançları, normları, değerleri ve tutumları göz önüne alınarak yapılmazsa değişiklik etkisiz ya da geçersiz olacaktır. Toplum değerlerinin oluşmasında öncelikle aile etkindir. Toplumun üyeleri, aile kurumunda değer yargılarına sahip olmaya başlar. Örneğin, Türk çocukları, Türk toplumunun değerlerini annesinden dinlediği ninnilerle, mânilerle; babasından dinlediği destanlarla; dedesinden, ninesinden dinlediği masallarla, hikâyelerle; sokakta arkadaşları ile oynadığı çocuk oyunları, çevresindeki insanlarla konuşarak öğrenmeye başlar. Okul çağına geldiğinde Türk ve dünya klasikleri, yazılı edebî ürünler, özellikle de çocuk edebiyatı ürünleri Türk çocuğunun değerlerini oluşturmasına katkıda bulunur (Şen, 2007: 7).

Aydın (2010: 1) ise değerleri “ ideal davranış biçimleri veya hayat amaçları hakkındaki inançlarımız, davranışlarımıza yön gösteren ölçüler” şeklinde ifade etmektedir.

Değerler sayesinde, birey kendisini, toplum ise bireyi kontrol eder. Sahip olunan değerler kişinin yaşadığı toplum içerisindeki statüsünün belirlenmesinde etkili olmaktadır. Bu değerler sayesinde birey, sosyal ortamda karşılaştığı insanlar ile etkili iletişime geçebilir ve sosyal konumunun belirlenmesi için uygun bir altyapı oluşturabilir (Yazıcı, 2006: 499).

Değerler, toplumu oluşturan bireylere, nelerin önemli olduğunu, nelerin tercih edilmesi gerektiğini kısaca nasıl yaşanılması gerektiğini belirtir. Eğitim kurumlarının genel hedefleri incelendiğinde birçoğunun vatansever olma, temiz olma, sağlığına dikkat etme, düzenli olma, adil olma, büyüklere saygılı olma, yaratıcı olma, girişimci olma gibi birçok değer içerdiği görülmektedir. Eğitim kurumları bu ve benzeri değerler

ile öğrencilere hayatta nelerin önemli olduğunu ve nasıl yaşanması gerektiği konusunda rehberlik eder (Akbaş, 2008: 10).

Kazanılan değerler insanların tutum ve davranışlarını etkiler. Bu sebeple değerler aynı zaman da insanın, yaşam boyu etkileşimde buldukları diğer insanların karakterini, davranışlarını değerlendirirken kullandıkları bir kriterdir. Örneğin; Nazlı Hanım ve Ahmet Bey iyi insanlardır. Çünkü, misafirperver bir ailedirler, herkese saygı ve sevgi ile yaklaşır. Çocuklarına da bu değerleri vermeye çalışır... gibi cümlelerle insanlar çevrelerindeki bireylerin karakter ve yapılarını değerlendirmektedir.

Toplumsal anlamda değerler ise, toplum tarafından en iyi, en doğru ve en faydalı olduğu kabul edilen genelleştirilmiş davranış ilkeleridir. Bireylerin ve grupların kültür değerlerini araştırıp bu değerler hakkında bilgi edinerek, onların tutum ve davranışlarını büyük ölçüde önceden kestirebiliriz. Değerler, sosyal hayatı düzenlediği gibi bireyler arası bağlılığı da artırır. Birlikte yaşayan insanların hangi değerleri merkez alacakları konusunda konuşmaları, fikir birliğine varmaları ve bu değerleri önem sırasına sokmaları gerekir. Farklı değerlere sahip kişiler arasında veya kuşaklar arasında oluşan değer farklılıkları nedeniyle çatışmalar ortaya çıkabilir. Ancak bu çatışmaları da “barış, saygı, hoşgörü, uzlaşma” gibi başka ortak evrensel değerler yardımıyla çözmek mümkündür (Aydın, 2010: 2).

1.2. DEĞERLER ÖĞRETİMİ

Aydın, (2010: 4) değerlerin öğretilebilir ve öğrenilebilen olgular olduğunu vurgulamıştır. Değerlerin değişik toplumlarda değişik şekiller alması ve farklı olarak değerlendirilmesi de onların sonradan öğrenilmiş olduğunu göstermektedir. Bireyler hangi durumda nasıl davranılması gerektiğini, içinde yaşadıkları toplumun yetişkin bireylerinden veya yaşlılarından öğrenmektedir. O hâlde değerler her şeyden önce bir eğitim konusudur. Ancak bu eğitim, sadece okullarda verilen derslerden ibaret değildir. Bir bakıma, bütün toplum bir okul ve her insan da bu okulun hem öğretmeni hem de öğrencisi sayılmaktadır.

Değerler eğitiminin hedefi, karakterli, ahlaklı, kişilik sahibi, otokontrolü olan, dürüst bireyler yetiştirmektir. Bilgi olarak aktarılan tüm öğrenmelerin kısa zamanda unutulacağı hesaplanarak, çocuğun davranışlarının şekillenmesinde sözlerin anlamlı olmasını ve rol model olunması gerektiği unutulmamalıdır.

Değerler eğitimi, sağlıklı düşünen, hisseden, davranan ve yaşayan bireylerin yetiştirilmesi için gerekli ve vazgeçilmez bir eğitimidir. Sağlıklı bir toplumun var olması, o toplumdaki bireylerin sağlıklı olmasına bağlıdır. Geleceğini garanti altına almak isteyen her toplum, ahlaklı bir nesil yetiştirmek için gayret göstermeli, ahlak eğitimine önem vermelidir. Ahlak eğitiminin amacı, bireylerin olgun davranışları tanınması, bu konuda alışkanlık sağlaması ve üstün ahlakı gerçekleştirmesidir. Bir ahlaki davranış, kalıcılığı sağlanana ve köklü bir ahlak kuralı hâline gelinceye kadar, pekiştirilmelidir. Böylece davranış karakter hâline gelir. İnsanın davranışlarını devamlı olarak doğruluk şartlarına uydurmasını öğretmek, bu doğru ve düzenli hareketleri güzel alışkanlıklar, yüksek karakterler hâlinde elde etmek değerler eğitimidir. Değerler eğitiminin amacı, çocuğun doğuştan içinde var olan en iyi tarafı ortaya çıkarmak; kişiliğinin her yönüyle gelişmesini sağlamak; insani mükemmelliğe ulaşmasına yardımcı olmak; bireyi ve toplumu kötü ahlaktan korumak ve kurtarmak, bunun yanında iyi ahlakla donatmak ve devamını sağlamaktır. Bu nedenle, çocuklara ahlaki ve ahlaki olmayan özellikler hakkında doğru bilgiler verilmeli, sağlam kanaatler oluşturulmalı ve iyi bir model olunmalıdır. Bu şekilde, çocuklar iyi eğilimlerini geliştirmeye, kötü eğilimlerine teslim olmamaya çalışırlar ve böylece karakterleri olumlu yönde gelişir. Değerler eğitiminin temelini değerleri öğretmek oluşturmaktadır. Değerler eğitimi konusunda eğitimcilerin, öncelikle *Değerleri öğretmek için planlı bir şeyler yapıyor muyuz?, Bu becerilerin kalıcı olması için neler yapıyoruz?* sorularını cevaplandırması gerekmektedir (Aydın, 2010: 5-6).

Çocuklar dünya üzerinde gün geçtikçe büyüyen sosyal problemlerden, şiddet ve hoşgörüsüzlükten, savaş ve çatışmalardan fazlasıyla etkilenmektedir. Pek çok ülkede aileler, eğitimciler ve pedagoglar toplumsal düzeni tehdit eden tüm bu sorunlardan en az zararla kurtulmanın yolunun etkili bir değerler eğitiminden geçtiği kanaatindedirler. Ülkemizde de gittikçe artan ve toplumsal huzuru bozan birçok olay görülmektedir. Bu

olayları gerçekleştiren kişilerin değerler konusunda yeterince eğitilemedikleri ve ailesinde, çevresinde onlara değerleriyle örnek olacak kişilerin olmadığı anlaşılmaktadır. Sosyal denetim mekanizmalarından en önemlisi olan değerler, toplumsal bütünlüğün ayrılmaz parçalarıdır. Birey hayatında hemen her şeyi bu değerlere göre algılar ve yaşamın anlamını bu şekilde öğrenir. Bu yüzden değerler eğitiminin yapılmasında, eğitim kurumlarına ve öğretmenlere ve ailelere büyük görevler düşmektedir (Yazıcı, 2006: 500).

Öğretmenler, çocuklarla ailelerinden çok daha fazla vakit geçirdiklerinden dolayı, öğrencilerinin değer eğitimi ile ilgili olumlu tutum kazanmalarını sağlayabilirler. Ancak öğretmenin, öğretim faaliyetlerinde uygulanması istenilen değerler bulunmayabilir. Öğretmen bu değerlerin öğrencilere nasıl kazandırılacağını bilmiyor olabilir. Dolayısıyla, bu şekilde öğretmen değerler eğitimi alanında, öğrencilerine iyi bir model olamaz. Tam aksine öğrencilerde bulunan mevcut değerlerin körelmesine, hatta ortadan kalkmasına sebep olabilecek olumsuz bir model olabilir.

Anne- baba ve öğretmenler değer eğitiminde aşağıdaki hususlara dikkat etmelidir:

1. Çocuğa, herhangi bir değeri öğretmeye başlarken, önce o değer net bir şekilde tanımlanmalıdır. Öğretilmek istenen değer, eş ve zıt anlamlı kelimelerle üzerine konuşularak netleştirilebilir. Çocuklara iyi, kötü, sorumluluk, sorumsuzluk, erdem gibi kavramlar hakkında açık ve tam bilgiler verip bunların fikirleri oluşturulmalıdır. Bununla beraber çocuklardaki gerçek değere sevgi ve bağlılık duyma yetenekleri de geliştirilmelidir.

2. Değerler açıklanırken, söz konusu değere sahip olan insanların davranışları somut bir şekilde ortaya konmalıdır. Örneğin, sevgiyi öğretmek istiyorsak, “Seven bir insan neler yapar, neler yapmaz?” konusunun tek tek ortaya konulması değer anlaşılmaya ve özümsemesine yardımcı olur.

3. Değerler öğretilirken, bahsedilen değere sahip olursa ne kazanacağımız ve sahip olmazsak ne kaybedeceğimiz örneklerle somut bir şekilde ortaya konmalıdır.

Örneğin, *adalet* değerini öğretmek istiyorsak, “Adil bir insan neler yapar, neler yapmaz?” konusu ayrıntılarıyla açıklanmalıdır.

4. Değerlerle ilgili tavsiyelerde bulunurken emir veren bir dil kullanılmamalı. Doğrudan anlatım yerine, bu konudaki örnek kişi ve öykülerden yararlanarak öğretilecek değere, dolaylı olarak vurgu yapılmalıdır.

5. Değerlerimiz konusunda çocuklara tartışma ortamı sağlanabilir. “Neden bu değer iyidir?”, “Neden bu değeri önemsemeliyiz?” vb. sorularla değerleri açmak, çocukların bu değerleri benimsemelerini ve sahiplenmelerine yardımcı olur.

6. Çocuklardan değerlerle ilgili örnekler bulmalarını istemek konunun pekişmesini sağlarken, kalıcılığı artırır.

7. Öğretilmek istenen değerlerin pekişmesinin bir yolu da, değerlerle ilgili etkinliklerin hazırlanmasıdır. Öğrencilerin değerlerle ilgili kompozisyon, şiir, öykü yazmaları resim yapmaları, bulmaca hazırlamaları istenebilir.

8. Öğrencilere değerlerle ilgili yazılı materyal taraması yaptırılabilir. Değerlerle ilgili gazete-dergi haberleri, şiir, öykü, resim, film, sunu bulmaları, bunların sunumlarını yapmaları ve sınıfça okunup tartışılması sağlanabilir.

9. Anne- baba ve eğitimler ödül ve ceza verirken duygusal değil, adaletle hareket edilmelidir (Aydın, 2010: 17).

1.2.1. DEĞERLER ÖĞRETİMİNDE ETKİSİ OLAN FAKTÖRLER

1.2.1.1. Aile

Eğitimin her aşamasında ailenin yeri oldukça önemlidir. Ancak anne ve babalar değerler eğitiminde ilk sorumluluğun kendilerine ait olduğunu bilmelidirler.

Her birey çocukluk döneminde ailesinden birçok değer yargıları öğrenip; görgü kurallarını ve ahlak esaslarını benimsemektedir. Eğer birey bu dönemde ailesinden iyi ve kötü olan değer yargıları, tutarlı değer kalıpları edinemezse bu boşluğu tesadüfen edindiği olumlu ya da olumsuz birçok değer yargılarıyla doldurmaya çalışır. Bu durum ise kişi de telafisi zor problemlere, kişilik bozukluklarına yol açabilir. Bu sebeple anne -

babalar çocuklarıyla tutarlı ilişkiler kurmalı, hoşgörü ve anlayış çerçevesinde çocukların olumlu değer yargıları edinmesine yardımcı olup, onlara örnek olmalıdır (Bilgin, 1991: 27).

Çocuklarda kişilik gelişiminin yüzde sekseni ilk beş yaşta gerçekleştiği düşünülürse bu yaşlarda değerler eğitiminin verilmesi daha uygun olduğu görülmektedir. Bu yaşta çocukların büyük çoğunluğu herhangi bir eğitim kurumuna gitmedikleri için, yaşamının büyük bir kısmını aile yanında geçirmektedir. Çocuğun bütün sorumlulukları aile dediğimiz mekanizmaya bağımlıdır. Aile yanında verilen her türlü eğitim süreci, bireyin kişiliğinin yapılanmasında önemli rol oynamaktadır. Bireylerin değerler eğitim sistemine sahip olmaya başlama yeri olarak da ailelerin gösterilmesi doğru olacaktır. Bu yıllarda da çocuğa verilen değerler eğitimi çocuğun ileride iyi bir vatandaş, kişilik sahibi bir birey olma bilincine sahip olmasına katkı sağlayacaktır. (Dilmaç, 2007: 28).

Doğanay (2006: 264) ise değerler eğitiminin verilme zamanını “her zaman” olarak ifade eder. Ancak küçük yaşlarda kişilik şekillenmesinin temelleri olduğundan, ilk yılların önemini vurgulamaktadır. Okula gelmeden önceki yıllarda çocukların sorumluluğu daha çok ailede olduğundan dolayı, ailenin değerlerin kazandırılmasındaki rolü de doğal olarak artmaktadır.

Türk aile profiline bakıldığında, geleneksel aile olarak isimlendirilen, ataerkil aile yapısı gerek çocuklara verilen disiplin anlayışıyla gerekse, model olma sürecinde değerlerin aktarılıp içselleştirilmesiyle değerler kazanımında önemli bir fonksiyona sahip olmuştur. Zamanla tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de yaşanan kültürel yapıdaki değişimler, aile yapısında da kendi içinde bir takım değişikliklere yol açmıştır. Meydana gelen bu değişikliklerden en çok etkilenen ailenin küçük bireyleri olan çocuklardır. Bu değişikliklerle ailenin çocuğa sunmuş olduğu bazı değerler onun için çok fazla öneme sahip olmadığı dolayısıyla aile içerisinde çatışmaların yaşandığı zamanlar olabilir. Aile yaşantısında bu çatışmaların gerçekleşmemesi, dengeli ve etkili iletişimin sağlanması için çocuğu birey olarak kabul etmek, onun ilgi ve gereksinimlerine cevap verebilmek gerekir. Çocuğa ayrılan zamanın kaliteli ve nitelikli olması etkili eğitim ortamının sağlanması olanak sağlar. Bu şekilde içselleştirilmiş değerler kalıcı ve sürekli

olma özelliği kazanır. Gelenek ve göreneklerle ilgili değerler ise küçük yaşlardan itibaren daha çok aile ile paylaşılan yaşantılarla kazanılıp içselleştirilebilir. Ahlâki davranış, oluşmasında çevrenin (aile, okul, toplum) etkisi olsa bile, çocuğun kendi içinden gelen etki ile oluşur. Aileler çocuklarına kendi değer yargılarını empoze etmeden, zorlamadan, baskı altına almadan, onları ayrı bir birey olarak kabul edip, saygı duymalıdır. Çocuklara duyulan sevgi ve saygı ortamında kendilerine özgü bir değerler sistemi oluşturmaya, onlara rol model olmaya gayret edilmelidir. Fakat ailenin değeri ile çocuğun seçmiş olduğu değerler örtüşmüyorsa zaman zaman değerler arasında çatışmalar meydana gelir ve çocuklar bundan olumsuz yönde etkilenir. Değerler arasında meydana gelen bu çatışmalar çocukların kişilik gelişimini de olumsuz yönde etkileyecektir (Keskinoglu, 2008: 33).

Maraşlı (2012: 33) en güzel eğitim metodunun, güzel örnek olmak olduğunu vurgularken; örnek olma konusunda anne- babalara şu tavsiyelerde bulunmaktadır:

- a) Anne, baba ve diğer büyükler çocuğa güzel örnek olmalı. Çocuklara faydalı olabilecek güzel şeyleri, normalde gizlenen iyilikler vs. gizlemek bir yana, onların görmelerini sağlayarak yapmalı.
- b) Çocukların dikkatleri çevredeki güzel davranışlara çevrilmeli.
- c) Çevreden güzel örnek olacak insanlar çocuklara gösterilmeli; öyle insanlarla yakın ilişki kurulmalı.
- d) Ülkemizden ve dünyadan, tarihten ve günümüzden, güzel davranışlara ve güzel örnek olan insanlara çocukların dikkatleri çevrilmeli; bu örnekler üzerinde çocuklarla karşılıklı olarak bol bol konuşulmalı ve özellikle onları konuşturup konu hakkında fikirleri alınmalı.
- e) Olumsuz örnekler üzerinde fazla durmamalı. Çocukların iyi örneklerle ihtiyaçları olduğu unutulmamalı.

1.2.1.2. Okul

Her ne kadar değerler eğitimi, gelişimi ve öğretimi açısından aile önemli bir faktör olsa da, günümüzde anneler de çalışmaktadır. Birçok çocuğun annesi, çocuk okuldan eve döndüğünde evde olmamaktadır. Anne ve babası tüm gün işte olan çocuk, onlar işten gelince akşam en fazla 3-4 saat vakitleri bulunmaktadır.. Bu süre içerisinde

anne- baba farklı günlük uğraşlarıyla da (yemek yapmak, ütü yapmak, tv seyretmek, bir sonraki güne hazırlanmak) vakit geçirmek zorundadır. Dolayısıyla çocukla geçirilecek ortak zaman oldukça kısalmış olur. Gün içinde medya ve çevre aracılığıyla çocuk, sayısız olumsuz şey görüp duymaktadır. Tüm bunlar sonucunda çocukların yaşamında neyin iyi ve kötü, neyin doğru ve yanlış olduğu hakkında bir karmaşa ortaya çıkmaktadır. İşte bu noktada, okullarda, değerler öğretimi ve eğitimi önem kazanmaktadır.

Okulların en önemli görevlerinden biri de kültür aktarımında okul programında açık olarak belirtilen veya belirtilmeyen tüm değerleri öğretmek, ayrıca öğrencileri verilmek istenen değerler doğrultusunda disipline etmek, ahlaki gelişimine katkıda bulunmak, karakterini ve benlik algısını olumlu yönde etkilemektir.

Toplumsal kültürün oluşması; bireylerin değer yargılarının bir üst kimlik olarak toplumsal hayata yön vermesi, ya da mevcut toplumsal değerlerin bireylere aktarılması ile gerçekleştirilebilir. Ailede başlayan değerler eğitimi, okullarda formal bir yapı içerisinde temel değerlerin öğrencilere kazandırılması ile devam eder. Eğitimleri süresince; öğrencilere, sadece bilişsel ve psiko-motor kazanımların verildiği bir eğitim anlayışı, toplumu oluşturan fertlerin, değer, tutum vb. duyuşsal kazanımları elde edememelerine sebep olacaktır. Dolayısıyla, toplumsal bütünlüğün sağlanması ve ortak toplumsal amaçların belirlenmesi zor, hatta imkânsız hale gelecektir. Bu durum, değerler eğitiminin okullarımızda sistemli ve etkili bir biçimde yapılmasının ne derece önemli bir mesele olduğunu ortaya çıkartmaktadır. Bu ise; ancak değerler eğitimi ile ilgili kavram ve konuların öğretmenler ve okul idarecileri tarafından özümsemesi ile sağlanabilir (Yazıcı,2006: 499).

Öğretmen öğrenciler için önemli bir rol modelidir. Öğretmenin sınıf içindeki ve dışındaki her davranışı öğrenciler tarafından dikkatli bir biçimde gözlenir. Öğretmen onları koruyan, seven, onların iyiliği için emek veren ve onlara her türlü bilgiyi öğretmeye çalışan otorite figürüdür. Bu nedenle öğrenciler en çok öğretmenlerini model alırlar. Öğretmenin davranışları, nasıl hareket edilmesi gerektiği konusunda öğrencilerine yol gösterir. Öğretmen öğrencilere davranışlar konusunda doğru yolu

gösteren “ahlaki bir pusula” olarak tanımlanmaktadır. Tüm değerler eğitimi yaklaşımları bir model olarak öğretmenin önemini kabul etmekte; öğretmenlerin demokratik bir toplumda gereksinim duyulan değerler konusunda öğrencilere model olmasının önemine ısrarla vurgulamaktadır (Seefeldt,1989, Chapin, 2006, Akt: Çengelci, 2010: 28).

Okul programını gerçekleştirecek bütün dersler değerler eğitimi gerçekleştirecek şekilde birbiriyle bağlantılı ve bütünlüklü olmalıdır. Okul, iyi karakterin hayat bulduğu bir yer olmalıdır. Sınıftaki günlük yaşam kadar, kantin, spor salonu, tenefüs alanları gibi bütün okul ortamları da insani değerlerin yaşadığı mekânlar olmalıdır (Hökekleli, 2011: 281). Öğretmenler ve okul idarecileri tüm bu alanlarda değerler eğitiminin uygulanması için elinden geleni yapmalı ve tüm okulda değerlerin uygulanıp uygulanmadığını denetlemelidir. Okulda öğrencilerin uyguladıkları örnek insani davranışlar gözlemlenip tespit edilmeli ve bu davranışları gösteren öğrenciler ödüllendirilmelidir.

Okula başlama döneminden itibaren öğretmenler *değerler eğitimcisi* olarak karşımıza çıkmaktadır. Okul çağına kadar aile yanında alınan değerler eğitiminin sürdürülebilmesi ve öğrenilen değerlerin kalıcı olabilmesi çocuğun gelecek yaşamı için önemli bir süreçtir. Bundan dolayıdır ki, aileler çocuklarını gönderecekleri okulları seçerken sadece okulun akademi başarılarına değil aynı zamanda okulun eğitime yönelik tutumlarına, eğitim felsefesine, değerler sistemine bakmaktadır. Değerler ancak yaşanılarak bir kimlik, kişilik boyutu haline gelir. Ancak değer eğitiminin vazgeçilmez bir önkoşulu bulunmaktadır. Bu önkoşul, öğrencilerin yaşamlarında önemli olan değer yargılarını seçmekteki özgür iradedir. Değerler eğitimi baskıcı bir ortamda yapıldığı takdirde, bir dayatma, baskı ve koşullandırmaya dönüşmekten ileri götürülemez. Değer eğitiminde model olmak, değerleri yaşayarak ve yaşatarak kazandırmak çok önemlidir. Öğretmenlerin kişiliği, model olma özelliği, bu aşamada belirleyici bir özellik taşımaktadır (Dilmaç, 2007: 28).

Tüm okulların ortak hedefi öğrencileri yaşayacakları hayata hazırlamaktır. Okullar bunu hem açıklamalı bilgilerle, belirlenen kazanımlarla hem de hayatın nasıl

yaşanacağını göstermekle, model olmakla yapmaktadır. Çocuk bazen okulda ailesinde kazandığı değer yargılarından farklı değer yargıları öğrenebilir. Öğrendiği bu değer yargılarını, okulda karşılaştırma olanağı elde edip, zamanla kendi değerler sistemini oluşturmaktadır.

Okullar, ailede kazanılan değerlerin daha da pekiştirileceği ve başka yeni değerlerin kazanılacağı ortamlardır. Okullarda değerler eğitimi çok farklı, fakat birbirini tamamlayan bir dizi etkinlik şeklinde olmalıdır. Değerler eğitimini sadece bir ders veya program olarak algılamak ve kısıtlamak doğru olmaz. Okulda oluşturulan okul kültürü, formal ve informal eğitim programları gibi birçok unsur değerler eğitiminin parçalarıdır (Keskin, 2008: 37).

Öğretmen, pedagojik içerik içerisinde değerleri ifade ederek, eğitim programını yorumlayarak öğrencilerine aktardığı tüm değerleri geliştirmek ister. Öğretmenler konu alanı, seçilen örnekler ve öğrencilerine gösterdikleri tepkileri aracılığıyla, bu değerleri öğrencilerinde geliştirmek için onları özendirmeye çalışır. Öğretmenler değerler eğitimi sürecini içerikle, daha çok da öğrencilerle kurdukları etkileşimle etkilemeye çalışır. Öğrenciler kendi değerlerini geliştirirler, kendi anlamlarını oluştururlar; öğretmenler de bu anlamlandırma sürecini olumlu yönde etkilemeye çalışır. Hem yapılandırmacı yaklaşımda hem de eleştirel pedagojide, öğretmenler öğrencilerine doğrudan değerleri aktarmazlar; çünkü öğrenciler kendi kavramlarının anlamlarını yapılandırır ve kendi değerlerini geliştirir. (Veugelers, 2000 Akt: İshan, 2007: 55).

Değerler eğitimi baskıcı bir ortamda yapıldığı takdirde, çocuk, psikolojik açıdan kendini dayatma altında ve huzursuz hissedecektir. Değer eğitiminde model olmak, değerleri yaşayarak ve bu yaşananları çocuklara yansıtarak kazandırmak çok önemlidir. Öğretmenlerin kişiliği, model olma konumları bu durumda devreye girer.

1.2.1.3. Arkadaş (Çevre)

Çocuğun ailesinin dışında doğumdan itibaren iletişim kurduğu diğer bir etken ise yakın çevresidir. Bu çevre yakın akrabalar, komşular, tanıdıklar, arkadaşlar vs.

tarafından oluşur. Çocuk, hayatının ilk yıllarında sadece anne babasıyla değil, etrafında diğer insanlarla da iletişim kurar ve onların ilgi ve sevgisiyle büyür.

Çocuğun çevresi denince akla ilk önce içinde doğup büyüdüğü ev, evinin bulunduğu yer ile çocuğun yürüyerek veya herhangi bir araçla gidebildiği yakın mesafelerde algıladığı nesnelere, yaptıkları her şey ve bu çevrede etkileşim içine girdiği insanlar akla gelir. Bireyin topluma uyabilmesi için, toplumun kurallarını kabul edip, bu kurallara uyması gerekir. Çocuğun çevresi, onu belirli tutumları, belirli değerleri kazanmaya ve kurallara uymaya zorlamaktadır. Çocuk, bu uyum ihtiyacından dolayı ister istemez bu uyuma itilir. Çocuk toplumun düşüncelerine, davranış ve tutumlarına, gelenek ve göreneklerine, hayat ve dünya görüşüne, inançlarına ve diğer kültürel değerlere alışıp onlara uygun davranırsa, kendi toplumuna uyum sağlamış ve iç doyuma ulaşmış sayılır. Çocuk bulunduğu toplum düzeninde kendinden beklenene ve kendine izin verilene uygun olarak düşünür, duyar, davranır ve yaşar. Böylece çocuk, sürdürdüğü hayat düzenine alıştığı zaman kendini mutlu hisseder (Keskinoglu, 2008: 34-35)

Bireyin içinde bulunduğu çevre, bireye davranış modelleri sunarak çeşitli değerler kazandırır. Birey için, içinde bulunmayı seçtiği, değerlerini ve davranışlarını kabullendiği çevre içerisinde yaşamak, değerleri hayata geçirmede daha motive edicidir. İçinde bulunulan çevre, bireyi bilinçli ya da bilinçsiz şekillendirmektedir (Cebeci, 2003: 153).

Bu sebeple çocukların içinde bulunduğu çevreye dikkat etmeli, özellikle de arkadaş çevresine özen göstermeli, arkadaş çevresi titizlikle değerlendirilmelidir. Çocuklar, olumlu değerlere sahip olmayan ve olmazsa olmaz evrensel değerleri aşınmış çevrelerden uzak tutulmalıdır. Mümkün olduğunca bu çevrelerin olumsuz etkilerinden korunmalıdır. Ayrıca çocuğun bu tip olumsuz çevrelerin olumsuz etkilerinden korunabilmesi için çeşitli kültürel ve sanatsal faaliyetlere, kurslara ya da spor aktivitelerine katılması sağlanmalıdır. Böylece çocuk zararlı çevrenin olumsuz bireylerinden uzaklaşıp, kendini ve öncesinde kazandığı olumlu değerleri koruyabilir.

1.2.1.4. Medya

Günümüzde, medya toplumsal iletişim içinde çok önemli bir ağ olarak işlev görmektedir. Hemen hemen her evde bulunan televizyon ve internet aile hayatının olduğu kadar dışarıyla ilişkilerin de merkezinde olan araçlardır. Öyle ki televizyon kullanımı çekirdek ailelerde oldukça yüksektir. Özellikle eğitim seviyesi düştükçe televizyon kullanımı artmaktadır. Hatta bazı evlerde birden fazla televizyon vardır. Okul öncesi dönemde çocuk taklit etmeye ve model almaya çok yatkın bir konumdadır. Gündelik hayatta çok kullanılan televizyon da yayınladığı birçok programla çocukları model alma yolunda etkileyebilecek içeriğe sahiptir. Örneğin, şiddet içerikli yayınları izleyen okul öncesi dönem çocuklarının etrafına karşı, özellikle kendi yaşlıtlarına karşı şiddete daha yatkın olduğu bazı araştırmalarla kanıtlanmıştır (Cheng ve arkadaşları, 2004, Akt: İpşirli, 2011: 74-75).

Görsel kanallarda yer alan programlar kültürümüzde yer alan mevcut norm ve değerlerden gittikçe uzaklaşmış, reklam ve dizilerde yer alan yaşam biçimleri insanları etkisi altına almıştır. Dizilerde sunulan alkol ve uyuşturucu bağımlıları, çoğu ahlaki kaygıdan uzak cinsel tercihler, aile içi mahrem ilişki ve deneyimler, ihanet ve şiddet içeren olaylar, sahtekârlıklar, normal ve olması gereken doğal durumlar gibi sergilenmekte ve neredeyse özendirici bir tarzda halkın önüne sunulmaktadır. Televizyon programlarının yer verdiği birçok kavram ve değer, henüz gelişim aşamalarını tamamlamamış olan çocuk ve gençlere yabancı olması bakımından, eğitsel açıdan da oldukça sakıncalıdır. Aile ve okulun, çocuğun gelişimine uygun etkinliklerdeki düzenleyici rolünü kaybetmesiyle başlayan ve medyayla daha da güçleşen bilginin denetlenememesi, değerler eğitimini zora sokmaktadır. Televizyon aracılığı ile insanlar, farklı kültürlerin farklı değerleri biçimlendirdiği bilincini kazanırken, olumlu mevcut değerlerin de yozlaşmasıyla “değer kaybı” denilen karmaşaya sürüklenmektedir (Hökelekli, 2011: 165-166).

1.3. TÜRKÇE EĞİTİMİNDE DEĞERLER ÖĞRETİMİ

“Türkçe programında değerler konusuna örtük olarak yer verilmiştir. Değerler, sistemli bir şekilde verilmemiş, ayrı başlık altında ele alınmamıştır” (Şen, 2007: 44).

Ancak değerler öğretimiyle ilgili, Türkçe (1-5) Öğretim Programı'nın genel amaçları içinde kısaca, "Millî, manevi, ahlakî, tarihî, kültürel, sosyal, estetik ve sanatsal değerlere önem vermelerini sağlamak; millî duygu ve düşüncelerini güçlendirmek," (Vural, 2005: 21) ifadesi yer almaktadır.

Ayrıca "Temel Beceriler" başlığı altında, "Kişisel ve sosyal değerlere önem verme" (Vural, 2005: 22) maddesi geçmekte, fakat bu değerlerin neler olduğu ayrıntılı bir şekilde belirtilmemektedir.

Türkçe öğretim programının bu genel amacını ve kazandırılması beklenen temel "Kişisel ve sosyal değerlere önem verme" becerisini gerçekleştirmek için araç olarak kullanılan metinlerin, dolayısıyla da okuma kitaplarının amaca uygun nitelikte olması gerekir.

Metinler, Türkçe eğitimi ve öğretimindeki vazgeçilmez araçlardır. Metinler; okuma, dinleme, dil bilgisi çalışmalarında kullanılmasının yanı sıra içeriği ile çocuklar ve yetişkinlere değer aktarımında da etkili olmaktadır (Şen, 2007: 50).

İlköğretimde istenilen değer ve davranışların kazandırılması, ilköğretimin genel amaçları doğrultusunda belirlenmiş ders programları aracılığıyla gerçekleşmektedir. Ders kitapları ise, eğitim programlarında belirlenen amaçlar doğrultusunda ve öğretim programlarındaki derslerin içeriği ile ilgili bilgileri öğrencilere sunan, öğrenme hızlarına ve seviyelerine uygun çalışma olanağı sağlayan öğretim materyalleridir. Ders kitapları derslerin ve derslerde kazandırılmak istenen bilgi, davranış ve değerlerin özü olarak nitelendirilmektedir. Ders kitaplarında, yetiştirilmek istenen insan profiline ait değerler ve ölçütler bulunmaktadır. Öğrencilerin bu ölçüleri örnek almaları sağlanmaktadır. (Taşdemir, 2009: 303). Aynı şekilde öğretim sürecinde kullanılan ve ders kitaplarında da yer alan edebî türlerden masallar; dil edinimi, millî ve evrensel kültür değerlerinin kazanılması sürecinde öğrencilere okuma, dinleme, yazma, konuşma ve hatta görsel okuryazarlık becerilerinin kazandırılması için öğretme ve öğrenme sürecinde kullanılması gereken önemli öğretim materyalleri arasındadır. Masallar, eğitici ve öğretici kıymeti olan, daha açık bir ifade ile çocukların duygu, düşünce ve hayallerini

sözlü veya yazılı olarak işleyen ve onların güzellik duygularını geliştiren, bunu yaparken de millî bir kimlik edinmelerinin yanında millî ve evrensel değerleri farkında olmadan benimsemelerini sağlayan “anonim halk edebiyatı” ürünleridir (Karatay, 2007, 472).

1.4. ÇOCUK EDEBİYATINDA DEĞERLER EĞİTİMİ

Çocuk edebiyatı, eğitici yönüyle öne çıkan bir edebiyattır. Doğrudan doğruya çocuğu eğitmek amacı taşımasa da, çocukta olumlu etki ve izlenimler bırakmayı amaçlar. Ayrıca çocukta olayları, kendini, çevreyi algılayış, sezış ile ona göre davranış geliştirme açısından olumlu gelişme ve değişmelere imkân verir. Başka bir deyişle masal ve hikâye, bir yandan çocuğun dil becerilerini geliştirirken bir yandan da çocukta farkında olmadan, kültüre dayalı gerek millî gerekse evrensel değerlere karşı bir bilincin uyanmasını sağlar. Ayrıca masal ve hikâye, çocuğun hayal gücünü ve yaratıcı düşünme yeteneğini de geliştirir; ona hayatı, doğayı, insanı ve yakın çevreyi tanıma imkânı sağlar. Kısacası hikâye ve masalların, çocuğu oyalama ve eğlendirme işlevinin yanında, çocuğu eğitmek, kendisi ve çevresi ile barışık bir birey olarak yetişmesini sağlamak gibi önemli bir görevi de vardır. Bu durumda, eğitimci ve akademisyen gözüyle, çocuğun dünyasında, çocuk edebiyatının ve ürünlerinin amacı, önemi nedir, niteliği nasıl olmalıdır, sorularına cevap aranmalı, aileler bu soruların cevapları doğrultusunda bilinçlendirilmelidir. Çocuk edebiyatının ve ürünlerinin amacı, önemi ve niteliği maddeler hâlinde şu şekilde sıralanabilir:

1. Bilgilendirme,
2. Zevk verme,
3. Çocuğa yaşamı tanıtmak,
4. Kendine güven duygusunu geliştirme,
5. Başarma isteği uyandırma,
6. İnsana ve çevreye karşı duyarlı olma bilincini kazandırma,
7. Çocuğu sosyalleştirme,
8. Öğrenmeye karşı olumlu tutum geliştirme
9. Farklı alanlara ve kavramlara karşı ilgi uyandırma,
10. Güzellik ve estetik gibi duyuşsal ihtiyaçları karşılama,

11. Çocukta dil gelişimini sağlama,
12. Çocuğun zihinsel gelişimine katkı sağlama,
13. Hayal gücünü, yaratıcı düşünme yeteneğini geliştirme,
14. Kişilik gelişimine olumlu katkılarda bulunma,
15. Kitabı sevdirmek, kitabın vazgeçilmez bir eğlenme, öğrenme ve bilgilenme aracı olduğunu fark ettirme,
16. Okul öncesinde dinlediğini anlama ve görselleri anlamlandırma; okul döneminde bunlara ek olarak metin ve görsel okuryazarlığını geliştirme,
17. Düşündüklerini ve hissettiklerini yazı yoluyla anlatma isteği uyandırma (Karatay,2007: 466-467).
18. Karakterleri sağlam, toplumun değerine uyum sağlayan, sağlıklı düşünen, davranan ve yaşayan bireyler yetiştirme.

1.5. YURT DIŞINDA DEĞERLER ÖĞRETİMİ

Avustralya Hükümeti Eğitim, Bilim ve Öğretim Bakanlığı [Australian Government Department of Education, Science and Training] tarafından yayınlanan raporda (VES 2003: 2) değerler eğitimi şu şekilde tanımlanmaktadır: Değerler eğitimi, kimilerine göre değerlerin açık ve şuurlu bir şekilde öğretilme girişimidir. Kimilerine göre ise, doğrudan ya da dolaylı olarak kişilerin değerler hakkındaki anlayış ve bilgisini geliştirmek, onların bireysel ve daha geniş bir toplumun üyeleri olarak belirli değerler doğrultusunda davranabilmelerini sağlamak için gereken beceri ve eğilimleri empoze etmektir (Keskin, 2008: 20).

Savage ve Armstrong (1996: 265) değerler eğitiminde öncü ülkelerden ABD’de gençlerin yaşadığı değer bunalımının sonuçlarını şu cümlelerle ifade eder: “Son bir yılda bu ülkedeki nefret suçlarının hemen hemen yarısı 21 yaşın altındaki genç insanlar tarafından işlenmiştir. Diğer bir husus, ortaokul ve lise öğrencilerine dair bir inceleme öğrencilerin üçte birinin isteyerek başka bir kültürel grubun üyesine karşı düşmanca bir harekette bulunduğunu söylediğini ortaya koymuştur. Ülkemizin artan etnik farklılığında, bu görüşler önemli sosyal problemlerin ortaya çıkacağını ima etmektedirler. ABD’de, Kuzey İrlanda’da, Afrika’da ve Bosna’dakine benzer sosyal yapıları zorlayıcı savaşan gruplar olacak mı? Olmamasını düşünmek isteriz; fakat mevcut eğilimler okullarda telafi edici önlemlere dair bir gereksinimi ortaya

koymaktadır” (Akt: Keskin, 2008: 42-43). Savage ve Armstrong’un bu izlenimleri değerler eğitiminin bir toplumun geleceği için hayati derecede önemli olduğunu bir kez daha vurgulamaktadır.

ABD’de gençler arasındaki suçluluk oranı Kanada’ya göre 7 kat Japonya’ya göre ise 40 kat daha fazladır. 100.000 genç üzerinde yapılan araştırmalar sonucu gençlerin yarısının ömründe bir kez hırsızlık yapmış olduğu ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin birbirlerine karşı şiddet kullanması gün geçtikçe artmaktadır. Amerika’da her yıl 14 yaşın altında 14.000 kız, çocuk doğurmaktadır. 1970 yılında para önemli diyenlerin oranı yüzde 40 iken, 1987’de bu oran yüzde 76’ya çıkmıştır. Üç ergenden birinin ciddi alkol problemleri vardır. 1980 sonrası ortaya çıkan bu ve benzeri gelişmeler geleneksel değerlere dönüşü hızlandırmıştır (Akbaş, 2008: 17).

Veuglers - Vedder, (2003) değerler eğitiminin içinde bulunduğu alanı ve içeriğini şu cümlelerle ifade etmektedir: “Uluslararası alan yazında değerler eğitimi; karakter eğitimi, toplumsal eğitim, vatandaşlık eğitimi ve ahlaki eğitim gibi farklı temalar içinde ele alınmaktadır. Değerler eğitimi ile sosyal, siyasal, kültürel ve estetik değerlerin öğretimi kastedilmektedir” (Akt.; Balcı - Yelken, 2010: 82).

Harris (1991) çalışmasında Westwood ortaokulunun ve Hebrew Akademi’nin değerler eğitimi stratejilerini araştırmak ve tanımlamak için Lincoln ve Guba’nın (1985) doğal araştırma yöntemini kullanmıştır. Gözlem, görüşme ve dokümanlardan elde edilen verileri genişletmek amaçlı, çıkarımcı örnekleme kullanılmıştır. Çalışma, çağdaş değerler eğitimi kapsayan felsefi, politik ve pedagojik meselelere yönelik yeni ve orijinal bakış açısı getirmektedir. Çalışmanın en önemli sonucu bu iki okulda değerler eğitiminin başarısının eninde sonunda etkin öğretmenlere, güçlü bir okul kültürüne ve başkalarına imkân, onları yetkilendiren güdümlü liderliğe bağlı olduğunun ifade edilmesidir (Akt: Keskin, 2008: 62).

Ailenin, çocukların değerleri üzerindeki etkisini Knafo başka bir açıdan incelemiştir. Knafo (2003), ailedeki otoriterliğin çocukları değerler açısından nasıl etkilediğini ele almıştır. Bunun için 82 otoriter, 252 de otoriter olmayan İsraili babalar

ve çocukları araştırmaya katılmıştır. Otoriter babalar çocuklarının güç, geleneksellik ve uyum değer türlerine yüksek önem vermelerini; iyilikseverlik, evrensellik ve öz yönelim değer türlerine de daha az önem vermelerini beklemişlerdir. Otoriter babaların çocukları ile otoriter olmayan babaların çocukları karşılaştırıldığında, otoriter babaların çocuklarının güç değer türüne daha fazla önem verdikleri, evrensellik değer türüne daha az önem verdikleri saptanmıştır. Çocuğun güç değer türüne yüksek derecede önem vermesiyle babanın otoriter rolü birleştiğinde, çocuklarda zorba davranışların en üst dereceye çıktığı belirlenmiştir. Araştırmaya göre otoriter babalar, çocuklarının iyi bir vatandaş olarak sosyalleşmeleri için çaba sarf etmelerine rağmen çocuklarının beklenen bu değerlerini etkileyememişlerdir. Bunun yerine, sosyal üstünlüğü ve grup dışı olmayı reddetmeyi vurgulayan değerler çocuklara aktarılmıştır. Bu durumun daha ileri olumsuz sonuçlarında ise, çocuklar zorba kişilerle arkadaşlıklar kurmuşlardır. Çocukların değerleri, sosyal üstünlükle uyumlu olduğunda, çocuklar şiddet ile ilgilenmektedir (Knafo, 2003 Akt: İşhan, 2007: 87-88).

1.6. ÜLKEMİZDE DEĞERLER EĞİTİMİ KONUSUNDA YAPILAN ÇALIŞMALAR

Türk eğitim sisteminde geçmişten günümüze değerler eğitimine ilişkin yapılan çalışmalar incelendiğinde çok sayıda düşünürün etkisi görülmektedir. Yüzyıllar önce yaşamış olan ve günümüzde hâlâ eserleri ve fikirleri üzerine araştırmalar yapılan Mevlana, Farabi, İbn-i Sina, Gazali gibi Türk- İslam düşünürleri ile Atatürk, Baltacıoğlu, Hasan Ali Yücel, Hakkı Tonguç ve Rüştü Uzel gibi Osmanlı dönemi düşünürleri önemli değerlerin üzerinde durmuşlardır. Mevlânâ geçmişte olduğu gibi günümüzde de ihtiyaç duyulan ve önemini koruyan birçok değer öğretileri olan düşünürlerden birisidir. (Okudan, 2004, Akt: Can, 2008: 16)

Türkiye’de “Değerler eğitimi” alanında yapılmış olan çalışmalar incelendiğinde özellikle DEM’nin (Değerler Eğitimi Merkezi) çalışmaları dikkat çekmektedir.

DEM, değerlerin eğitimi konusuna akademik düzeyde katkı yapmak amacıyla kurulmuş bir araştırma merkezidir. DEM, değerlerin insan yaşamındaki yerini önemseyen, değerler öğretimini geliştirmeyi gerekli gören bir eğitim anlayışını kabul etmektedir. Çalışmalarına 2003 yılı başında başlayan DEM; değerler ve eğitimi konusunda araştırmalar, proje ve atölye çalışmaları, seminer ve sempozyum

organizasyonları, süreli yayın, kitap ve sanal yayın faaliyetleri, kütüphane derlemesi gibi birçok alanda çalışmalarını yürütmektedir (<http://www.dem.org.tr>)

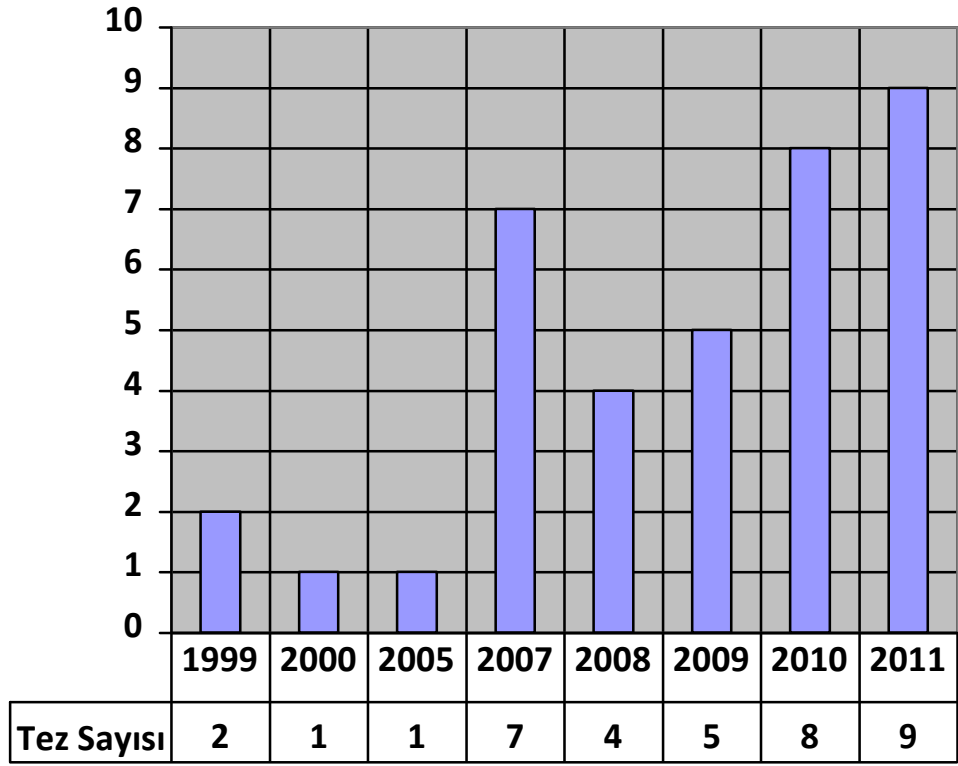
Ülkemizde değerler eğitimiyle ilgili birçok akademik çalışma yapılmıştır. Bu konuyla ilgili 37 doktora ve yüksek lisans tezi hazırlanmıştır. Yök Tez Merkezi'nden bunların 31'ine erişim imkânı bulunmaktadır. Aşağıda bu 37 tezin, doktora ve yüksek lisans tezi olarak dağılımı, hazırlanma yıllarına ve konu alanlarına göre dağılımı tablo ve grafik olarak oluşturulmuştur.

TEZİN ADI	DOKTORA TEZİ	YÜKSEK LİSANS TEZİ
İlköğretim Öğrencilerine İnsani Değerler Eğitimi Verilmesi ve Ahlaki Olgunluk Ölçeği ile Eğitimin Sınanması		X
İlköğretim Din Kültürü Ve Ahlâk Bilgisi Derslerinde Ahlâkî Değerlerin Eğitimi Ve Öğretimi		X
Millî Eğitim Bakanlığının 2005 Yılında Tavsiye Ettiği 100 Temel Eser Yoluyla Türkçe Eğitiminde Değerler Öğretimi Üzerine Bir <u>Arastırma</u>		X
Tarih Öğretmenlerinin Değerler Ve Değer Eğitimi Hakkındaki Görüşleri		X
Bir Grup Fen Lisesi Öğrencisine Verilen İnsani Değerler Eğitiminin İnsani Değerler Ölçeği İle Sınanması	X	
İlköğretim Beşinci Sınıf Öğrencilerine Uygulanan Mesnevi Temelli Değerler Eğitimi Programının Ahlaki Olgunluğa Ve Saldırganlık Eğilimine Etkisi		X
Türkiye'de Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında Değerler Eğitimi: Tarihsel Gelişim, 1998 Ve 2004 Programlarının <u>Etkililiğinin Arastırılması</u>	X	
İlköğretim Düzeyinde Değerler Eğitimi Programının Etkililiği	X	
Değerler Eğitiminde Kahramanlardan Yararlanma		X
Genel Lise Öğretmenlerine Göre Karakter Eğitimi Yoluyla Öğrencilere Kazandırılacak Değerler: Çok Boyutlu Bir Arastırma		X
Ortaöğretim Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi Ders Müfredatında Ahlak Ve Değerler Eğitimi		X

İlköğretim 7. Sınıflarda Okutulan Vatandaşlık Ve İnsan Hakları Eğitimi Dersinde Öğrenciye Kazandırılması Amaçlanan Evrensel Değerlere İlişkin Tutumlar Üzerinde Öğretim Sürecinin Etkisi		X
Dördüncü Ve Besinci Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitimi Uygulamalarına İlişkin Görüşler		X
3-6 Yaş Çocuğun Genel Ve Din Eğitiminde Temel Değerler		X
Eğitim Yöneticilerinin Değerler Eğitiminin Önemi Etkileri Ve Uygulamalar Hakkındaki Görüşleri		X
İbrahim Zeki Burdurlu'nun Eserlerinde Çocuk Eğitimi İle İlgili Evrensel Değerler		X
Sünen-İ Ebû Davud'un Edeb Bölümünden Hareketle Hz. Peygamberin Karakter Eğitiminde Yer Alan Ahlâki Değerler		X
Mevlana'nın Eserlerinde Dostluk ve Samimiyet Değerlerinin İşlenişi Ve Eğitim Açısından Tahlili		X
İlköğretim Sosyal Bilgiler Programında Değerler Eğitiminin Mevcut Durumunun Belirlenmesi ve Öğretmenlere Yönelik Bir Program <u>Modülü Geliştirme</u>	X	
İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Sevgi Temasının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi		X
15-17 Yaş Grubu Öğrencilerin Sanat Eğitiminde Yerel ve Özgün Değerlerin Kazandırılmasında Fikret Mualla'nın Yeri		X
İlköğretimde Karakter Eğitimi ve Öğrencilere Kazandırılması Gereken Değerler		X
İlköğretim Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitiminin Gerçekleştirilmesine İlişkin Bir Durum Çalışması	X	
Değerler Eğitiminde Saygı		X
Çocuk Edebiyatı Eserlerinin 7 ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Karakter Gelişimine Etkisi		X
Değerler Eğitimi Programının 6 Yaş Çocuklarının Sosyal ve Duygusal Gelişimlerine Etkisi	X	
4. Sınıf Fen ve Teknoloji Dersi Öğretim Programıyla Bütünleştirilmiş "Değerler Eğitimi" Programının Etkililiğinin İncelenmesi		X

Atasözlerinin Değerler Eğitimindeki Yeri		X
Muzaffer İzgü'nün Romanlarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi		X
İlköğretimde Küresel Değerler 100 Temel Eser Üzerine Bir İnceleme		X
Okul Öncesi Eğitiminde (5-6 Yas) Hoşgörü Eğitimi		X
İlköğretimde Değerler Eğitimi ve Öğretimi		X
Evrensel Ahlaki Değerlerin Kazanılmasında Din Eğitiminin Rolü		X
İlköğretim Düzeyinde Değerler Eğitimi Programının Etkililiği	X	
İlköğretim Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitiminin Gerçekleştirilmesine İlişkin Bir Durum Çalışması	X	
Sosyal Bilgiler Dersinde Bazı Değerlerin Kazandırılmasına Yönelik Bir Karakter Eğitimi Programının Geliştirilmesi	X	
İlköğretim Birinci Kademe 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitimi (Denizli İli Örneği)		X
TOPLAM	9	28

Tablo 1: Ülkemizde Değerler Eğitimi Konusunda Yapılan Çalışmaların Doktora ve Yüksek Lisans Tezi Olarak Dağılımı.

Grafik 1: Hazırlanan Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

TEZİN ADI	EĞİTİMDE REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK	DİN EĞİTİMİ	TÜRKÇE EĞİTİMİ	SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ	EĞİTİM PROGRAMLARI VE EĞİTİM BİLİMLERİ	GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ	ÇOCUK GELİŞİMİ
İlköğretim Öğrencilerine İnsani Değerler Eğitimi Verilmesi Ve Ahlaki Olgunluk Ölçeği İle Eğitimin Sınanması	X						
İlköğretim Din Kültürü Ve Ahlâk Bilgisi Derslerinde Ahlâkî Değerlerin Eğitimi Ve Öğretimi		X					

Millî Eğitim Bakanlığının 2005 Yılında Tavsiye Ettiği 100 Temel Eser Yoluyla Türkçe Eğitiminde Değerler Öğretimi Üzerine Bir Araştırma			X				
Tarih Öğretmenlerinin Değerler ve Değer Eğitimi Hakkındaki Görüşleri				X			
Bir Grup Fen Lisesi Öğrencisine Verilen İnsani Değerler Eğitiminin İnsani Değerler Ölçeği İle Sınanması	X						
İlköğretim Beşinci Sınıf Öğrencilerine Uygulanan Mesnevi Temelli Değerler Eğitimi Programının Ahlaki Olgunluğa ve Saldırganlık Eğilimine Etkisi					X		
Türkiye’de Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında Değerler Eğitimi: Tarihsel Gelişim, 1998 ve 2004 Programlarının Etkililiğinin Araştırılması				X			
İlköğretim Düzeyinde Değerler Eğitimi Programının Etkililiği					X		
Değerler Eğitiminde Kahramanlardan Yararlanma				X			
Genel Lise Öğretmenlerine Göre Karakter Eğitimi Yoluyla Öğrencilere Kazandırılacak Değerler: Çok Boyutlu Bir Araştırma					X		
Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Müfredatında Ahlak ve Değerler Eğitimi		X					
İlköğretim 7. Sınıflarda Okutulan Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi Dersinde Öğrenciye Kazandırılması Amaçlanan Evrensel Değerlere İlişkin Tutumlar Üzerinde Öğretim Sürecinin Etkisi				X			
Dördüncü ve Besinci Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitimi Uygulamalarına İlişkin Görüşler				X			
3-6 Yaş Çocuğun Genel ve Din Eğitiminde Temel Değerler		X					
Eğitim Yöneticilerinin Değerler Eğitiminin Önemi Etkileri ve Uygulamalar Hakkındaki Görüşleri					X		
İbrahim Zeki Burdurlu’nun Eserlerinde Çocuk Eğitimi İle İlgili Evrensel Değerler			X				

Sünen-İ Ebû Davud'un Edeb Bölümünden Hareketle Hz. Peygamberin Karakter Eğitiminde Yer Alan Ahlâki Değerler		X					
Mevlana'nın Eserlerinde Dostluk ve Samimiyet Değerlerinin İşlenişi Ve Eğitim Açısından Tahlili		X					
İlköğretim Sosyal Bilgiler Programında Değerler Eğitiminin Mevcut Durumunun Belirlenmesi ve Öğretmenlere Yönelik Bir Program Modülü Geliştirme				X			
İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Sevgi Temasının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi			X				
15-17 Yaş Grubu Öğrencilerin Sanat Eğitiminde Yerel ve Özgün Değerlerin Kazandırılmasında Fikret Mualla'nın Yeri						X	
İlköğretimde Karakter Eğitimi ve Öğrencilere Kazandırılması Gereken Değerler					X		
İlköğretim Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitiminin Gerçekleştirilmesine İlişkin Bir Durum Çalışması				X			
Değerler Eğitiminde Saygı				X			
Çocuk Edebiyatı Eserlerinin 7 Ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Karakter Gelişimine Etkisi			X				
Değerler Eğitimi Programının 6 Yaş Çocuklarının Sosyal ve Duygusal Gelişimlerine Etkisi							X
4. Sınıf Fen ve Teknoloji Dersi Öğretim Programıyla Bütünleştirilmiş "Değerler Eğitimi" Programının Etkililiğinin İncelenmesi					X		
Atasözlerinin Değerler Eğitimindeki Yeri			X				
Muzaffer İzgü'nün Romanlarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi			X				
İlköğretimde Küresel Değerler 100 Temel Eser Üzerine Bir İnceleme					X		

Okul Öncesi Eğitiminde (5-6 Yas) Hoşgörü Eğitimi		X					
İlköğretimde Değerler Eğitimi ve Öğretimi					X		
Evrensel Ahlaki Değerlerin Kazanılmasında Din Eğitiminin Rolü		X					
İlköğretim Düzeyinde Değerler Eğitimi Programının Etkililiği					X		
İlköğretim Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitiminin Gerçekleştirilmesine İlişkin Bir Durum Çalışması				X			
Sosyal Bilgiler Dersinde Bazı Değerlerin Kazandırılmasına Yönelik Bir Karakter Eğitimi Programının Geliştirilmesi				X			
İlköğretim Birinci Kademe 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitimi (Denizli İle Örneği)				X			
TOPLAM	2	7	6	11	9	1	1

Tablo 2: Ülkemizde Değerler Eğitimi Konusunda Yapılan Çalışmaların Konu Alanı Bakımından Dağılımı.

Üst sayfalarda çeşitli dağılımları yapılan 37 tezden altı tanesi örneklem olarak seçilmiştir. Üç doktora, üç yüksek lisans tezi olarak seçilen bu çalışmaların, aşağıda içerik bakımından değerlendirilmesi yapılmıştır.

1.6.1. İNCELENEN YÜKSEK LİSANS TEZLERİ

Şen (2007) tarafından yapılan araştırma “Millî Eğitim Bakanlığının 2005 Yılında Tavsiye Ettiği 100 Temel Eser Yoluyla Türkçe Eğitiminde Değerler Öğretimi Üzerine Bir Araştırma” başlığını taşımaktadır. Bu çalışmanın amacı, Millî Eğitim Bakanlığının ilköğretim okulları için hazırladığı 100 Temel Eser serisinde yer alan kitaplardaki birçok değeri tespit etmek ve Türkçe eğitiminde değerler öğretiminin nasıl olması gerektiğini ortaya koymaktır. Araştırmanın ilk bölümünde konula ilgili literatür oluşturulmuş, araştırmanın amacı, önemi, sınırlılıkları ve tanımları belirtilmiştir. Eserlerde işlenen değerlerden elde edilen veriler nitel açıdan sınıflandırmış sonra,

nicelik açısından SPSS 11. 5 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Sonuçta, incelenen kitaplarda sevgi değerinin ilk sırada yer aldığı tespit edilmiştir. Daha sonra sırayla, duyarlılık, yardımseverlik, saygı, sorumluluk değerleri gelmiştir. Bağımsızlık değeri, incelenen kitaplarda tespit edilememiştir.

Cebeci (2005) tarafından yapılan araştırma, “İlköğretim Din Kültürü Ve Ahlâk Bilgisi Derslerinde Ahlâkî Değerlerin Eğitimi ve Öğretimi” başlığını taşımaktadır. Bu çalışmanın amacı; çocuğun ahlâki değerler eğitimi ve öğretiminde etkili olduğu düşünülen Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinin etkisini konu almak ve bu derslerdeki ahlâki değerler eğitimi ve öğretimini din eğitimi bilimi açısından yorumlamaktır. Çalışmanın teorik kısmında ahlâk, ahlâki davranış, ahlâkî değer ve vicdan kavramları incelenmiş, ahlâk gelişimini açıklayan teoriler ve ahlâk gelişimini etkileyen faktörler ele alınmış, ahlâki değerler eğitimi konuları üzerinde durulmuştur. Tezin diğer bölümünde, İlköğretim Okulu öğrencilerine anket uygulanarak, ankete katılan öğrencilerle ilgili betimsel istatistiklere, konu olan araştırma bulgularına ve bunlarla ilgili tablolara yer verilmiştir. Sonuç ve değerlendirme kısmında ise, elde edilen bulguların değerlendirmesi yapılmıştır.

Aslan (2009) tarafından yapılan araştırma “Değerler Eğitiminde Kahramanlardan Yararlanma” başlığını taşımaktadır. Bu çalışmada, yerel ve evrensel kahramanların rol model olarak kullanılma düzeyinin tespit edilmesi amacıyla, öncelikle mevcut Sosyal Bilgiler programı ve 2007-2008 eğitim-öğretim yılındaki ilköğretim okullarında okutulan 4, 5, 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitapları incelenmiştir. Ders kitaplarında ve programda yer alan 20 değer öğretiminde rol model olarak 38 kahraman kullanıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nde okuyan öğretmen adaylarına “kahraman seçimleri” konusunda bir anket düzenlenmiş, veriler SPSS 15.0 programıyla analiz edilmiştir. Anket sonuçlarına göre 20 değer için en fazla rol model gösterilen 8 farklı kahraman çıkmıştır. Son olarak incelenen ders kitaplarında değer öğretimi amacıyla yer alan kahramanlar ile öğretmen adaylarının ankette belirttiği kahramanlar karşılaştırılarak örtüşme düzeyine bakılmıştır.

1.6.2. İNCELENEN DOKTORA TEZLERİ

Dilmaç (2007) tarafından yapılan araştırma “Bir Grup Fen Lisesi Öğrencisine Verilen İnsani Değerler Eğitiminin İnsani Değerler Ölçeği İle Sınanması” başlığını taşımaktadır. Bu çalışmanın amacı; ortaöğretim (fen lisesi) 1. ve 2. sınıf öğrencilerine uygulanan insani değerler eğitimi programının, öğrencilerin insani değerleri kazanımında etkili olup olmayacağını tespit etmektir. Bu araştırma Konya ili Meram Fen Lisesi birinci ve ikinci sınıf öğrencileri üzerinde yapılmıştır. Uygulamada 15’i deney ve 15’i kontrol grubu olmak üzere 30 öğrenci yer almıştır. Oluşturulan bu grupların denk olduğu istatistiksel olarak test edildikten sonra deney grubunda yer alan 15 öğrenciye 14 oturum süren İnsani Değerler Eğitimi Programı verilmiş, kontrol grubuna ise her hangi bir eğitim verilmemiştir. Sonuç olarak programın, ortaöğretim öğrencilerinin insani değerleri kazanımında etkili olduğu tespit edilmiştir.

Keskin (2008) tarafından yapılan araştırma “Türkiye’de Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında Değerler Eğitimi: Tarihsel Gelişim, 1998 ve 2004 Programlarının Etkililiğinin Araştırılması”, başlığını taşımaktadır. Bu çalışmanın amacı; Türkiye’de sosyal bilgiler öğretim programlarında değerler eğitiminin tarihsel gelişimini tespit etmek ve yayınlanan son iki program esas alınarak bugünkü durumunun ortaya koymaktır. Bu çalışmada nitel ve nicel araştırma yöntemleri birlikte kullanılmıştır. Araştırmanın nitel boyutunda, Türkiye’de II. Meşrutiyet’ten günümüze kadar kullanılan sosyal bilgiler öğretim programlarında yer alan “değerler” doküman analizi ile tespit edilmiştir. Nicel boyutta ise “Değerler Eğitimi Ölçeği” kullanılmıştır.

İşhan (2007) tarafından yapılan araştırma “İlköğretim Düzeyinde Değerler Eğitimi Programının Etkililiği” başlığını taşımaktadır. Bu çalışmanın amacı; ilköğretim düzeyinde, “evrensellik” ve “iyilikseverlik” değerlerini kazandırmaya yönelik hazırlanan değerler eğitimi programının; öğrencilerin değerlerle ilgili bilişsel davranışlarına, duyuşsal özelliklerine ve değerleri gösterme düzeylerine etkisini saptamaktır. Deney grubuna, değerler eğitimi programı 17 hafta boyunca uygulanırken, kontrol grubuna herhangi bir program uygulanmamıştır. Programın uygulanmasından önce ve sonra deney ve kontrol grubuna nicel veri sağlayacak ölçme araçları uygulanmış, programın uygulanmasından önce ve uygulanması sırasında gözlem

çalışması gerçekleştirilmiştir. Deney grubunda programın uygulanması öncesinde, sırasında ve sonrasında, kontrol grubunda da deney grubundaki uygulamanın öncesinde ve sonrasında görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Sonuç olarak, deney grubundaki öğrencilerin değerlere ilişkin bilişsel davranışları kazanma düzeyleri, kontrol grubu öğrencilerinden anlamlı bir biçimde yüksek bulunmuştur. Aynı zamanda programın uygulanması esnasında deney grubu öğrencileri, kontrol grubu öğrencilerine göre programdaki verilen değerlere ilişkin daha fazla olumlu davranış sergilemiştir.

1. 7. PROBLEM CÜMLESİ

Çocuk edebiyatı ürünlerindeki ve çocuklar için yazılmış eserlerdeki değerler nelerdir? Çocuk edebiyatı ürünlerindeki değerler mi yoksa çocuklar için yazılmış eserlerdeki değerler mi daha etkili, kalıcı verilmiştir?

1. 8. TEZİN AMACI

Bu çalışmanın amacı, incelenen beş ayrı yazarın çocuk edebiyatı ürünleriyle, beş farklı setten oluşan çocuklar için yazılmış eserlerdeki değerleri tespit etmek ve bu tespit edilen değerlerin içeriğini ve etkililiğini karşılaştırmaktır.

1. 9. TANIMLAR

Değer: “Bir toplumun varlık, birlik ve devamının sebebi olan ve korumaya çalışılan inanışların bütünüdür.” (Özbay, 2010: 121).

Değerler: “Değerler bir toplumun çoğunluğu tarafından kabul gören, istenilen, inanılan, beğenilen, davranış şekilleridir. Bunlar toplumu meydana getiren fertlerin çoğunluğu tarafından benimsenir” (Özbay, 2010: 121).

Hikâye: “Gerçek veya tasarlanmış olayları anlatan düz yazı türü” (TDK, 1988: 645).

Olmuş veya olması mümkün olayları anlatan masala göre daha gerçekçi, romana göre daha kısa anlatıma sahip yazılardır (Turan, Yılar, 2010: 148)

Çocuk Edebiyatı: “Çocukların dil gelişimlerine katkıda bulunan, onların edebi ihtiyaçlarını karşılayan; çocuklar için, çocuklara göre yaratılmış edebiyattır” (Turan, Yılar, 2010: 32)

II. BÖLÜM

YÖNTEM

2. 1. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Eğitim alanındaki en yaygın araştırma türü olan ve var olan bir durumu, var olduğu hâliyle betimlemeyi amaçlayan tarama modelinde *betimsel alan araştırma yöntemi* kullanılmıştır.

2. 2. KAPSAM VE SINIRLILIKLAR

2. 2. 1. EVREN

Tezin evrenini, Kematettin Tuğcu, Gülten Dayıoğlu, Muzaffer İzgü, Ömer Seyfettin ve Cahit Zarifoğlu'nun çocuk edebiyatı ürünleriyle, değerler eğitimi konulu çocuklar için yazılmış eserler oluşturmaktadır.

2. 2. 2. ÖRNEKLEM

Tezin örneklemini, yukarıda adı geçen beş çocuk edebiyatçısının üçer hikâyesi ve beş farklı yayınevine ait beş ayrı değerler eğitimi hikaye seti ile sınırlıdır.

Bu eserler;

Dayıoğlu, Gülten, 2010, “Sıcak Ekmek”, Akdeniz Yayıncılık, İstanbul.

İzgü, Muzaffer, 2010, “Çocukların Ormanı”, Bilgi Yayınevi, Ankara.

İzgü, Muzaffer, 2006, “Anneannem Bulutları Boyuyor”, Bilgi Yayınevi, Ankara.

Seyfettin, Ömer, 2009, “Kaşığı”, Akdeniz Yayıncılık, İstanbul.

Seyfettin, Ömer, 2011, “Diyet”, Gonca Yayınları, İstanbul.

Tuğcu, Kemalettin, 2007, “Parktaki Adam”, Nokta Yayıncılık, İstanbul.

Tuğcu, Kemalettin, 2007, “İyilik Meleği”, Nokta Yayıncılık, İstanbul.

Tuğcu, Kemalettin, 2011, “Karanlık Dünya”, Nokta Yayıncılık, İstanbul.

Zarifoğlu, Cahit, 2005, “Yürekdede ile Padişah”, Beyan Yayınları, İstanbul.

Zarifoğlu, Cahit, 2012, “Küçük Şehzade”, Beyan Yayınları, İstanbul.

Bektaş, H., Canoğlu, Cantürk, M., Ünalın, Şenler, E., 2011, “Değerler Eğitimi”, Erdem Yayınları, İstanbul. (13 kitap)

Çayırılı, H., Demir, Ş., Ertan, A., Kaplan, O., Kandıra, R., Mert, Ö., 2012, “İlk Öykülerim Serisi”, Muştu Yayınları, İstanbul. (10 kitap)

Göncü, Işıkoğlu, Berrin, 2011, “Öykülerle Davranış Eğitimi”, Nesil Çocuk, İstanbul. (7 kitap)

Gürbüz, Özeren, Sara, 2011, “Erdemlerimizi Keşfedelim”, Damla Yayınevi, İstanbul. (10 kitap)

Şafak, Gülinaz, Coşkun, Ayşegül, 2011, “Zeliş Öğreniyor” Parıltı Yayıncılık, İstanbul. (4 kitap)

2. 3. *VERİLERİN TOPLANMASI*

Öncelikle değerler eğitimiyle ve alanla ilgili çeşitli yerli- yabancı akademik çalışma, kütüphanelerden ve internetten kaynak taraması yoluyla tespit edilmiştir. Konuyla ilgili çok sayıda tez, makale, kitap, ders programı incelenmiş ve çalışmanın alt yapısının oluşturulması amaçlanmıştır.

2. 4. *VERİLERİ ÇÖZÜMLEME TEKNİKLERİ*

Seçilen tüm hikâyeler baştan sona okunmuş; tarama yöntemi kullanılarak tespit edilen değerler fişlenmiştir. Her hikâyeye için ayrı ayrı okuma, not alma, değerleri tespit etme ve değerlendirme işlemi yapılmıştır. Her hikâyenin değerlendirme sonuçları ayrı başlık altında toplanmış, değerlerle ilgili iletilerin hikâyede nasıl verildiği ve değerlerin nasıl işlendiği tespit edilmiştir. Ardından yorumlama yapılmış ve sonuçlara ulaşılmıştır.

Bulgular ve yorum kısmının ikinci ve üçüncü bölümlerinde, çocuk eserlerinden doğrudan alıntı yapılan kısımlar italik yazı stiliyle, bu kısımlardaki değerleri aktaran kelimeler italik ve kalın yazı stiliyle, araştırmacının yorum ve değerlendirmeleri ise normal yazı stili ile yazılmış bulunmaktadır. Ayrıca ünlü çocuk edebiyatçıların eserleriyle ilgili yorumlar, incelenen eser sayıları az (üç tane) olduğu için her yazardan sonra topluca yapılmıştır. Güdümlü olarak yazılmış çocuk eserleriyle ilgili yorumlar ise, setlerdeki eser sayısı çok (4 kitap- 7 kitap- 10 kitap- 10 kitap- 13 kitap) olduğu için her eserden sonra ayrı ayrı yapılmıştır.

III. BÖLÜM

BULGULAR ve YORUM

3.1. ESERLERDE İŞLENEN DEĞERLERİN TANIMLARI

Adalet: 1. Hak ve hukuka uygunluk, hakkı gözetme. 2. Herkese kendine uygun düşeni, kendi hakkı olanı verme, doğruluk

Affetmek: 1.Bağışlamak. 2.Hoşgörü ile karşılamak, mazur görmek

Azimli Olmak: “Kararında, tutumunda direnen, kararlı” (TDK,1988: 120).

Böbürlenmemek: Övünerek kabarmamak, üstünlük taslamamak.

Cesaret: 1. Güç veya tehlikeli bir işe girişirken kişinin kendinde bulduğu güven. 2. Yüreklilik, yiğitlik, yürek ve göz peklığı

Çalışkan Olmak (Başarı): Gayretli, çalışmayı seven, faal.

Cömert Olmak: Para ve malını esirgmeden veren, eli açık, selek, semih, ahi, bonkör.

Dayanışma: Bir topluluğu oluşturanların duygu, düşünce ve ortak çıkarlarda birbirlerine karşılıklı bağlanması.

Doğru Arkadaş Seçmek: Kişinin kendisi için en iyi, en yararlı kimseyi arkadaş olarak seçebilme yeteneğidir.

Doğru Karar Vermek: Bir sorunu en uygun karara bağlamak, kararlaştırmak.

Dost- Dostluk: Sevilen, güvenilen, yakın arkadaş, gönüldaş, iyi anlaşılabilir kimse, düşman karşıtı. Dost olma durumu.

Duyarlı Olmak: Dış etkenlere karşı duyarlılığı olan, duygun ve hassas olmak.

Düzenlilik: Düzeni olan, yerli yerinde, kararlı, tertipli, muntazam.

Edepli Olmak (Ahlaklı Olmak): 1. Uslu, ince, iyi ahlaklı, terbiyeli. 2. Ahlaka uygun bir biçimde davranmak.

Empati Kurmak: Bir başkasının duyguları, içinde bulunduğu durum ya da davranışlarındaki motivasyonu anlamak ve içselleştirmek.

Farklı Kùltürleri Tanımak- Saygı Duymak: Bireyin kendinden farklı kùltüre sahip olan insanların örf ve adetlerini, hayata bakış açılarını, yaşayış tarzlarını tanıması ve bu farklılıklara saygı duyması.

Güven: Korku, çekinme ve kuşku duymadan inanma ve bağlanma duygusu, itimat

Hak Ederek Kazanmak: Kendi çabası ve çalışmasıyla bir şeye sahip olma.

Haksızlık Yapmamak: Adaletle aykırı davranmamak.

Hayvan Sever Olmak: Her türlü hayvana sevgi, şefkat beslemek, hayvanları korumaya çalışmak.

Hasta Ziyareti: Hasta birini görmeye gitmek. Hasta kişinin zor zamanında yanında olup ona destek olmak.

İnsan Onuruna Özen Göstermek: İnsanı etkileyecek, kıracak söz ve davranışlardan uzak durma.

İyi Yürekli Olmak: İyi kalpli olmak.

Kanaatkâr Olmak: Azla yetinen, elindeki ile yetinen, kanık, kanaatli, yetingen.

Merhamet (Şefkat): Bir kimsenin veya bir başka canlının karşılaştığı kötü durumdan dolayı duyulan üzüntü, acıma.

Misafirperverlik: Konukseverlik.

Örnek Olmak: 1.Davranışlarıyla başkasını heveslendirmek. 2. Davranış yönünden başkasının kendisine benzemesi yolunda etkili olmak.

Özgüven: İnsanın kendine güvenme duygusu.

Özür Dilemek: Yaptığı bir yanlıştan ötürü bağışlanmasını istemek.

Özveri (Fedakârlık): Bir amaç uğruna veya gerçekleştirilmesi istenen herhangi bir şey için kendi çıkarlarından vazgeçme.

Paylaşmak: Aralarında bölüşmek, pay etmek, üleşmek.

Sabır: 1. Acı, yoksulluk, haksızlık vb. üzücü durumlar karşısında ses çıkarmadan onların geçmesini bekleme erdemi, dayanç. 2. Olacak veya gelecek bir şeyi telaş göstermeden bekleme.

Saygı: 1.Değeri, üstünlüğü, yaşlılığı, yararlılığı, kutsallığı dolayısıyla bir kimseye, bir şeye karşı dikkatli, özenli, ölçülü davranmaya sebep olan sevgi duygusu, hürmet, ihtiram. 2. Başkalarını rahatsız etmekten çekinme duygusu.

Sevgi: İnsanı bir şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelten duygu.

Sorumluluk: Kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi, sorum, mesuliyet.

Söz Dinlemek: Söylenen bir sözü, verilen bir öğüdü benimsemek, davranışlarını bunlara uydurmak.

Tabiatı Sevmek- Korumak: Doğanın kirlenmesine ve tahrip edilmesine karşı çıkmak.

Temiz Olmak: 1.Kirli, lekeli, pis, bulaşık olmamak. 2. Pak, münezzeh, hijyen, hijyenik olmak.

Tutumlu Olmak: Aşırı harcamalardan kaçınmak, idareli olmak.

Vatanseverlik: Yurtseverlik

Vefalı Olmak: Sevgiyi, dostluk bağlılığı sürdürmek.

Yalan Söylememek (Dürüst Olmak): Doğru olmayan, gerçeğe uymayan sözler söylememek. Sözünde ve davranışlarında doğruluktan ayrılmayan, doğru (kimse).

Yardımsever Olmak: Hayırsever olmak.

Yeteneklerini Keşfetmek: Bir kimsenin bir şeyi anlama veya yapabilme niteliğini, kabiliyetini keşfetmesi.

3.2. ÜNLÜ ÇOCUK EDEBİYATÇILARININ ESERLERİ

3.2.1. CAHİT ZARİFOĞLU

Cahit Zarifoğlu'nun üç hikâyesi incelenmiş olup, elde edilen bulgu ve yorumlar şunlardır:

3.2.1.1. Yürekdede ile Padişah

Sevgi-Saygı Değeri:

-*Beyciğim, dedi Ayşe Nine, sen nasıl emreder nasıl münasip görürsen, benim için güzel olan o.*

-*Sultanım o ne biçim lakırdı, sen ne arzu edersen benim arzum da o (Zarifoğlu, 2005: 10).*

İşte ne zaman birlikte bir iş tutacak olsalar, tam evli oldukları şu altmış beş yıldır hep öyle konuşur, çoğu zaman da böyle birbirlerinin gönüllerini hoş tutmak için gayret etmekten, yapacakları işi unutularmış (Zarifoğlu, 2005: 10).

-*Sevgili hatunum, ne dersin, havalar bir acayip ısındı, rutubet bizi kahredecek (Zarifoğlu, 2005: 10).*

- .....*Can yoldaşım, gül yanaklım (Zarifoğlu, 2005: 12).*

- *Kaç bu sevimli, cana yakın devecik?*

- *Bir sevgiye, bir güzel söze verdim gitti demiş sahibi.*

...

- *Dede demiş adam, söyledim ya fiyatını bir sevgi, bir güzel söz.*

-*Eh demiş Yürek Hasan, inşallah onu incitmeyiz, hoş tutarız,... (Zarifoğlu, 2005: 17).*

Yürekdede demiş ki karısına:

-*Cankuşum, şu devecik olmasa bu yıl yaylaya da çıkamazdık hani (Zarifoğlu, 2005: 20).*

-*Şöyle yürüyüp bir su başı mı arayalım **canım**, yoksa suyumuz yeter deyip kalalım mı buralarda?*

-*Nasıl emredersen, istersen ben gidip bir bakıyım, **sen yorulma yol arkadaşım, dünya arkadaşım.***

-*O nasıl söz hanım, **Allah öte dünyada ikimizi bir arada dilesin isterim** (Zarifoğlu, 2005: 28).*

- *Aman **gözümün nuru, sultanım**, ... (Zarifoğlu, 2005: 29).*

-*... Ne dersin yastık yoldaşım, başımın sultanı? (Zarifoğlu, 2005: 38).*

-*Cici hanımım, başımın gözümün nuru, can yoldaşım, dünya ortağım, de bakalım ne dersin, söyle bakalım ne söylersin (Zarifoğlu, 2005: 52).*

-*... Hay Allah senden razı olsun. **Yanaklarında güller açsın. Gönlün şen, öte dünyanın cennetler olsun.** Kalbimdeki muammayı çözdün, beni rahata kavuşturdu (Zarifoğlu, 2005: 56).*

- *Selamünaleyküm **güzel hatunum, can yoldaşım.***

-*Ve aleykümesselam beyim efendim. **Hoş geldin, sefalar getirdin, kalbime sürur verdin, neş'eler getirdin.***

- *Nasılsın iyi misin? Bir yaramazlık yoktur inşallah.*

-*İyiyim Allah'a hamd ü senalar olsun. **Seni gördüm de büsbütün iyi oldum, sevinç buldum** (Zarifoğlu, 2005: 68-69).*

Edepli (Ahlaklı) Olma Değeri:

*Yürekdede bakmış hep bu başlarındaki zat konuşur, ötekiler **edepli edepli oturur** (Zarifoğlu, 2005: 32).*

...**Diliniz kibar, edebiniz, huyunuz, suyunuz asil, tedbiriniz ince...**(Zarifoğlu, 2005: 33).

Tutumlu Olma Değeri:

Tabağın dibini ekmekle bir güzel sünnetlediler. Sofra bezine dökülmüş ekmek kırıntılarını bir bulup besmeleyle ağızlarına koydular (Zarifoğlu, 2005: 14).

İyi Yürekli Olma Değeri:

Yürekdede deveciği görür görmez ısınmış. Hatta yüreği cızz etmiş. Ona neden Yürek Hasan demişler ki zaten.

Alabildiğine merhametli, alabildiğine sevecen (Zarifoğlu, 2005: 17).

Tabiatı Sevme- Koruma Değeri:

El ele tutuşup bir yandan otları ağaçları dolaştılar.

Her birinden bir hatır sordular.

Toprağa basmaya korka korka, otları ezmekten çekinerek epey gezip gördükten, yakın bir pınar bulup sularını tazeledikten sonra, epeyce ince fikirlere dalıp çıktıktan sonra dönüp dolaşıp kıl çadırlarının yanına geldiler (Zarifoğlu, 2005: 30).

Misafirperverlik Değeri:

... gördüler ki taa uzaklardan gelenler var. Bir grup atlı.

- **Gözün aydın dedi Yürekdede karısına.**

-**Gözümüz aydın dedi Ayşe Nine, şükürler olsun misafir gönderene** (Zarifoğlu, 2005: 30).

-Rahat oturun, rahat edin. Farz edin ki her yan sizin mülkünüzdür. Sonra ananız olsun, yaşlı bir hatun vardır. Sizi evladı gibi bilir..... Rahat edin serbestçe oturun (Zarifoğlu, 2005: 34).

-Hanım, dedi gelenler aç mı aç. Zavallılar hem susamışlar hem acıkmışlar. İlk susuzluklarını bir giderelim (Zarifoğlu, 2005: 35).

- Evet evet, dedi Yürekdede, şimdi, **ne yapacaksın, ne hazırlayacaksın gelenlere?**

- **Elimizde ne varsa koyacağız ortaya.**

- Say hele.

-Bir kazan bulgur pilavı pişirip **ne kadar yağımız varsa kızdırıp dökeceğim üzerine. Sonrada iri taslarla soğuk ayran, genişçe sahanımızda tepeleme yoğurt, taş gibi, dün çaldımdı, öyle bir tutmuş ki sorma. Biraz da ekmeğimiz var. Vakit olsa da o kadar daha yapsam** (Zarifoğlu, 2005: 36-37).

-... Allah bize **güzel misafirler** yolladı. Onları **ağırlamak** boynumuza borç oldu (Zarifoğlu, 2005: 40).

- ... İnşallah **yine gelin, yine misafirimiz olun** (Zarifoğlu, 2005: 49).

Hayvan Sevgisi Değeri:

Yürekdede gitmiş deveciğin yanına. Ona şöyle bir bakmış. **Sevgiyle merhametle.**

-Gel devecik, demiş, başından tutmuş.

- Yüzünden **okşaya okşaya** uygun bir yere götürmüş onu (Zarifoğlu, 2005: 39).

Sorumluluk Değeri:

Padişah:

-Hele bir de civar köylere, kırlara, dağlara, yaylalara gidelim, acaba orada neler olur, ne iyilikler, hangi kötülükler döner de **haberimiz olmaz, sonra da mesul olur, hesabını veremeyiz** demişlermiş (Zarifoğlu, 2005: 42).

Kanaatkâr Olma Değeri:

Ne kadar çok ihtiyaç sahipleri. Bunların herhalde tümü fakir mi fakir, dertli mi dertli. **Hamd olsun her şeyimiz var, Allah'a şükür bize her bir şeyi bol bol vermiş, yoksa herhalde bende gelir, bu kapılarda himmet dilenirdim.**

Derken padişahın gözleri taa uzaktan kendisine takılmasın mı?

Öyle bir utanmış ki hemen başını öne indirmiş.

-Eh demiş, göz göze geldik bir kez. Bu da yeter bize Allah'a şükür, bize böyle güzel, böyle adil bir padişah vermiş, gayri gam yemem, iyi ki geldim de gördüm. Şimdi bir daha göz göze gelmeden şuradan yavaş yavaş çekileyim, kaybolayım. **Alacağımızı aldık. Bu kadarı bize yeter** (Zarifoğlu, 2005: 60).

-Hele hele Yürekdede, demiş. Söyle bakalım, dile bakalım, bizden ne dilersin.

-Can sağlığını dilerim...

-Sen yine de bir şey iste bizden.

-İlle bir şey istemek mi gerek?

...

-Akluma bir şey gelmiyor padişahım, bir ihtiyacım olmalı ki isteyeyim (Zarifoğlu, 2005: 63).

Yardımseverlik Değeri:

-... hemen şehre iniyorum. **Fakir fukarayı toplayıp getirelim. Hepsini üleştirelim yoka yoksula da üzerimize kalmasın** (Zarifoğlu, 2005: 72).

3.2.1.2.Hazreti Süleyman'la Kirpi

Merhamet (Şefkat) Değeri:

Merhamet olmasaydı, hayat da olmazdı (Zarifoğlu, 2005: 73).

-Ya Ömer dedi, bu halinize taaccüp ediyorum. Şaşıyorum. Ben hiçbir zaman çocuklarımı öpüp okşamadım.

-Yaa, dedi Hazreti Ömer. O halde seni kadılık görevinden hemen geri alıyorum. Zira evlatlarına muhabbet göstermeyen, halka da gösteremez. **Çocuklarına merhameti olmayanın halka da merhameti olmaz** (Zarifoğlu, 2005: 74-75).

-Kirpi, demiş bana yumuşak bir şey getir de elimi yüzümü kurulayayım.

Kirpi acele koşup minik yavrusunu getirmiş uzatmış Hazreti Süleyman'a.

-Buyur, demiş bununla kurula.

Bakmış Hazreti Süleyman kirpiye ve yavrusuna. Yüzlerce diken.

-Hiç olur mu bununla el yüz kurulamak, diye sormuş kirpiye, git bana doğru dürüst yumuşak bir şey getir.

-Ey Allah'ın Nebisi demiş kirpi, **bundan daha sevgili ve yumuşak bir şey yok ki benim için.**

Ne engin merhamet hissi anne kirpinin yüreğindeki (Zarifoğlu, 2005: 76).

Merhamet olduğu için köpekler yavrularını enselerinden ısırılmış götürürken birazcık olsun **acıtmaz onları** (Zarifoğlu, 2005: 76).

-Yalnız insanlarda değil hayvanlarda da yaşayan bir duygu. En yırtıcı hayvanlar bile, eşleri, çocukları ve yakınları için hiç eksilmeden taşırlar onu.

Bazı insanların hayvanlardan bile aşağı olması mümkün, eğer kalbinden merhametin zerresi kalmamışsa (Zarifoğlu, 2005: 77).

3.2.1.3.Padişah ile Bir Veli

Sorumluluk Değeri:

Hele iyi bir padişah olmak büsbütün kolay değil. Çünkü bütün ülke o padişahıtan sorulur. Köydeki şehirdeki bütün insanlar, bütün hayvanlar, hatta ağaçlar, kırlar, ormanlar, Allah'ın padişaha bir emanetidir. Onlara iyi bakmazsa öte dünyada,

-Söyle bakalım, emanetlerimize nasıl muamele ettin diye sorulur.

İşte bizim hikayemizin padişahı bu durumu çok iyi biliyormuş. Onun içinde Allah'ın emanetlerine ister insan olsun, ister hayvan, hatta isterse bitkiler, onlara çok iyi bakıyormuş (Zarifoğlu, 2012: 58).

Kanaatkâr Olma – Yardımseverlik Değerleri:

Başvezir,

- Abdülkadir Efendi dün on beş kişilik bir heyet teşkil etmiş.
- Bir heyet mi?
- Evet padişahım.
- Ne heyeti imiş bu?
- Padişahım, Şeyh Efendi bunlarla bir vakıf kurmuş.
- Ya!

-Sizin hediyelerin tümünü bu vakfa bağışlamış. Dün hemen şeyhin evinin yanındaki büyük arazi vakıf adına satın alınmış.

Padişah merakla,

- *Ne yapacaklarmış bu araziyi?*

- *Padişahım, bu arazi üzerine büyük bir tekke inşa edilmesi kararlaştırılmış.*

-*Peki Şeyh Abdülkadir götürdüğümüz hediyelerden kendisine hiçbir şey ayırmamış mı?*

-*Padişahım, kendisine bir toplu iğne bile ayırmamış (Zarifoğlu, 2012: 70-71).*

Böbürlenmemek Değeri:

*Padişah bunları duyunca yerinden doğruldu. **Büyük bir gurura kapıldı.** Yani şeytan bu son oyunu ile onu mağlup etti. Ama padişah bunu anlayamadı.*

-Ben o kadar iyi, o kadar adil, o kadar güçlüyüm ki şeytan bile benimle baş edemedi diye düşündü.

Sırt üstü yatıp hayatı boyunca yaptıklarını aklına getirdi. Ülkesi alabildiğine büyümüştü. Her yan gelişmiş ve zenginleşmişti.

Halkın ne hırsız korkusu vardı ne de eşkıya korkusu.

Dullar, yetimler ülke hazinesinden maaşlarını alıyorlar ve sefil olmuyorlardı. Her yanda adalet vardı. Kadılar rüşvet yemiyorlardı (Zarifoğlu, 2012: 60).

-Bunlar benim sayemde oldu. Ben yüce bir padişahım, dedi.

Halbuki önceleri böyle demiyordu (Zarifoğlu, 2012: 62).

-Bütün iyilikler, güzellikler benim sayemde oldu. Benden daha adaletli bir Padişah, daha yeryüzüne gelmemiştir diye gurura kapıldığı gece başşehre genç bir alim geldi (Zarifoğlu, 2012: 63).

	Yürek Dede ile Padişah	Hazreti Süleyman'la Kirpi	Padişah ile Bir Veli
Sevgi	X		
Saygı	X		
Edepli olma	X		
Tutumlu olma	X		
İyi yürekli olma	X		

Tabiatı sevme-koruma	X		
Misafirperverlik	X		
Hayvan sever olma	X		
Sorumluluk	X		X
Kanaatkâr olma	X		X
Yardımsaver olma	X		X
Böbürlememe			X
Merhamet		X	

Tablo 3: Cahit Zarifoğlu'nun İncelenen Üç Hikâyesindeki Değerlerin Dağılımı.

Zarifoğlu'nun incelenen bu üç hikâyesinde toplam 13 tane değer verilmiştir. Bu değerler: Sevgi, saygı, edepli olma, tutumlu olma, iyi yürekli olma, tabiatı sevme-koruma, misafirperverlik, hayvan sevgisi, sorumluluk, kanaatkâr olma, yardımsaverlik, böbürlenmemek ve merhamettir.

İlk hikâyede geçen “sevgi- saygı” değerleri, daha çok iki yaşlı eşin senelerdir birbirlerine gösterdikleri anlayış ve güzel iltifatları kapsamaktadır. “Misafirpervelik” değeri, yaşlı çiftin habersiz gelen misafirlere ellerindeki tüm imkânı sunmasıyla ve misafirin gelmesinden dolayı yaşadıkları büyük sevinç ile pekiştirilmiştir. Yaşlı çiftin varlıklarının az olmasına rağmen kendilerinden çok daha varlıksız insanları görüp şükretmesiyle “kanaatkâr olma” değeri aktarılmaya çalışılmıştır.

Hazreti Süleyman'la Kirpi adlı hikâyede sadece “merhametli olma” değeri verilmiştir. Bu değerin sadece insanlara ait bir özellik olmadığı ve hayvanların da merhamet duygusu taşıdığı örneklerle vurgulanmıştır.

Zarifoğlu'nun incelenen son hikâyesinde padişahın ülkesindeki herkese karşı sorumluluğu olduğu, onların rahat ve huzurlu yaşaması için çaba harcadığı anlatılmıştır. Böylece sorumluluk değeri aktarılmıştır. Padişahın, şeytanın oyunuyla alçak gönüllükten vazgeçip kendisiyle övünmesinin yanlışı üzerinde durulmuş, böylece böbürlenmenin olumsuz bir davranış olduğundan bahsedilmiştir. Hikâyede verilmek istenen ana değerler ise kanaatkâr olmak ve yardımsaver olmaktır. Bu iki değer ise padişahın ülkesinde yaşayan âlim zatın davranışlarıyla örneklendirilmiştir. Bu âlim zat,

padişahın ona verdiği hediyeleri maddi durumu iyi olmamasına rağmen kendisi için harcamamış, bu hediye ve paralarla bir tekke açmış ve fakirlere yardımda bulunmuştur.

3.2.2. GÜLTEN DAYIOĞLU

Dayıoğlu'nun üç hikâyesi incenmiş olup, elde edilen bulgu ve yorumlar şunlardır:

3.2.2.1. Sıcak Ekmek

İyi Yürekli Olma Değeri:

*Halime Kadın gerçekten çok **bencildi**. Her konuda yalnız kendi çıkarlarını **gözetirdi**. Kasabada şenlik, düğün, ölüm, doğum gibi olaylar olunca, evinden çıkmazdı. **Hiç kimsenin acısını ve sevincini paylaşmak istemezdi**. Kendinden ve tek oğlundan başka **hiç kimseyi sevmezdi**. Çevresindekiler de onu sevmiyorlardı. Oğlu Ahmet aslında **iyi yürekli, sevecen bir çocuktü** (Dayıoğlu, 2010: 7).*

*Halime kadın yaşamı süresince **hiç kimseye yardımda bulunmamıştı**. Ayrıca dilencileri de hiç sevmezdi* (Dayıoğlu, 2010: 9).

*Tam fırından ekmekleri çıkarıyordu, kapı çalındı. Halime Kadın sevinçle fırın küreğini yere atıp, “Oğlum, oğlum!” diye bağırdı. Kapıya koştu, süngüyü açarken yüreği göğsünden fırlayacakmış gibi çırpınıyordu. Karşısında yaşlı dilenciyi görünce, **kan beynine sıçradı. Öyle bir öfkeleni, öyle bir kızdı ki!...***

Dilenci:

-Bir dilim yiyecek ekmek isteyecektim, diye boynunu büktü.

*Halime kadın çılgın gibi içeriye koştu. Fırından çıkan sıcak ekmeklerden birini ikiye böldü. Arasına biraz yağ sürdü. **Yağın üstüne bir tutam fare zehiri ekti**. “**Bundan sonra bir daha kapımı çalamazsın!**” diye **homurdanarak** kapıya gitti. Ekmeği dilenciye verdi (Dayıoğlu, 2010: 10).*

Asker:

-Dizlerimin gücü kesildi deyince, dilenci torbasındaki taze ekmeği çıkardı:

-Sen vatan bekçisisin. Yiyeceğimin son lokmasına kadar sana vermekten sevinç duyarım. Al, bununla karnını doyor, dedi(Dayıoğlu, 2010: 11-12).

Kendinize yapılmasını istemediğiniz bir şeyi başkasına yapmayın (Dayıoğlu, 2010: 12).

3.2.2.2. Kaybolan Çocuk

Hayvan Sevgisi Değeri:

*Otelde dört tane **sevimli kedi yavrusu** vardı. Gün boyunca analarının peşinde dolaşır dururlardı. Onlar ortaya çıkınca, konuk çocuklar denizi, kumu, oyunu, eğlenceyi bırakıp yanlarına koşarlardı. Emir, Gürol, Sancar ve İmre, öteki çocuklardan büyüktüler. Her gün el çabukluğu yaparak, yavruları kapıp otelin çocuk odasına götürürlerdi. Orada **kedicikleri sevip okşar, türlü oyunlar çıkararak gülüp eğlenirlerdi** (Dayıoğlu, 2010: 15-16).*

*Serdar hemen sevinçle atılıp **yavrularından birini eline aldı. Başını çenesinin altına koyup, tüylerini okşamaya başladı.** Yavru okşanmaya alıştı. Mırıl mırıl sesler çıkararak, nemli burnunu Serdar'ın boynuna sürtüyordu... Serdar **sevinçten uçuyordu** (Dayıoğlu, 2010: 17).*

Paylaşımçı Olma Değeri:

Küçük çocuklar:

*-Onları **hep siz mi okşayacaksınız? Biraz da bize verin,** diyerek homurdanıp, çıkışıyorlardı ama, büyük çocuklar onların sözlerine aldırılmıyorlardı. Bu yüzden oteldeki çocukların arasında, tatsız bir çekişme sürüp gidiyordu (Dayıoğlu, 2010: 16).*

Temiz Olma Değeri:

Annesi:

*-İkinci yemek neredeyse gelir. Çabuk dön. **İşin bitince ellerini yıkamayı unutma,** dedi (Dayıoğlu, 2010: 17).*

3.2.2.3. Anneler Yalan Söyler Mi?

Sabır Değeri:

Baba:

- ***Durun bakalım. Sabırlı olun,*** diyor başka bir şey söylemiyordu (Dayıoğlu, 2010: 38).

Yalan Söylememe (Dürüstlük) Değeri:

Çocuklar annemiz yalan söylemez, diye düşünüp iyiden iyiye inandılar (Dayıoğlu, 2010: 40).

Söz Dinleme Değeri:

Anne:

-*Niçin söz dinlemiyorsunuz? Televizyona bu denli yakından bakılmaz, diyoruz size. Tehlikeli olduğunu söylüyoruz anlamıyor musunuz? diye çıkıştı* (Dayıoğlu, 2010: 40).

-*...Duyduğuma göre söz dinlemeyen çocukları cezalandırmak için arada bir arka kapağı açıp dışarıya çıkıyorlarmış* (Dayıoğlu, 2010: 40).

	Sıcak Ekmek	Kaybolan Çocuk	Anneler Yalan Söyler Mi?
İyi yürekli olma	X		
Hayvan sever olma		X	
Paylaşımçı olma		X	
Temiz olma		X	
Sabır			X
Yalan Söylememe			X
Söz dinleme			X

Tablo 4: Gülten Dayıoğlu'nun İncelenen Üç Hikâyesindeki Değerlerin Dağılımı.

Dayıoğlu'nun incelenen üç hikâyesinde toplam yedi değer verilmiştir. Bu değerler: İyi yûrekli olma, hayvan sevgisi, paylaşımcı olma, temiz olma, sabır, yalan söylememe ve söz dinleme değerleridir.

“Sıcak Ekmek” hikâyesinde “iyi yûrekli olma” değerinin önemi, hikayenin ana karakteri olan Halime Kadın'ın bencillikleri ve kötü kalbi yüzünden başına gelen felaketlerle anlatılmaya çalışılmıştır. Yapılan her kötülüğün bir gün mutlaka kötülük yapan kişiyi de etkileyeceği konusu üzerinde vurgu yapılmıştır.

Dayıoğlu'nun incelenen ikinci hikâyesi olan “Kaybolan Çocuk” hikâyesinde üç ayrı değer verildiği tespit edilmiştir. Hikâyede küçük çocukların kedileri sevmesi ve kedilere ait sevimli özelliklerin vurgulanmasıyla hayvan sevgi değeri aktarılmıştır. Ayrıca büyük çocukların küçük çocuğa kediyi sevdirmemesi yani paylaşımcı olmamaları nedeniyle ortaya çıkan olumsuzlukla paylaşımcı olmanın önemi üzerine durulmuştur.

İncelenen üçüncü hikâyede “sabırlı olma” değeri, ısrarla babalarından televizyon isteyen çocukların, babalarının sabırlı olup belirli bir süre beklemelelerini söylemesiyle işlenmiştir. Hikâyedeki iki küçük kardeşin annelerinin sözünü dinlememeleri, annelerinin onları korkutmak için yalan söylemesi ile sonuçlanmıştır. Bu yalanın ve söz dinlememe davranışının sonucunda aile maddi zarara uğramıştır. Böylece büyüklerin sözünü dinlemenin ve doğru sözlü olmanın önemi anlatılmıştır. Hikâyede anne karakterinin ne olursa olsun yalan söylememesi gerekir. Karakterin bu davranışı çocuklarda, *anneler de yalan söyleyebilir* düşüncesi oluşturabilir.

3.2.3. *KEMALETTİN TUĞCU*

Tuğcu'nun üç hikâyesi incenmiş olup, elde edilen bulgu ve yorumlar şunlardır:

3.2.3.1. *Karanlık Dünya*

Yardımsaver Olma Değeri:

Ahmet adamın yanına vardı, koluna yapıştı, kalkmasına yardım etti (Tuğcu, 2011: 6).

...Komşuları da boş bırakmıyorlardı. İyi bir yemek pişirirlerse, alır gelirlerdi. Yaşlı kadın ne yiyecekti ki. O da geri kalmazdı komşulardan. Yemek getirdikleri kaba ya dut kurusu, ya erik pestili, ya da bir yumurta koyardı (Tuğcu, 2011: 54).

Hayvan Sever Olma Değeri:

-Bu hayvandan hayır yok, dedi Kerim Bey.

Ahmet:

-Bey, dedi. Hayvanın suçu ne? Bir şeyden ürkmüş olmalı. Ben onu başından tutarım (Tuğcu, 2011: 7).

...Bu nedenle ineklere çok iyi bakar, onları evlat bilirdi. İnek de alışmıştı Halime Kadın'a. Kadın çok temiz bakıyor, yemiyor, yediriyor, kendisi yıkanmasa da hayvanı yıkayıp paklıyor, altını temizliyor, samanını yere seriyor, yemliğini boş koymuyordu (Tuğcu, 2011: 54).

İyi Yürekli Olma Değeri:

-Aha o yandan, köyden. Kara Osman'ın bahçesinde çalışırdı Ahmet. Altı gün oldu. Aç çalışır mı insan? Para isteyecek oldu, adam kalkmış bir tokat vürmüş.

Kadın dişlerini sıktı:

-Ağadan para istenmezmiş. Eee, millet aç açına çalışır mı? Sen kur sofrayı koca ağacın altına, ye Allah ne verdiyse, ötede oğlan bu sığağın altında toprak taşısın.

Kerim Bey:

-Vermedi demek parayı, dedi.

- Vermemiş, dedi Halime kadın. Sonra da varmış muhtara, demiş ki bunları sokma köye (Tuğcu, 2011: 8).

Bu Kara Osman kötü bir adamdı. Bu kötülüğü yüzünden başına gelmeyen kalamazdı. Tanrı onun fakir fukaraya yaptığı haksızlığı, zalimliği ondan kat kat çıkartıyordu (Tuğcu, 2011: 53).

Kanaatkâr Olma Değeri:

-Buna da şükür oğul, dedi. Su insana can verir. Bayağı dirildim ben. Açlığa da yararı var bu su milletin (Tuğcu, 2011: 13).

Ama Yoncalı'ya da gitmek istemedi. Yerinde kalsındı o çiftlik. Neyine yetmiyordu babasının bıraktığı ev? (Tuğcu, 2011: 80).

Misafirperverlik Değeri:

-İyi dersin bacım, dedi. Varsın gitsin Ahmet. Ama çok oyalanmasın. Burada bir iş arayalım. Şimdilik Allah ne veriyse yer, bir arada otururuz (Tuğcu, 2011: 15).

Hak Ederek Kazanma Değeri:

-Dayı, dedi. İş bildiğin gibi değil. Bu Kara Halil batırdı bütün çiftliği. Ne hayvan kaldı, ne ağaç ne de ürün. Soydu hepsini (Tuğcu, 2011: 15).

Özür Dileme Değeri:

-Burada bunca köylü var, dedi. Hepsi burada ekmek yiyorlar. Ben çiftlik işlerinden, hayvancılıktan, ağaçtan ekinden anlamam. Ben bu adama uydum, seni kırdımsa kusura bakma (Tuğcu, 2011: 17).

Sabırlı Olma Değeri:

-Oğul, dedi. Her işte bir hayır vardır. Bunu böyle belle. Kararıp kalmaya gerek yok. Tanrı bilir işini. Bak, Kara Osman senin hakkının üstüne yatıp, bir de tokat atmaya kalkmasaydı biz buralara gelemezdik. Gene biz yollara düşmeseydik, Kerim Bey'in kızı ile karısı belki araba ile parçalanırlardı. Bu işler birbirine bağlıdır oğul. Sabırlı olmalı (Tuğcu, 2011: 18).

-Abla, Tanrının da bir bildiği vardır. Sabırlı olmalı, beklemeli. Sen aç değilsin, yalnız değilsin, fakir değilsin. Üstüne titreyen bir anan, bir baban var. Gözleri görmeyen bir sen misin? Bu karanlık dediğin yaşantı içinde avunmaya çalış. Bekle.

-Neyi, kimi bekleyeyim Ahmet?

-Tanrıyı, onun senin alnına yazdığını bekle (Tuğcu, 2011: 26-27).

Çalışkan Olma (Başarı) Değeri:

Çok becerikli ve iş bilen bir kadın olan Halime, hemen hemen evin bütün temizlik ve yemek işini üzerine almıştır (Tuğcu, 2011: 21).

Becerikli olan Ahmet, aldırıldığı borularla iki gün içinde su deposundan köşkün iç bahçesine kadar su getirdi ve oraya güzel bir havuz yaptırdı ki bunu gören şaşır kalmıştı (Tuğcu, 2011: 21).

Boş durmayı sevmezdi. Anasının sırtında tarlaya gitmişti kendisi. Ahmet'i sırtına bağlayıp gene tarlaya varmış, böyle çapa yapmıştı (Tuğcu, 2011: 44).

-Şoförlük yaptım anam. O kentten bu kente, bu kentten o kente gittim durdum. Eli boş gelmeyeyim dedim. Tanrı bir inek parası olsun kısmet etti, durmadım, seni çapada, baltadan kurtarayım dedim (Tuğcu, 2011: 79).

Edepli (Ahlaklı) Olma Değeri:

-Sen dert etme hanımım, diyordu. Ahmet bildiğin erkeklerden değil. O senin kızını kardeş bilir. Uçan kuştan sakınır (Tuğcu, 2011: 23).

Merhametli Olma Değeri:

-Benim gibi kör bir kızla evlenmek ister mi? Dedi.

Bu itiraf, bu duyguları açığa vurma, ana ve babayı tamamen perişan etti.

Kerim Bey dişlerini sıkarak:

-Elbette ister, dedi. Yeter ki sen iste.

-Ben istiyorum baba. Böylece benim yüküm biraz sizin üzerinizden kalkmış olur.

-Sen bize yük değilsin Perihan. Bizim kızımızsın (Tuğcu, 2011: 36).

-Allah düşünstün Bey, dedi Ahmet. Ben çok acırım ona. Bazı bazı ağlar. Yaşları benim içime kızgın bir kurşun gibi dökülür. Tanrı onunda sizinde yardımcınız olsun (Tuğcu, 2011: 42).

Kız güzeldi, kız nazikti, kız suçsuzdu ve kız zavallıydı. Bu gözleri görmeyen kızı Ahmet bırakamazdı. Bırakmak onu öldürmek, tamamen karanlığa itmek olurdu (Tuğcu, 2011: 49).

Ahmet parmağındaki yüzüğü çıkarıp atacak gibi oldu. Ama yine kör kızı düşündü (Tuğcu, 2011: 51).

Böbürlenmemek Değeri:

Kerim Bey:

-Ahmet bizden memnun olmayabilir ama biz onu sana layık bir eş yapmaya çalışıyoruz.

Perihan:

-Ben ona layık bir eş miyim? Dedi. Nesi var Ahmet'in? Nesini beğenmiyorsunuz?

-Perihan, sen Doktor Kerim Bey'in kızısın (Tuğcu, 2011: 49).

-Ahmet Bey, diye seslenmişti. Bakıyorum, siz elinizle yemek yeme alışkanlığınızı hala bırakamadınız. Hangi şehirde ve kimin evinde olduğunuzu hatırlayınız (Tuğcu, 2011: 50).

Özveri (Fedakârlık) Değeri:

Hayır, Ahmet bırakamazdı. Ahmet yirmi dört saat yemek bile yemedi, gözünü kırpmadı, uyuyan kızın elini bırakmadı (Tuğcu, 2011: 63).

...Ruhsar Hanımın uyuduğu oldu ama Ahmet nişanlısını bırakmadı. Ellerinden ellerini çekmedi, uyanmasın diye (Tuğcu, 2011: 65).

Sevgi Değeri:

Perihan karanlık dünyasını unutmuş, babasının yanında, onu teselli etmek için kalmıştı (Tuğcu, 2011: 11).

-Artık şurdan şuraya gidemem.

Ahmet de onun yanına çökmüştü:

-Ana, sırtıma bin, ben seni götürürüm.

-Sende derman mı kaldı be oğul? Dedi kadın. Akşama kadar kazma sallayıp, kürek savuran ben miydim? Sırtındaki gömlek terden tamamen kararmış. Hadi hadi durma, soğuk işler kemiğine (Tuğcu, 2011: 13).

Kaç defa dizlerine yatarak ağlayan, başını okşadığı bu kızı sevmemek elinde değildi (Tuğcu, 2011: 64).

-Ömrüm çok olsun oğul. Ama köylü kısmı çalışmadan olur mu? İyi ettin de geldin. Benim de dünyam yeniden aydınlandı. Yüreğim ferahladı. Evimin bereketisin sen oğul (Tuğcu, 2011: 79).

İnsan Onuruna Özen Gösterme Değeri:

-Oda uşağı mı?

-Evet Küçük Hanımefendi. Siz böyle demediniz mi?

-Ben mi, hatırlamıyorum. Belki söylemişimdir ama benim gibi bir kızın oda uşağı olmakta bir şans değil mi?

-Ben sadece koca olmayı tercih ederim Perihan Hanım.

Perihan manalı bir kahkaha attı:

-Koca olmayı öyle mi? Güldürme beni Ahmet. Bu dereceye kadar ucuzladı mı bu iş? (Tuğcu, 2011: 74).

3.2.3.2. Parktaki Adam

Yardımsever Olma Değeri:

-Şu et kokusu da insanın ağzını sulandırıyor, dedi. Köfteciye gidelim mi seninle? Ha, ne dersin?

Çocuğun yanakları kızardı:

-Ben gitmem, dedi.

-Neden gitmezsin, aç değil misin?

-Açım ama benim param yok ki.

-Canım senden para mı soran var? Kalk, gidelim bir şeyler yiyelim (Tuğcu, 2007: 8).

-Beni yetimhaneye mi koyacaksın amca?

-Hayır oğlum, hiç öyle bir niyetim yok. Ben sana amcalık, babalık etmek istiyorum. Kimin nesi olduğunu iyice bilmeliyim. Şimdi haydi seninle gidelim, bir karnımızı doyuralım (Tuğcu, 2007: 24).

...Zavallı Cemile:

-Kalfa ben bu yükün altından kalkamam, ben ödeyemem bu alınanları, diyordu.

Kalfa:

-Hiçbir şey ödemeyeceksiniz Küçükhanım, dedi. Ali Rıza Bey bir garip insandır. Onun biricik zevki, başkalarına yardım etmektir. Bakın Ercan'a. O bir köylü çocuğu. Hatta kağıt toplayanların o pis kokulu depolarında yatarmış, duvar kovuklarına sokulan ekmekleri ıslatarak yermiş. Parkta rastlamış Beyefendiye. Adam elinden tutmuş bu çocuğu. Buraya getirmiş (Tuğcu, 2007: 81).

...Ali Rıza Bey bu fakir kızı yemeye de alıkoymuş, ayrılırken Cemile'ye:

-Sevaptır kızım, demişti. Fazla bir şeylerin varsa ver.

Zehra herhalde pek memnun ayrılmıştı köşkten. Kendisine yol parası diye biraz para bile verilmişti (Tuğcu, 2007: 85).

-Çünkü, köşkü, bahçesi ve eşyasıyla birlikte düşkünler evine bırakmış (Tuğcu, 2007: 91).

Hayvan Sever Olma Değeri:

-Amca şu ekmek parçasını alayım mı?

-Doymadın mı? diye sordu ihtiyar.

-Ben doydum, dedi çocuk. Ama parktaki köpeğe vereceğim.

-Ha, öyle mi? Al bakalım! (Tuğcu, 2007: 11).

Daha ileride, iki katlı bir köşk görünüyordu. Bahçede dolaşan bir kurt köpeği adamı görünce koştu. Sevinçten boynuna sıçırıyordu.

Adam onun başını okşadı, sonra yürüdü (Tuğcu, 2007: 19).

...Yaşlı başlı kadın olan kalfa, bir gün çamurlu ayakkabılarıyla içeriye giren köpeği azarlamış ve kapıdan dışarı atmıştı.

Kadının bu davranışını gören Ali Rıza Bey:

-Kalfa, demişti. Benim köpeğimi dışarıya atmak, beni dışarı atmak demektir (Tuğcu, 2007: 56).

Temiz Olma Değeri:

...Mutfak tertemiz ve derli topluydu. Sanki orada titiz bir kadın çalışıyordu (Tuğcu, 2007: 19).

...Ayrıca, üstündeki elbise, ayağındaki ayakkabılar kendisine emanet verilmiş gibi gayet temiz tutuyordu (Tuğcu, 2007: 49-50).

Vefalı Olma Değeri:

...Arkamdan, “Efendi, gitme!” diyen olmadı. “Baba nereye gidiyorsun?” diye sormadı çocuklar. Lüzumsuz bir adam, eskimiş bir eşyaya benzedim. Bütün bir yıl beni arayan olmadı. Kim bilir, bir köşede öldüğümü mü sandılar? Benim onlara ne gereğim var artık! Yetiştirdim, doyurdum, geçimlerini sağladım.

Ali Rıza Bey’in yüzüne bir iki damla yaş indi:

-Bilmem, dedi. Neden böyle benim çocuklarım? Neden unuttular beni?

Bir yıl önce, geldiğim sırada aldığı kurt köpeği yanına gelmişti. Köpeğin başını okşarken:

-Şu hayvan kadar olamıyorlar, dedi (Tuğcu, 2007: 21).

Köşkte mutlu olmayan bir kimse varsa o da Ali Rıza Bey’di. Altmış yaşını geçiyordu. O bir babaydı. Bütün görevlerini yapmış, ailesine çok yumuşak davranmıştı ama kim varsa, iyilik yaptıkları insanların hepsi hayırsız çıkmıştı (Tuğcu, 2007: 51).

-Amca uykun mu kaçtı?

-Öyle oldu.

-Ama soba sönmüş, üşüyeceksin.

-Sen bana bakma. Git uyumana bak.

-Amca benim senden başka kimim var ki?

-Ercan, galiba benim de senden başka kimsem yok.

Çocuk vefakârdu. Parktaki adamı seviyordu. Ondan tatlı bir davranış şekli görmüş onun sayesinde rahata kavuşmuştu, okumaya başlamıştı. Okulda, o zengin çocuklarıyla başa baş gidiyordu. Sonra belki onlardan daha fazla çalışıyordu.

Sırtındaki kalın, yüksek yakalı paltoyu, ayağındaki potları kim almıştı ona? Her sabah parayı cebine kim koyuyordu? Sırtını okşayan, ufak tefek kusurları bile olsa ses çıkarmayan kimdi? Parktaki adam değil miydi? (Tuğcu, 2007: 55).

-Ben ölünce, ortada kalacağından korkuyorsun, değil mi?

-Siz ölmeyeceksiniz. Siz ailenizin vefasızlığından, duygusuzluğundan üzüntüye düşerek, sinirlerinizi bozdunuz.

-Haklı mıyım, söylesene bana çocuk?

-Çok haklısınız ama siz size düşen bütün görevi yapmışsınız. Oğlunuz Amerika'da yaşıyormuş. Kızınız tanınmış bir doktorla evliymiş. Onların size hiç gereksinimleri yok (Tuğcu, 2007: 62).

-Ah doktor! Siz bilmezsiniz beni, aile hayatımı?

-Vefasız çocuklarınız, damadınız ve eşiniz olduğunı duydum. Ama onların gereksinimi yok artık. Siz sağlığınıza bakınız.

-Doğru ama insan boşalınca, çevresinde yakınlarını göremeyince, yaşama bağlanamıyor (Tuğcu, 2007: 64).

-Öyle oldu Beyefendi. Hanımefendinin eline hemen hiç para kalmadı. Çocuklar annelerini hiç düşünmediler, çekilip gittiler. Sebep olarak da dul aylığını gösterdiler (Tuğcu, 2007: 72).

Ali Rıza Bey:

-Ne garip, dedi. Bu çocukların vefasızlıkları benimkilere benziyor. Bende fazla olarak kendini bilmez bir de kadın vardı (Tuğcu, 2007: 75).

-Kurt, gel oğlum.

Köpek acele ile yanına geliyor, ayaklarının ucuna yatıyor, sadakat ve sevginin parıltıları gözlerinden okunuyordu. Rıza Bey:

-Senin kadar olmadılar Kurt, diyordu (Tuğcu, 2007: 90).

“Ben aşağıdaki imzanın sahibi mühendis ve müteahhit, emekli Ali Rıza, bu vasiyetnamede adı geçenlere, bana gösterdikleri yakınlıktan dolayı teşekkür ederek, arzularımı ayrı ayrı bildiriyor ve isteklerime uymalarını rica ediyorum.” (Tuğcu, 2007: 93).

Saygı Değeri:

...Parkın kapısına kadar gitti. Orada Ali Rıza Bey’in elini öptü (Tuğcu, 2007: 23).

-...Garip değil mi? Köşkte ne perde vardı, ne başka bir eşya. Köşk boşaltılmıştı, yalnız bu saat duruyordu. İnanır mısın? Ben icra dairesinde Paşa dedenin hanımı, Firuze Hanımı gördüm. “Bu saatten söz ettim kendisine, “Hanımefendi”, dedim. Bu duvar saatleri şimdi antika oldu, ne için bıraktınız?” Anneannenizin gözleri doldu ve: “Ben ona elimi sürmem.” dedi. “Paşanın tembihi vardı. Kimse saate el sürmesin.” demişti. O öldü ama ben onun tembihini unutmadım, çocuklara da el sürdürmedim.

Cemile tuttuğu yaşları siliverdi. Ali Rıza Bey:

-Cemile, dedi. Çekinme, ağla. Buradaki ince duyguyu herkes anlamaz. İnsanın ağzından çıkan sözün büyük bir değeri vardır. Bir yabancı, bu saat hikâyesini işitince güler: “Böyle boş şeylerle uğraşmaya değer mi? der. Ne olurmuş o saate el sürülürse. Nihayet aslı durduğu yerdeki ayarı bozulur, tekrar düzeltilir. Başka tasa mı kalmadı dünyada?”

Ali Rıza Bey:

-Ama işin bir başka yönü var kızım, diyordu. İnsanların iç yüzü, başka bir âlemdir. Ben Firuze Hanımefendi’den bu saatin neden yerinde bırakıldığını

öğrendiğim zaman içimde bir acı ama aynı zamanda büyük bir heyecan duydum. Köşk epeyce boş kaldı. Donra İstanbul'a geldiğim zaman, tek başıma bu duygu ve anı dolu köşke çekinerek girdim. Saat duruyordu. Aynı yerdeydi. Ben bu duruşu, bir ölünün karşısındaki saygı duruşuna benzettim (Tuğcu, 2007: 83).

İyi Yürekli Olma Değeri:

-Önce şu çocuğa göre iyi tarafından iki kat çamaşır, atlet, fanila, gömlek. Sonra ayağına uygun çorap. Arkasından yazlık ve kışlık iki ayakkabı. Efendim, bunların üstüne uzun pantolonlu bir takım elbise, ayrıca iki pantolon.

...

-O kadarını anlamam, dedi. Söyledim sana, şu çocuğu giydirelim. Kalitesiz bir şey olmasın. Şimdilik ikişer kat. Ha, bir de gömleğin üstüne süveter gerekir. Akşamları biraz soğuk oluyor (Tuğcu, 2007: 31).

Ama işte, bir yılın sonunda babasının ölüm haberi gelmiş, o zaman el karısı olan yengesi onu sokağa salmış:

-Var, başının çaresine bak, demişti (Tuğcu, 2007: 34).

Şimdi onun kitapları, defterleri, çantası, ayrı bir odası, çalışma masası vardı. Ali Rıza Bey yararlı kitaplar almıştı. Hiçbir zaman çocuğu sıkıyordu (Tuğcu, 2007: 46).

-Bana bakın Azimdil Hanım. Eğer isterseniz burada kalın. Kilit, anahtar sizin elinizde olsun. İsterseniz buraya yardımcı da alabilirsiniz. Ben paradan kaçınmam. Beğendiğiniz odada yatarsınız. Kimsenin sizi zora koşacağı yoktur. Mutfağı, banyoyu bir dolaşın. Eksik kalmış bir şey varsa, haber verirsiniz. Ben kendi işimi kendim görürüm ama ne de olsa yaşlı bir adamım (Tuğcu, 2007: 47).

-Bak kızım, dedi. Siz bu köşkte doğdunuz. Yedi sekiz yaşınıza kadar burada yaşadınız. Her köşede bir anınız var. İsterseniz, yine bu köşkte yaşayabilirsiniz. Size burada bir görev verebilirim. Mesela köşkün idaresi ile siz meşgul olursunuz. Size

haçlık verileceği gibi, giyim kuşam, yeme içme gibi bütün masraflarınızı da ben üstlenirim (Tuğcu, 2007: 80).

Paylaşma Değeri:

Sabahları Ali Rıza Bey'le beraber çıkıyorlardı. Bir şey alacakları zaman, çarşıya kadar gidiyorlardı. Yaşlı adam fileyi taşıyor, Ercan ya bir kavun ya da bir karpuzu iki eliyle tutarak getiriyordu (Tuğcu, 2007: 35).

Düzenli Olma Değeri:

-Ekip biçmeyi bırak bir yana, dedi. Ama böyle virane gibi bırakmak da doğru olmaz. Temizlemeli. Meyve ağaçları falan dikmeli (Tuğcu, 2007: 37).

Kanaatkâr Olma Değeri:

-Bunlar benim görevimdir Beyefendi. Ben merhum Paşa Hazretleri'nin zamanında, köşkte bu kadar rahat etmemiştim. Kim varsa, hepsi ayrı emir verirdi. Ortada kalır şaşkına dönerdim. Daha yaşlı kalfalar beni çekemezlerdi. Burada yaptığım ne ki? Çekmeceyi çek, ne kadar para gerekirse al, alacağını aldır. Hesap soran mı var? Eh, varlığa darlık olmaz. Bir gün bana yol verirseniz, o zaman ne uygun görürseniz elime birkaç kuruş koyarsınız (Tuğcu, 2007: 49).

Sevgi Değeri:

-...Bir isteğin var mı?

-Çoook! Örneğin siz çabuk iyileşin (Tuğcu, 2007: 63).

Ali Rıza Bey, tamam on iki gün hastanede kaldı. Bu süre ona çok uzun gelmişti. Köşke döndüğü zaman, başta Kurt olmak üzere hepsi sevindiler. Kedi bile zıplayıp omzuna çıkmış, Zeynep'in doğurduğu oğlan:

-Dede, diye el çırpmişti (Tuğcu, 2007: 65).

Ali Rıza Bey:

-Ercan, demişti. Bu benim içinde mutlu bir rastlantı oldu. Aramızda elli yıl bir yaş farkı vardı ama seninle arkadaş olduk. Ben seninle avundum. Ben yuvası

dağılmış bir yaşlı adamım, sen de kimsesiz kalmış bir çocuksun. Birbirimizi anladık. İyi arkadaş olduk.

**Ali Rıza Bey, kolunu arkadaşça Ercan'ın omzuna koymuştu:
-Öyle değil mi arkadaşım? (Tuğcu, 2007: 78).**

Hak Ederek Kazanma Değeri:

Ali Rıza Bey:

-Rahmi Bey oğlum, dedi. Allah seni inandırсын, ben mühendis olarak devlet hizmetinde, daha sonra müteahhit olarak serbest çalıştım. Ama hak etmediğim tek bir kuruluş benim cebime girmemiştir (Tuğcu, 2007: 70).

İnsan Onuruna Özen Gösterme Değeri:

...Azmidil Kalfa, Beyefendiden aldığı emirle, kızın gururunu kırmadan, inciltmeden davranmaya başladı. Ona adıyla değil küçükhanım diye seslendi ve odalardan birini ona hazırladığı gibi, yanına alıp tepeden tırnağa kadar kızı giydirdi, evde kullanacağı havlu, terlik, diş fırçası gibi kişisel eşyayı da ayrıca alıp getirdi (Tuğcu, 2007: 81).

Sorumluluk Değeri:

Köşkte kendisine bir görev verilmişti. Her gün alınacak şeyleri yazar, alınanları deftere geçirir, toptan satın alınacaklar için not alır, bir ara, Ali Rıza Bey'e söylerdi. Sonra pişecek yemekleri de o seçiyordu (Tuğcu, 2007: 85).

Tutumlu Olma Değeri:

...Kendisine harçlık diye verilen parayı dikkatle bir köşeye saklıyor ve bu yaşantının, bu varlığın devamının Ali Rıza Bey'in sağlığına ve ömrüne bağlı olduğunu düşünüyordu (Tuğcu, 2007: 86).

Çalışkan Olma (Başarı) Değeri:

Ali Rıza Bey'in dediği olmuştu. Birkaç yıl geç kalmış olan Ercan, sınıflarını rahatlıkla geçtiği için, bazen bir sınıfı iki sene okuyan, hatta iki sene başarı gösteremeyip belge alan öğrencilerden hiç de geri kalmış değildi.

*Eylül sonunda okullar açıldı. Hava da biraz serinlemişti. **Artık Ercan akşamları iki saat kadar ders çalışıyordu. Okuldan gelir, yemek yer, yemek zamanına kadar odasına kapanırdı.***

Ali Rıza Bey, ona bir gün bile çalışmasını söylememişti (Tuğcu, 2007: 87).

Merhametli Olma Değeri:

-Sen daha bu adamcağızın kalbini anlayamazsın. O, senden önce, senin kendisinden sonra ne olacağını düşünmüştür bile (Tuğcu, 2007: 87).

3.2.3.3. İyilik Meleşi

Sorumluluk Değeri:

*-Beyefendi, dedi. Bu evde kedi var, köpek var. Böyle çok küçük çocukların bakıldığı evde bu çeşit hayvanların bulunması hiç doğru değildir. **Bu çocuk da bana emanet edilmiştir. Her ne gerekirse, onu yapmaya mecburum (Tuğcu, 2007: 10).***

*Sabahleyin küçük araba ile Fahire Hanım, kızı ilkokula, oğlanı da ortaokula bırakıyordu. **Evi işlerinin yapılmasından, yemek düzeninden başka; çocukların derslerine yardımcı da üzerine almıştı (Tuğcu, 2007: 92).***

Merhametli Olma (Şefkat) Değeri:

-Bırakın herkes ağzına geleni söylesin beyefendi, dedi. Ben bu apartmana neden geldim? Kendi kendime hep soruyorum. Doktor Şekip Bey evime telefon ederek, “Kurtarılacak bir çocuk var Fahire.” dedi. Benden rica etti. Hastaneye gittim. Fazıl Bey de oradaydı. Nazan’a bakmayı kabul ettim (Tuğcu, 2007: 12).

-Hemşire hanım, neden ağlıyor bu yavrucak?

Fahire Hanım:

-Bir şey yok Beyefendi, diyordu. Çocukların ağlaması, konuşması gibidir. Siz merak etmeyin.

-Bana çok dokunuyor Fahire Hanım (Tuğcu, 2007: 14).

-Fahire Hanım, dedi. O çocukların birer anneleri var. Onlara anneleri bakıyor. Benim öksüz kızımın kimsesi yok. Ben onun ağlamalarına dayanamıyorum. Santıyorum ki ağlarken anasını çağırıyor (Tuğcu, 2007: 18).

-Fahire Hanım'ın babası, onun ellerinde bir ana inceliği vardı. Kendisine gösterilen bir çocuğu hemen sever, kendi yavrusu gibi onunla ilgilenirdi. Bu inceliği Fahire Hanım'a da geçti. Ağlayan bir çocuğu kucağına alır, başını başına dayar, bakarsınız yavrucak susar. Yalnız bebekler için değil, büyükler içinde onun bir anlayışı, yaklaşımı vardır. Doğumdan önce korkudan titreyip ağlayan bir genç kadına o bir şeyler söyler, ellerini ellerinin içine alır, yüzünü öper, öyle tatlı konuşur ki; böyle bir loğusa elimize geçtiği zaman hemen telefon ederiz, o kız kalkıp gelir. Bu nedenle ona "İyilik Meleği" derler. Ben onun doğum sancuları çeken bir anne ile birlikte ağladığını kaç defa gördüm (Tuğcu, 2007: 39).

Mercan Kalfa'nın bir köşede öksürüklü, aksırıklı ağlamasına karşılık Fazıl Bey sapsarı kesilmişti. Fahire Hanım hastanın elini tutuyor, ara sıra kolonya ile ıslattığı elini ağarmış saçlarını okşuyor ve:

-Korkmayın, diyordu. Bu bir bunalımdır geçer. Ben tutuyorum sizi (Tuğcu, 2007: 38).

Bu defa hastanın bileklerini o tutup sıkmış ve eğilerek soğuk terlerle ıslanmış alnından öpmüştü. Sonra başını çevirdi, yüzünde yaşlar vardı (Tuğcu, 2007: 45).

Kızcağz ona sarılıyor:

-Annemmmmm! Diyordu.

İçinden gelen bu heyecan ve sevgi dolu seslenmeyi, Fahire nasıl cevapsız bırakacak, nasıl onu boynundan bir eşarp gibi çekip atacaktı? Onda ana kokusu arayan, onun anası olduğuna inanan bu küçük kızcağızdan şefkati, sevecenliği nasıl esirgeyebilecekti? (Tuğcu, 2007: 48).

Kendisini anne bilen bu küçük yaratığı yakasından silkip atamayacaktı (Tuğcu, 2007: 77).

İyi Kalpli Olma Değeri:

Fazıl Bey, Nerime ile evlenince, geçimsizliği arttıran ve bir takım sözde zekâ oyunları ile karı kocanın arasını açmaya çalışan Afife belki de kadıncağızın ölümüne sevinmişti (Tuğcu, 2007: 15).

...Afife Hanım kapıyı açmış, onu görünce baştan aşağıya süzmüş ve sırtını çevirerek, yürüyüşe giderken:

-Belaların mübareği, diye söylenmişti (Tuğcu, 2007: 26).

-...Ama böyle buram buram kar yağar, birçok insan tabiatın bu hışmı karşısında yarı aç titrer, ısınmak için birbirine sokulur; hasta olan ilaçsız, doktorsuz, bakımsız inlerken ben İsviçre veya Uludağ seyahatini mi düşüneceğim? (Tuğcu, 2007: 94).

Sevgi Değeri:

-Babam bir çocuk doktoruydu, dedi. Babama yardım ederdim, küçükleri muayeneye hazırlardım. Ben çocukları çok severim. Onlar tertemiz duygularla dolu küçücük insanlardır (Tuğcu, 2007: 32).

...Çocuklar onu sevdiği kadar, o da iki çocuğu seviyordu. Özellikle kız gece kalkıyor, onun karyolasına gidiyor, koluna sarılıyor, orada uyuyordu (Tuğcu, 2007: 48).

...Nazan'ın hayatını size borçluyuz. Sabahlara kadar onu başucunda beklediniz. Onun için yapılacak bir şey bulamadığınızda dua ettiğinizi, ağladığınızı bile gördüm. Bütün bunlar, sayıp dökülen koşullar altında yoktu (Tuğcu, 2007: 64-65).

Edepli (Ahlaklı) Olma Değeri:

Bu gibi konuşmalar Fahire hanım'ın bulunmadığı bir günde yapılmışsa, acemi hizmetçi Fatma bir ara bulup Fahire Hanım'a yetiştiriyordu. Fahire Hanım her defasında ayıplıyordu:

-Başkalarının konuştuklarını bana yetiştirme.

-Ama senin için söylüyorlar abla.

-İsteyen istediğini söylesin (Tuğcu, 2007: 38).

Çalışkanlık (Başarı) Değeri:

Doktor:

-Anelikte bir sanattır beyefendi, dedi. Dili, ağzı söylemeyen o çocuğun halinden, bazen doktor bile anlamaz. Ben de çocuk hastalıkları uzmanıyım. İtiraf ederim ki çocuğun hastalığını, acısını, ağlamasının nedenini Fahire Hanım kadar teşhis edemem (Tuğcu, 2007: 39).

Özür Dileme Değeri:

-Fahire, beni affet. Benim kusurlarımı bağışla.

-Ne demek hanımefendi. Siz benim büyüğüsünüz. Benim de bazı kusurlarım olmuştur. Hepimiz insanız. Elimizde değildir.

-Sen hakkını helal et bana.

-Böyle sözlerle kendinizi sıkmayın hanımefendi.

-Helal et Fahire.

-Helal olsun hanımefendi.

-Bana baktın, yemeğimi bile ağzıma yedirdin. İlaçlarımı verdin. Kızım olsa bana bakmazdı böyle. Günaha girdim Fahire (Tuğcu, 2007: 45).

Özveri (Fedakârlık) Değeri:

...Doktorlar ümit kesmiş ama o, kızı bırakmamış, onu yaşatabilmek için gücünün üstünde çalışmış, uykularını, çoğu zaman yemeklerini, feda etmişti (Tuğcu, 2007: 48).

Yardımsaver Olma Değeri:

İnsan hangi birine bakacaktı? Her yerde bir keder, bir acı çarpıyordu gözlere. İnsan yetişemezdi bunlara el uzatmaya. Yardım edemezdi hepsine. Ama Fahire bir şey yapmadan da duramıyordu.

Boş kaldığı zaman çocuk bakım evine giderdi. Orada birçok zavallı yavrucak, bir çok boynu bükük kimsesizler vardı.

...

Yanına gelemeyenlerin yanına o giderdi. Başlarını, çenelerini okşar, yemek sırasında dolu kaşığı yüzüne gözüne süren bir çocuğun yemeğini yediriyor, hastaların ateşlerine bakıyor, ilaçlarının verilmesine yardım ediyordu (Tuğcu, 2007: 22-23).

-...Fahire her zaman gelemiyor ama eksik olmasın bize yardımda bulunuyor. Bir doğum olur, bütün aile bayram yapar. Fahire o zaman onlara burada bakılmaya muhtaç çocuklar bulunduğunu anlatır ve onları bana yollar (Tuğcu, 2007: 61).

Yaşlı Kadın:

-Ben iyilik ve hayır sahiplerinin iyiliklerine engel olamam, dedi. Bayramda, kurbanda, yakın komşular hayli yardımda bulunurlar (Tuğcu, 2007: 61).

Fazıl Bey:

-Benimde çorbada bir tuzum bulunsun Paşaanne, dedi. Her ay belli bir para verebilirim. Bunu da Fahire Hanım belirlesin (Tuğcu, 2007: 62).

...Fahire Hanım, kendisine bir şey ödemeye kalktıkları zaman başını salladı ve onlara Paşaanne'den ve kimsesiz çocuklardan söz açtı. Paşaanne'nin adresini verdi. İhtiyar kadının başındaki yirmi beş çocuğu beslemek güçlüğü ile nasıl çırpındığını söyledi.

İhtiyar adam hemen yardımı kabul etmiş ve her ay, paradan çok, yiyecek yardımı yapacaklarını bildirmişti (Tuğcu, 2007: 74).

-Şaşırdım kaldım kızım, diyordu. Bir kamyonet geldi, bir çuval pirinç, bir çuval kuru fasulye, bir teneke beyaz peynir, bir teneke zeytinyağı, bir torba da şeker getirip bıraktı. Buranın adresini vermiş birisi. Şoför biliyordu göndereni.

Fahire Hanım:

-Şimdi oradan geliyorum Paşaanne, dedi. Müzeyyen Hanım'ın ailesi. Doğumda yanındaydım benden hoşnut kaldılar. **Söz arasında sizin çocuklardan biraz bir şeyler anlatmıştım. Hoşlarına gitti. Zengin insanlar teyze. Varsın versinler** (Tuğcu, 2007: 79).

Benim yoksa, bunca kimsesiz çocuğun paraya ihtiyacı var, dedi. Fazıl Bey elinden geldiği kadar yardım ediyor. Ama ben istiyorum ki be de bir şey yapmış olayım (Tuğcu, 2007: 93).

Saygı Değeri:

-Siz vicdanlı ve duygulu bir insansınız Fazıl Bey. **Bakınız Nerime hanım'ın resmine, yüzünde bir güceniklik, gözlerinde bir yaş parlıtı görüyorsunuz değil mi? Dairenin içinde dolaştıkça, salona girip çıktıkça bu yaşlı gözler sizi takip etmeyecek mi? Size, "Fazıl, beni odandan da mı kovdun?" demeyecek mi?** (Tuğcu, 2007: 55).

	Karanlık Dünya	Parktaki Adam	İyilik Meleği
Yardımsaver olma	X	X	X
Hayvan sever olma	X	X	
İyi yürekli Olma	X	X	X
Sevgi	X	X	X
Kanaatkâr olma	X	X	
Misafirperverlik	X		
Hak ederek kazanma	X	X	
Özür dileme	X		X
Sabırlı olma	X		
Çalışkan Olma (Başarı)	X	X	X
Edepli (Ahlaklı) olma	X		X
Merhametli Olma	X	X	X
Böbürlenmeme	X		
Özveri (Fedakârlık)	X		X
İnsan onuruna özen gösterme	X	X	

Temiz olma		X	
Vefalı olma		X	
Saygı		X	X
Paylaşma		X	
Düzenli olma		X	
Sorumluluk		X	X
Tutumlu olma		X	

Tablo 5: Kemalettin Tuğcu'nun İncelenen Üç Hikâyesindeki Değerlerin Dağılımı.

Tuğcu'nun incelenen üç eserinde toplam 22 tane değer verilmiştir. Bu değerler: Yardımsever olma, hayvan sever olma, iyi yürekli olma, sevgi, kanaatkâr olma, misafirperverlik, hak ederek kazanma, özür dileme, sabırlı olma, çalışkan olma (başarı), edepli (ahlaklı) olma, merhametli olma, böbürlenmemek, özveri (fedakârlık), insan onuruna özen gösterme, temiz olma, vefalı olma, saygı, paylaşma, düzenli olma, sorumluluk ve tutumlu olmadır.

Tuğcu'nun incelenen ilk eserinde yardımsever olma değeri komşuların birbirine zor anlarında yardım etmesiyle örneklendirilmiştir. Hayvan sever olma değeri, bir hayvanı korktuğu şeyden koruma ve onun tüm ihtiyaçlarını en iyi şekilde karşılama olarak anlatılmıştır. Köydeki ağanın çalışanlarına para vermemesiyle kötü kalpli olmanın olumsuz bir davranış olduğu belirtilirken, kötülerin bir gün mutlaka cezasını çekeceği, İlahi adaletin sağlanacağı üzerinde durulmuştur. Fakir bir anne- oğlun aç olmasına rağmen su ile karınlarını doyurup elindekilerle yetinmeleri, kanaatkâr olma değerini vurgulamaktadır. Hırsızlık yapan Kara Halil adlı karakterin başına gelenler hak ederek kazanma değerinin önemini belirtilmiştir. Eserdeki sabır değeri, insanın yaşadığı kötü olaylara karşı sabretmesi gerektiği vurgulanarak aktarılmıştır. Çalışkan olma (başarı) değeri ise, çok çalışıp çalıştığı yere yenilikler getirme ve boş durmayıp ailesini iyi şartlarda yaşatma konuları üzerinde durularak anlatılmıştır. Merhametli olma değeri, engelli bir kıza anne ve babasının duyduğu merhametle örneklendirilmiştir. Parası ve mesleği ile kendini herkesten üstün sanan karakter ile böbürlenmeme değeri üzerinde

durulmuştur. İnsan onuruna özen gösterme değeri ise, başka bir insanı küçümseyip alay etme örneğiyle aktarılmıştır.

“Parktaki Adam” adlı eserdeki üzerinde durulan en belirgin değerler vefa ve yardımseverliktir. Bu değerler; Ali Rıza Bey’in, şefkatle ve sevgiyle bir ömür geçirdiği eşinin ve çocuklarının onu arayıp sormamaları, vefasız davranmaları sonucu yalnız kalmasıyla örneklendirilmiştir. Tek başına yaşayan Ali Rıza Bey, kimsesiz bir çocuğu evlat edinir ve çocuğun her türlü ihtiyacını karşılayıp ona sıcak bir yuva sağlar. Bu küçük çocuk kendisine sahip çıkan ve birçok yardımda bulunan bu adama karşı her zaman vefalı olur. Ayrıca vefa değeri, bir köpeğin sahibine olan vefası anlatılarak da aktarılmıştır. Hayvan severlik değeri, aç hayvanlara yemek verme, hayvanları sokaklardan kurtarma olaylarıyla örneklendirilmiştir. Ana karakterin, zor durumdaki herkesin elinden tutmasıyla, iyi yürekli olma değeri anlatırken; onlara sahip çıkan bu adam hastalanınca o kişilerin üzülmeleri ve dua etmeleriyle sevgi değeri anlatılmaktadır. İnsan onuruna saygı gösterme değeri ise, zor durumda kalan kişiye hak ettiği değerin verilmesi gerektiği örneklendirilerek aktarılmıştır.

Tuğcu’nun incelenen son eserinde, bakıcı bayanın kendisine emanet edilen çocukları her türlü olumsuz etkiden korumak için çaba sarf etmesiyle, mesleğini en iyi şekilde yapmasıyla, sorumluluk ve çalışkanlık (başarı) değerleriyle vurgulanmıştır. Yine bu bakıcının, annesiz iki çocuğa anne sıcaklığını sağlamaya çalışmasıyla merhamet (şefkat) ve sevgi değerleri örneklendirilmiştir. İyi yürekli olma değerinin önemi ise, kötü kalpli kişilerin bir gün yalnız başlarına kalacakları vurgulanarak aktarılmıştır. Saygı değeri, anılara saygılı olma konusu ele alınarak anlatılmıştır.

3.2.4. MUZAFFER İZGÜ

İzgü’nün üç hikâyesi incenmiş olup, elde edilen bulgu ve yorumlar şunlardır:

3.2.4.1. Çocukların Ormanı

Tabiatı Sevme- Koruma Değeri:

-Oh ne iyi, ondan sonra orman cayır cayır yanar...

İsmail;

-Ama bizim ormanımız gerçek orman değil ki, dedemin budadığı dallar, deyince, hepimiz karşı koyduk:

-Hayır, ormanda ateş yakılmaz...(İzgi, 2010: 9).

-Çocuklar, dedi, **ağaç dikimi zamanı benim bahçenin bir yanını orman yapalım. Orası sizin ormanınız olsun, ne dersiniz?**

Alkışladık. Sevindik.

-Ama, dedi İsmail'in dedesi, **ağaçları siz dikeceksiniz, siz sulayacaksınız...**

Daha çok sevindik... (İzgi, 2010: 16).

Tutumlu Olma Değeri:

-Götürdüğünüz şeyleri **ziyan etmeyin, kullanın**, dediler (İzgi, 2010: 11).

Dayanışma Değeri:

Hepimiz evlerimizden bir şeyler getirecektik. Kısırın en önemli gereci olan bulguru Didem getirecekti, çünkü anneannesi kendi kentlerinden koca bir torba getirmişti. Ondan sonra ne gerekiyordu kısır yapmak için; kuru soğan, maydanoz, tuz, kırmızı toz biber, zeytinyağı, limon...ve domates...

Didem;

-İsteyen istediğini alsın, diye bağırdı.

Önder bağırdı:

-Ben tuz...

İsmail bağırdı:

-Dedemin avlusundan taze maydanoz ve domates.

Ebru, Sevin, birlikte bağırdılar:

-Bizden zeytinyağı.

Cemal soğan getirecekti, Sermet toz kırmızı biber, Bahar limon, Işıl, o da limon...(İzgi, 2010: 10).

Sabırlı Olma Değeri:

Domatesin, soğanın, maydanozun kokusunu duyunca bir karnımız acıktı ki, bir ağzımız sulandı ki...

-Didem, ne zaman olacak bu kısır?

-A, **bekleyeceksiniz canım**, bunlar iyice birbirine karışacak.

-İyi ama bizim de midemiz bağırsaklarımıza yapışacak... (İzgi, 2010: 12).

Paylaşma Değeri:

Yiyoruz yiyoruz bitmiyor ki... Mahallemizin **postacısına kocaman bir tabak verdik**. ... Postacı amca da bir acıkmış ki, ağzını şapırdada şapırdada yiyordu. Postacı amcadan sonra çöpçüler geldiler. **Onları da buyur ettik** kısırımıza (İzgi, 2010: 15).

3.2.4.2. Babaannem Çalar Saat Oldu

Çalışkan Olmak (Başarı) Değeri:

...Ama dün gece en önce ağabeyim uyandırılacaktı. Çünkü ağabeyimin bir sınavı varmış, **erken kalkıp ders çalışacakmış** (İzgi, 2010: 20).

Saygı Değeri:

-Ders çalışmayı geçtik, Sınava yetişemeyeceğim... **Yapılır mı bu babaanne?**

Ağabeyim böyle **bağırıyordu**. Babam;

-Yahu ne aksi bir müdürdür bilemezsiniz, **şimdi ona sen mi yanıt vereceksin hı anne?** diyordu.

Babam soluyordu. Annem de soluyordu, hem de burnundan konuşuyordu:

-Kaçtırdım otobüsü kaçtırdım, **hı bu yapılır mı anne, hı bu yapılır mı?**

Ablamsa **ciyak ciyak ötüyordu:**

-Şimdi derse almaz müdür yardımcısı, **yaktın beni babaanne yaktın**, diyordu.

Babaannem bana yaklaştı:

-Sen, dedi, sen bir şeyler söylemeyecek misin?

-Hayır babaanneciğim, dedim.

...

-Kaç yıldır ilk kez, görüyor musun Ercan? dedi bana. **Bir kez uyanamadım, neler söylediklerini duydun**. Hastaydım (İzgi, 2010: 22-23-24).

3.2.4.3. Tekir Miyavladı

Dostluk Değeri:

Anneannem, para çıkarmak için çantasına el attı. Veteriner anneannemin elini tuttu.

*-Olmaz hanım teyze, bir Şey yapmadık ki. **Hem Fazlı biliyorsunuz benim çocukluk arkadaşım** (İzğü, 2006: 99).*

Merhamet (Şefkat)- Hayvan Sevgisi Değeri:

Tekir artık daire kapısını da tırmıklamıyor, dışarıya çıkmak da istemiyordu. Hep uyuyordu. Anneannem yanına yaklaŐıyor, tüylerini okşuyor, başını sıvazlıyor ama Tekir yerinden kalkmıyordu (İzğü, 2006: 77).

-Ay benim güzel Tekirim, ay benim cici Tekirim, Şimdi kalkar...(İzğü, 2006: 78).

*Anneannem o ana dek Tekir'in hasta olabileceęini hiç dūŐünmemiŐti. **Yüzü bir anda sarardı, dudakları titredi, elini sanki incitecekmiŐ gibi Tekir'in sırtında gezdirdi.***

-Hu, ya hastaysa?..

*Anneannem birden, **sanki ablam hastalanmıŐ, ben hastalanmıŐım gibi üzölmeye başladı.***

*-Ah, dedi ah, klima dokundu. Çok Őöyledim, çok dedim, kalk Tekir, bu koltukta yatma, öteki koltukta yat. Geldi geldi klimanın dibindeki koltukta uyudu. Ay **keşke onun üzerine yorganlar örtseydim** (İzğü, 2006: 78).*

Anneannem ağzını ŐiŐirip durmadan makarnaya üfürüyordu.

*-Şimdi **benim kuzucuğum** makarnasını yiyecek ve iyi olacak (İzğü, 2006: 82).*

-Ah bu klima ah, yavrumu hasta etti...

-Anneanne belki başka Őeydendir, diye yineledi ablam.

*Anneannem **umarsız bakınıyor, ne yapması gerektiğini dūŐünüyordu. Ama gözlerini tekirden ayıramıyordu.***

*-Çocuklar, Şöyle **bir güzel terletsem mi buncağızı**, hani babanız terleyince soğuk algınlığı geçiyor ya (İzğü, 2006: 83).*

Anneannem ilk kez ağlamaya başladı.

Tekir hasta Fazlı oğlum, hasta, dedi.

-E ne var bunda böyle üzülecek anne? Hepimiz hasta olmuyor muyuz?

-Oğlum oluyoruz da, “karnım ağrıyor, başım dönüyor, midem bulanıyor” diyoruz. Bu hiçbir şey demiyor. Yani konuşmuyor. Acaba hastalığı ne, neresi ağrıyor? Dili yok ki hayvanın (İzğü, 2006: 91).

	Çocukların Ormanı	Babaannem Çalar Saat Oldu	Tekir Miyavladı
Tabiatı sevme	X		
Tutumlu olma	X		
Dayanışma	X		
Sabırlı olma	X		
Paylaşma	X		
Çalışkan olma		X	
Saygı		X	
Dostluk			X
Merhamet (Şefkat)			X
Hayvan sever olmak			X

Tablo 6: Muzaffer İzgü'nün İncelenen Üç Hikâyesindeki Değerlerin Dağılımı.

İzğü'nün incelenen bu üç hikâyesinde toplam 10 tane değer verilmiştir. Bu değerler: Tabiatı sevme- koruma, tutumlu olma, dayanışma, sabırlı olma, paylaşma, çalışkan olma, saygı, dostluk, merhamet ve hayvan sevgisidir.

İzğü'nün incelenen ilk hikâyesindeki “tabiat sevgisi” değeri, hikâyedeki çocukların ormanda ateş yakmamaları ve ağaç dikmek, yeni bir orman oluşturmak istemeleriyle verilmiştir. Hikâyedeki çocukların piknikteki yiyeceklerini beraberce hazırlamaları ve malzemelerini ortaklaşa getirmeleri güzel bir “dayanışma” örneğidir. Paylaşma değeri ise, çocukların yiyeceklerini mahalledeki bazı kişilerle paylaşmasıyla aktarılmıştır.

İncelenen ikinci hikâyede toplam iki değer verilmiştir. Bu değerlerden ilki “çalışkan olma” değeri iken bu değer Ercan’ın abisinin sınavı için erkenden kalkıp ders çalışma isteği ile örneklendirilmiştir. Hikâyenin ana konusunu oluşturan değer ise “saygı” değeridir. İzgü bu değeri, ailedeki büyüklere saygılı olunması gerektiği konusunu vurgulayarak aktarmıştır. Hikâyenin başında evin babaannesini üzen aile, sonradan bundan pişmanlık duyup babaanneye çeşitli hediyeler alarak, onun gönlünü almıştır.

İzgü’nün “Tekir Miyavladı” adlı hikâyesindeki “dostluk” değeri, seneler sonra birbiriyle görüşüp yardımlaşan iki arkadaşla örneklendirilmiştir. Hikâyede verilmek istenen iki ana değer ise “merhamet ve hayvan sevgisi” değerleridir. Bu değerlerin incelemede beraber ele alınmasının sebebi, anneanne karakterinin kedisini çok sevmesi bu yüzden ona karşı merhametle yaklaşmasıdır. Yani anneanne, kedisine sahip olduğu hayvan sevgisinden dolayı merhamet duyar. Anneanne, kedisi Tekir’i neredeyse çocukları ve torunları kadar sevmektedir. O hasta olunca da çocukları ve torunları hasta olmuş gibi üzülmemektedir. Bu yüzden kedisine şefkat, merhamet ve sevgiyle yaklaşmaktadır.

3.2.5. ÖMER SEYFETTİN

Seyfettin’in üç hikâyesi incenmiş olup, elde edilen bulgu ve yorumlar şunlardır:

3.2.5.1. Kaşığı

Hayvan Sevgisi:

En sevdiğimiz şey atlardı. Dadaruh’la beraber onları suya götürmek, çıplak sırtlarına binmek, ne doyulmaz bir zevkti... Torbalara arpa koymak, yemliklere ot doldurmak, ahırını süpürmek, gübreleri kaldırmak en eğlenceli bir oyundan daha çok hoşumuza gidiyordu. Hele tumar... Bu, en zevkli şeydi (Seyfettin, 2009: 7).

Yalan Söylememe (Dürüst Olma) Değeri:

Çitin kapısından geçtim. Gölgeyi yoldan eve doğru koştum. Hasan’ı çağırdım. Zavallının bir şeyden haberi yoktu. Koşarak arkamdan geldi. Babam pek sertti. Bir bakışından ödümüz kopardı. Hasan’a dedi ki:

-Eğer yalan söylersen seni döverim!...

-Söylemem.

- Pekala, bu kaşağıyı niye kırdın?

Hasan, Dadaruh'un elinde duran alete şaşkın şaşkın baktı. Sonra sarı saçlı başını sarsarak:

-Ben kırmadım, dedi.

-**Yalan söyleme diyorum.**

-Ben kırmadım.

Babam tekrar:

- **Doğru söyle, darılmayacağım. Yalan çok fenadır, dedi.**

Hasan inkarda inat etti. Babam hiddetlendi. Üzerine yürüdü, **“Utanmaz yalancı!”** diyerek yüzüne bir tokat indirdi (Seyfettin, 2009: 11-12).

Annem geldikten sonra da affetmedi. Fırsat düştükçe, “O, yalancı.” derdi (Seyfettin, 2009: 12).

O gece hiç uyumadım. Dalar dalmaz Hasan'ın hayali gözümün önüne geliyor, **“İftiracı! İftiracı!”** diye karşımda ağlıyordu (Seyfettin, 2009: 13).

3.2.5.2. Perili Köşk

Cesaret Değeri:

Dinimize sonradan girmiş bu peri gibi yanlış inançlar, beynimize hücum için gözle kulağa koşardı. Güldü.

-**Perinin bize zararı dokunmaz, dedi.**

Bekçi bir küfür iştmiş gibi Sermet Bey'in yüzüne baktı.

-Her giren evvela böyle söyler ama bir ay oturamaz.

-**Senin nene lazım. Haydi burasını gezelim** (Seyfettin, 2011: 45).

-Köşkünüz ne kadar boş kaldı?

-Şimdiye kadar hemen hiç... Fakat giren, komşuların lafına kapılır. Çok durmaz.

Ürker, kaçır.

-**Ben ürkmem.**

-İnşallah (Seyfettin, 2011: 49).

Eliyle dokununca gölge gibi uçup silineceğini katiyen bildiği halde Sermet Bey'in dizleri yine de titremeye başladı. İçinden **“Ben korkmuyorum, fakat vücudum korkuyor!”** dedi. Yavaşça aşağı atladı. **Hayalin arkasından yürüdü.** Şeklinin hatları pek açık gözüküyordu.

Hayalet Sermet Bey'in yaklaştığını duymadı. **Yavaşça elini uzattı. Beyaz cisme dokundu.** Hayal birdenbire fena halde ürktü. Ama kaybolmadı. Döndü, Sermet Bey'i görünce alabildiğine kaçmaya başladı (Seyfettin, 2011: 58-59).

İyi Yürekli Olma- Dürüstlük Değeri:

-İnsanmış kerata! Ben dünyada peri falan yoktur demez miyim?

Hayal bir türlü beyaz çarşafı başından bırakmak istemiyordu. **Sermet Bey zorla çekti. Sakalı bıyığına karışmış Niyazi Efendi'yi görünce şaşırdılar. Bıçare, yüzünü göstermemek için elleriyle örtüyordu.** Arkasındaki Şam kumaşından gecelik elbisesi yırtılmıştı.

Sermet Bey bir kahkaha attı. Çocuklar, hizmetçiler şaşırdılar.

Büyük Hanım,

-Niçin ümmet-i Muhammed'i **korkutup deli ediyorsun a efendi,** dedi (Seyfettin, 2011: 60).

3.2.5.3. Diyet

Çalışkan Olma (Başarı) Değeri:

Hatta İstanbul'da bile yeniçeriler satın alacakları kamaların, saldırmaların, yatağanların üstünde **onun damgasını arıyorlardı. O, çeliğe çifte su vermesini biliyordu.** Uzun kılıçlar değil, yaptığı kısacık bıçaklar bile **iki kat olur, kırılmazdı.** Çifte su vermek, sanatının yalnız ona has bir sırrıydı. Yanına çirak olmazdı. Kimse ile çok konuşmaz, **dükkanından dışarı çıkmaz, habire uğraşır**dı (Seyfettin, 2011: 1-3).

Kimseye boyun eğmedi. Minnettar kalmadı. **Alnının teriyle kazandı. Çok çalıştı. Benzersiz işler meydana getirdi** (Seyfettin, 2011: 5).

Yalan Söylememe (Dürüst Olma) Değeri:

Koca Ali, elinde olmadan bekçi ağasının baktığı tarafa gözlerini çevirdi. Yeni yüzülmüş bir deri gördü. Şaşırdı. Yardımcılar hemen deriyi yerden kaldırdılar. Açtılar. Daha ıslaktı. Bir ağalarının bir de suçlunun yüzüne bakıyorlardı. Bekçibaşı sinirlenerek sordu,

- **Çaldığın paraları nereye sakladın?**
- **Ben para çalmadım.**
- **İnkar etme, işte kuzunun derisi dükkanından çıktı.**
- **Bu deriyi ben buraya koymadım.**
- **Ya kim koydu?**
- **Bilmiyorum** (Seyfettin, 2011: 17).

Merhametli Olma (Şefkat) Değeri:

*Bütün şehir halkı, Koca Ali gibi becerikli bir ustanın **kolunun kesileceğine acıdı**. Bu kadar yakışıklı, mert, çalışkan, kuvvetli, güzel bir adamın ölünceye kadar sakat sürünmesine **en duygusuz vicdanlar bile dayanamıyordu** (Seyfettin, 2011: 21).*

İyi Yürekli Olma - Böbürlenmeme Değeri:

*Şehrin en büyük zengini Hacı Mehmet'e müracaat ettiler. Bu adam Karun kadar mal sahibi olduğu halde **son derece cimriydi**. Hala şehrin Pazar yerinde, küçük bir dükkanda kasaplık yapıyordu. Düşümdü, taşındı... **Nazlandı. Suratını ekşitti**. Başını salladı. Ama askerlerle hoş geçinmek lazımdı.*

- *Mademki siz istiyorsunuz, dedi. Ben onun kolu için diyet veririm. **Ama bir şartla...***
- *Ne gibi, diye sordular.*
- *Varın kendisine söyleyin. Eğer **ben ölünceye kadar bana bedava hizmetçilik, çıraklık etmeye razı olursa...** (Seyfettin, 2011: 22-23).*

*Koca Ali'yi eline geçirince hemen dükkânın köşesine bir set yerleştirdi. Üstüne bir minder koydu. Geçti, oraya oturdu. **Her şeyi ona yaptırmaya başladı. Ama her şeyi... Sabah namazından beş saat evvel şehirden iki saat ötedeki mandırasından o***

gün satılacak koyunları ona getirtiyordu. Ona kestirtiyor, ona yüzdürüyor, ona parçalattırıyor, ona sattırıyor...

Ta akşam namazına kadar durmadan emirler veriyordu. Zavallıya verdiği yalnız bulgur çorbasıydı. Bazen kendi artıklarını köpeğe verir gibi önüne atardı. Geceleri dükkânı baştan aşağı yıkıyordu. Uykuya yatırmadan, ertesi sabah için koyun getirmek üzere mandırasına yolculuyordu. Odununu bile ormandan ona kestirtiyordu. Suyunu ona taşıtıyordu. Her işi, her işini ona gördürüyordu. Hatta evinin bahçesindeki lağım kuyusunu bile ona ayıklattı (Seyfettin, 2011: 24-25).

-Kolunun diyetini ben verdim. Şimdi çolak kalacaktın, ha... Benim sayende kolun var (Seyfettin, 2011: 27).

-Hay tembel miskin hay! Sabahtan beri ne yaptın?

Cevap vermedi. Kapakları çürümüş bu küçük, bu hain, bu yılan gözlere gözünü kırpmadan baktı (Seyfettin, 2011: 29).

	Kaşığı	Perili Köşk	Diyet
Hayvan sevgisi	X		
Yalan söylememe (Dürüstlük)	X		X
Cesaret		X	
İyi yürekli olma		X	X
Çalışkan olma (Başarı)			X
Merhametli olma			X
Böbürlenmeme			X

Tablo 7: Ömer Seyfettin'in İncelenen Üç Hikâyesindeki Değerlerin Dağılımı.

Seyfettin'in incelenen üç hikâyesinde toplam yedi tane değer verilmiştir. Bu değerler: Hayvan sevgisi, yalan söylememe, cesaret, iyi yürekli olma, çalışkan olma (başarı), merhametli olma ve böbürlenmemedir.

Seyfettin'in en bilenen hikâyelerinden olan, "Kaşığı'da" "yalan söylememe" değeri etkili bir şekilde anlatılmıştır. Hikâyedeki ana karakter kendi işlediği suçu kardeşine atmıştır. Kardeşini suçlarken ailesine söylediği yalan sonucu, kardeşi büyük

bir ceza alır ve üzüntüden ölür. Trajik bir şekilde sonuçlanan hikâyede çocukların atlara olan sevgisiyle “hayvan sevgisi” değeri örneklendirilmiştir.

İncelenen ikinci hikâye “Perili Köşk” tür. Bu hikâyede köşkün kötü niyetli, yalancı sahibi, kiracılarını peri kılığına girip korkutur. Ama son kiracıları büyük bir cesaret örneği gösterip, varlığına inanmadığı perinin gerçek yüzünü ortaya çıkarır. Hikâyede, ana karakterin cesaretiyle ailesini büyük bir maddi zarardan kurtarması anlatılmıştır. “İyi yürekli olma” değerinin önemi, hikâyedeki köşkün sahibinin dürüst olmaması ve kötü kalbi yüzünden başına gelen felaketlerle anlatılmaya çalışılmıştır. Yapılan her kötülüğün bir gün mutlaka kötülük yapan kişiyi de etkileyeceği konusu üzerinde vurgu yapılmıştır.

Seyfettin’in “Diyet” adlı hikâyesinde, kılıç ustası Koca Ali çalışkanlığı ve işindeki ustalığıyla bilinmekte, sevilmektedir. Yazar böylece çalışkan olmanın ve kişinin işindeki başarısının önemini vurgulamaktadır. Hikâye boyunca Koca Ali’nin dürüst olmasına rağmen, başkalarının yalan söylemesi, iftira atması sonucu çektiği acılardan bahsedilmektedir. Ayrıca zengin Hacı Mehmet’in ödediği diyetten dolayı böbürlenmesi etkili bir şekilde aktarılmıştır. Hacı Mehmet’in kötü kalpli olması ise, Koca Ali’ye tüm gün ağır işler vermesi, onurunu kıracak sözle söylemesi ve kendi artık yemeklerini vermesi ile örneklendirilmiştir.

3.3. GÜDÜMLÜ OLARAK YAZILMIŞ ÇOCUK ESERLERİ

3.3.1. DEĞERLER EĞİTİMİ SETİ

3.3.1.1. Sevgiyi Görmek

Öğretmeni, Taner’in yanına gelerek iyi olup olmadığını kontrol etti.

Daha sonra Tolga’ya,

-Arkadaşlarına gösterdiğin sevgi beni çok mutlu etti, dedi (Bektaş, Cantürk, Şenler, 2011: 6).

Bunu duyan Emel:

-Sevgi göstermek mi? Ama ben bir şey görmedim, dedi (Bektaş vd., 2011: 7).

-Emelciğim yanılmıyorsam senin evde bir kedin var. Okuldan dönünce kedin seni nasıl karşılar?

-Bacaklarıma sarılır, miyavlar, etrafımda dolaşır.

-İşte kedici bu davranışlarıyla sana olan sevgisini gösterir (Bektaş vd., 2011: 8).

-Keremciğim dün büyükannen ve büyükbaban köye gittiler değil mi? Onları yolcu ederken neler yaptın?

Otogara giderken çok üzüldüm. Otobüse bindiklerinde onlara el salladım **sizi çok özleyeceğim** çabuk dönün, dedim.

- Büyükanneni ve büyükbabanı çok özleyeceğini söyleyerek onlara sevgini gösterdin (Bektaş vd., 2011: 9).

Mertciğim sen hasta olunca annen ne yapar?

-Ateşime bakar, ilacımı verir, hep yanımda olmak ister.

-Annen seni ne kadar çok sevdiğini anlatır bu davranışlarıyla (Bektaş vd., 2011: 10).

-Mineciğim annen ve baban işten döndüklerinde onları nasıl karşılarsın?

-Onlara sarılırım, yanaklarından öperim.

-Böyle davranarak annene ve babana olan sevgini gösterirsin (Bektaş vd., 2011: 11).

-Okulumuzun bahçivani Ali amca'yı, her sabah bahçeyi sularken görüyorsunuz. Nasıl da çiçeklerle **tek tek ilgilenip onlarla konuşuyor** değil mi? Bu, **Ali amcanın çiçeklere olan sevgisini gösterir** (Bektaş vd., 2011: 12).

-Benim küçük bir kardeşim var. Dün akşam en sevdiği oyuncakını kaybetti ve ağlamaya başladı. Ben de evin her yerini arayarak oyuncakı buldum. Çünkü **kardeşimin daha fazla ağlamasını istemedim. O ağladığında çok üzülüyorum.**

...İlkay'ın kardeşi için yaptığı **bu güzel davranışıyla, ona olan sevgisini gösterdiğini söyledi** (Bektaş vd., 2011: 13).

-Hepimiz sevgimizi farklı davranışlarla gösteririz. Tolga da Taner'in düştüğünü görünce hemen yardımına koştu. Akan gözyaşlarını sildi ve böyle davranarak onu ne kadar çok sevdiğini gösterdi.

Öğretmen çocukları tek tek yanaklarından öptü (Bektaş vd., 2011: 14).

Çocuklar hep birlikte "Seni çok seviyoruz öğretmenim." dediler ve sevgiyle öğretmenlerine sarıldılar (Bektaş vd., 2011: 16).

Bu setteki ilk kitapta sevgi değeri anlatılmıştır. Sevginin gösterim şeklinin kişiye ve duruma göre farklılık gösterebileceği konusunda çeşitli örnekler verilmiştir.

3.3.1.2. Saklanın Mandarin Geliyor

-Dün neden bana ödevimi hatırlatmadın anne? Öğretmenim bakmak istediğinde herkes ödevini gösterdi. Sadece ben gösteremedim, dedi kızgınlıkla (Bektaş vd., 2011: 2).

-Yapacaktım ama televizyonda en sevdiğim çizgi film vardı. Sonra da unutmuşum dedi kaşlarını çatarak.

-Biliyorsun ödevlerini yapmak senin sorumluluğun. Unuttuğun için kimseyi suçlayamazsın. Haydi bakalım, çantayı odana bırak, yemek yiyeceğiz, dedi annesi (Bektaş vd., 2011: 3).

Odasına gitti ve kızgınlıkla çantasını fırlattı. Çantasının kapağı açıldı, içindeki kalemi duvara çarparak yatağın altına yuvarlandı, defteri ve kitabı etrafa savruldu (Bektaş vd., 2011: 4).

-Offf her gün aynı şey, hep bizi etrafa fırlatıyor. Böyle devam ederse yakında yırtılacağım. Bir daha sayfalarımı kullanamayacak (Bektaş vd., 2011: 5).

-Hepimiz odada saklanalım. İhtiyacı olduğunda bizi bulamasın. Bakalım o zaman ne hissedecek. **Belki de değerimizi anlar ve bizi daha dikkatli kullanır** (Bektaş vd., 2011: 9).

-**Off, nasıl yapacağım ödevimi? Eşyalarımı bulamıyorum. Yine okula ödevimi yapmadan mı gideceğim?** (Bektaş vd., 2011: 10).

-**Beni kötü kullanıyorsun. Böyle devam ederse bir daha yazı yazamayacaksın. Sadece beni değil, diğer eşyalarını da iyi kullanmıyorsun** (Bektaş vd., 2011: 12).

Mandarin, etrafına baktığında oyuncaklarının, yatağının ne kadar dağınık olduğunu fark etti.

-Annem, **“Odanı düzenli tutmak senin sorumluluğun.”** demişti. **Keşke eşyalarımı daha dikkatli kullansaydım** (Bektaş vd., 2011: 13).

-**Hatanı anlaman için saklandık. Bizi daha dikkatli kullanmanı istiyoruz** (Bektaş vd., 2011: 14).

-**Özür dilerim. Artık sorumluluklarımı yerine getireceğim. Sizi dikkatli kullanacağım** (Bektaş vd., 2011: 15).

İncelenen bu kitapta, *sorumluluk* ve *duyarlı olma* değerleri işlenmiş olup, bu değerler kitabın ana karakteri Mandarin’in yaşadıklarıyla örneklendirilmektedir. Ödevlerini yapma sorumluluğu olmayan ve eşyalarını düzenli bir şekilde kullanmayan, onlara zarar veren Mandarin başına gelen olaylardan ders almaktadır. Hikâyenin sonunda eşyalarını düzgün kullanma ve ödevi zamanında yapma konusunda duyarlılık kazanan Mandarin sorumluluk sahibi bir çocuk olmaktadır.

3.3.1.3. Zıp Zıp Kurbağa

-**Demek o sesler senin midenden geliyor. Peki, neden bir şeyler yemiyorsunuz, diye sordu Kızıl Kunduz.**

Zıp Zıp Kurbağa başını öne eğerek,

-Çünkü sinek yakalarken uzun dilimi kimsenin görmesini istemiyorum, dedi (Bektaş vd., 2011: 5).

Bu küçük kırmızı balığın sesiydi:

-Ne kadar uzun dilin var!

Hemen ardından kardeşleriyle yüzen yavru ördeklerden en küçüğü:

-Çok komik görünüyorsun, dedi (Bektaş vd., 2011: 7).

Daldaki Saka Kuşu:

-Kurbağa... Kurbağa...Uzun dilinle beni yakala, diyerek etrafımda uçmaya başladı (Bektaş vd., 2011: 15).

-Saka Kuşu'nun bu sözlerini duyan tüm hayvanlar bana güldüler. Hep birlikte "Kurbağa... Kurbağa... Uzun dilinle bizi yakala!" diyerek kaçışmaya başladılar (Bektaş vd., 2011: 15).

Zıp Zıp Kurbağa dilini dışarıya doğru uzattı ve baktı.

-Evet, onlar haklı, benim çok uzun ve çirkin bir dilim var, dedi Kızıl Kunduz'a ağlamaklı.

-Peki, uzun bir dilin olmasaydı sinekleri nasıl yakalardın, diye sordu Kızıl Kunduz.

Zıp Zıp Kurbağa:

-Hımm... Bilmiyorum, dedi düşünceli bir sesle.

-Bütün kurbağalar sinekleri uzun dilleriyle yakalar. Uzun bir dilin olduğu için üzölmek yerine onunla neler yapabildiğini arkadaşlarına anlatmalısın (Bektaş vd., 2011: 10).

-Onların sana gülmesinden daha önemlisi senin kendini olduğun gibi sevmendir (Bektaş vd., 2011: 11).

Saka Kuşu, Zıp Zıp Kurbağa'nın dilindeki yumurtayı aldı ve ona teşekkür etti.

Zıp Zıp Kurbağa arkadaşlarına,

-İyi ki uzun bir dilim var, onunla pek çok şey yapabiliyorum, dedi.

Günün sonunda gölde, **kendine güvenen** bir kurbağanın neşeli viraklamaları duyuluyordu (Bektaş vd., 2011: 16).

Bu hikâyeyle, çocuklara öz saygı değerinin aktarılması amaçlanmaktadır. Kitaptaki ana karakter Zıp Zıp Kurbağa'nın uzun dilini beğenmemesiyle örneklendirilen bu değerle çocuklar, kendi bedenlerini oldukları gibi sevmeyi öğreneceklerdir. Kişide oluşturulan öz saygıyla birlikte özgüvenin de gelişeceği belirtilmektedir.

3.3.1.4. Lütfen Beni Dinleyin

Şule, Mert ve Can hikâyelerini anlatmışlardı. Ece, **tüm arkadaşlarını sessizce saygıyla dinlemişti**. Hikâye anlatma sırası ondaydı artık. Ece'nin kalbi pır pır atmaya başladı.

Ece hikâyesini anlatırken kulağına **arkadaşlarının konuşma sesleri gelmeye başladı** (Bektaş vd., 2011: 11).

Ece arkadaşlarına baktığında Can'ın, Şule'nin elindeki kitabı çektiğini gördü. **İkisi de Ece'yi dinlemiyor aralarında tartışıyorlardı**.

Ece hikâyesini daha yüksek sesle anlatmaya devam etti. Ama **hala arkadaşlarının konuşmalarını duyuyordu** (Bektaş vd., 2011: 12).

Ece:

-Kimse beni dinlemiyor? Ben anlatırken arkadaşlarım konuşuyorlar, dedi sesi titreyerek ve yerine oturdu (Bektaş vd., 2011: 13).

Arkadaşları çok utanmıştı, ona **saygı göstermediklerini fark ettiler** (Bektaş vd., 2011: 14).

Artık **herkes yerinde oturuyor, Ece'nin anlattığı hikâyeyi dinliyordu** (Bektaş vd., 2011: 16).

İncelenen bu hikâyede saygı değeri işlenmiştir. Saygı değeri, insanların toplum içinde bir şeyler anlatırken ya da konuşurken birbirlerini dinlemeleri gerektiği

vurgulanarak aktarılmıştır. Bu değer, hikâyede arkadaşlarının Ece'yi anlattığı masalı dinlememeleriyle örneklendirilmektedir.

3.3.1.5. Penguenlerin Oyunu

Bay Pençe:

-Dürüst davranıp topu attığın söyledin. Şimdi gidip onu alabilirsin.

-Peki bu toplar kimin?

-Arkadaşlarının.

-Neden geri vermedin?

-Çünkü onlar senin gibi dürüst davranıp kimin attığını söylemediler. Ben de kime vereceğimi bilemedim (Bektaş vd., 2011: 14).

Paytak topların yanındaki balık havuzunu gördü.

-Ne kadar çok balık var, dedi hayretle.

-Dürüstlüğünün ödülü olarak istediğin balığı seçebilirsin, dedi Bay Pençe (Bektaş vd., 2011: 15).

-Neler oldu, diye sordular heyecanla.

-Bay Pençe dürüst davrandığım için topu geri verdi. Üstelik bir de balık hediye etti.

Gözlüklü ve arkadaşları Bay Pençe'den korkup dürüst davranmadıkları için pişman olmuşlardı.

Paytak'ı dürüst davrandığı için kutladılar. Oyunlarına kaldıkları yerden devam ettiler. Artık topları duvarın arkasına düşse de nasıl geri alabileceklerini öğrenmişlerdi (Bektaş vd., 2011: 16).

“Penguenin Oyunu” adlı hikâyede verilen değerler *dürüstlük* ve *doğru sözlü olma*dır. Hikâyede bu değerler, Paytak adlı karakterin, Bay Pençe'nin sorusuna doğru cevap vermesiyle ve yaptığı davranış hatalı bile olsa kendisini dürüstçe ifade etmesiyle örneklendirilmiştir.

3.3.1.6. Karıncanın Öğüdü

“Ne güzel oynuyorlar. Keşke ben de **ip atlamayı başarabilsem**. O zaman onlarla oynamayı başarabilirim.” diye düşündü Suna, bahçede ip atlayan arkadaşlarını gördüğünde... (Bektaş vd., 2011: 2).

-Yüklerim çekirdeği sırtıma

Benim adım **çalışkan karınca**

Taşıdığım çok ağır ama

Başarır götürürüm yuvama (Bektaş vd., 2011: 4).

-Hepsinin çok işi var. Ben de onlar gibi yük taşımayı **başarmalıyım**.

-Ama hep düşürüyorsun.

-Evet ama biraz daha **çabalarsam öğreneceğim**, dedi ve çekirdeği bir kez daha sırtına yükledi (Bektaş vd., 2011: 9).

Suna şaşkınlıkla Bilge Karınca'ya,

-Bu kadar çok yiyeceği nasıl topladınız, diye sordu.

-Yaz boyunca bütün karıncalar yiyecek toplamak için **çok çalışırlar** (Bektaş vd., 2011: 11).

O sırada yuvada alkış sesleri duyuldu.

-**Başardım, başardım...**

Bu, sırtındaki yükle kapıya gelen Küçük Karınca'ydı.

Bilge Karınca:

Tebrikler. **Çok çalıştın, çok yoruldu ama hiç vazgeçmedin. İlk yiyeceğini başarıyla yuvamıza taşıdın**, dedi (Bektaş vd., 2011: 12).

-Ama ben ip atlamayı **başaramam ki**. İpler her seferinde ayağıma takılıyor.

Bir kez de birlikte deneyelim.

Küçük Karınca'nın **başarmak için ne kadar çok uğraştığını hatırlayan Suna denemeye karar verdi** (Bektaş vd., 2011: 14).

İp atlamayı başaramayan Suna, ip çevirmeyi başardığı için çok mutlu oldu. Daha çok çalışırsa belki ip atlamayı da başarabilirdi (Bektaş vd., 2011: 16).

İncelenen bu hikâyede, *başarı* ve *çalışkan olma* değerleri verilmektedir. İnsanın bir konuda başarılı olabilmesi için o konu hakkında çalışması, gayret göstermesi ve başarmaya istekli olmasının önemi vurgulanmıştır.

3.3.1.7. Bal Partisi

-Üzgünüm Bani, kovanlarımızda hiç bal yok. Çiçekler yeni açtı. Vız Vız Arılar bal yapabilmemiz için çiçek özü topluyorlar. Yarın gelersen yiyebilirsin (Bektaş vd., 2011: 5).

Kraliçe Arı'yı görünce,

*-Kovanlar balla doldu mu, diye sordu **sabırsızlıkla** (Bektaş vd., 2011: 6).*

-Henüz Vız Vız Arılar çiçek özü toplamaktan dönmediler. Yarına kadar sabretmelisin, dedi Kraliçe.

-Off daha ne kadar sabredeceğim, dedi homurdanarak Bani (Bektaş vd., 2011: 7).

Armut ağacı gülümseyerek,

-Baharda, armut olmayı bekleyen çiçeklerle dolarım. Yaza kadar sabredersen armutlarımdan yiyebilirsin Bani.

-Yaz mı? Yaza daha çok var, diyerek armut ağacının yanından ayrıldı Bani (Bektaş vd., 2011: 9).

-Özür dilerim. Keşke yarına kadar sabretseydim.

Kraliçe Arı, sabırsız davranan Bani'ye,

-Şimdi daha çok beklemen gerekiyor. Önce kovanları eski haline getirmeliyiz. Sonra bal yapmak için çalışacağız, dedi (Bektaş vd., 2011: 15).

“Bal Partisi” adlı kitapta, *sabır* değeri işlenmektedir. Bu değer, sabırsız bir ayı olan Bani’nin bal yemek için acele etmesi sonucunda başına gelen olaylar konu edilerek anlatılmıştır. İnsanların bazı şeylere ulaşması için bazen sabretmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

3.3.1.8. Kış Pastası

Aslan Kral ve Bay Tilki mis gibi kokuyu duyunca mutfığa geldiler. Artık pastayı paylaşma zamanıydı. Herkes payına düşen pastayı alıp yuvasına dönecekti (Bektaş vd., 2011: 6).

Bu sırada Aslan Kral pastanın büyük bir parçasını alıp,

-Bu benim hakkım, dedi.

Kalan kısmını da diğer hayvanlara paylaştırdı.

Kirpi Bayan Diken:

-Ama bu haksızlık. Bizler neden daha küçük parça aldık, dedi kaşlarını çatarak.

-Çünkü ben kralım. Haydi, hepiniz pastanızı alın, yuvalarınıza dönün, diye cevap verdi kızgın bir sesle (Bektaş vd., 2011: 8).

*-Kral’ım, Kral’ım, hayvanlar pastalarını **paylaşıp** yuvalarına dönmüşler bile, dedi Bay Tilki nefes nefese ormandan döndüğünde.*

-Neden beni beklemeden paylaşmışlar?

-Geçen kış siz pastayı eşit paylaşmadığınız için aç kalmışlar. Bu yüzden size çok kızgınlar, dedi Tilki (Bektaş vd., 2011: 13).

-Keşke geçen kış pastasını eşit paylaştırsaydım, şimdi aç kalmazdım diye düşündü karnını tutarak (Bektaş vd., 2011: 14).

-Senin payına düşen pastayı getirdik, dedi Bayan Kirpi Diken (Bektaş vd., 2011: 15).

Aslan Kral çok utanmıştı.

-Bu ormanın kralı olmak istiyorsan adil davranmayı öğrenmelisin, diye ekledi Maymun Muki.

O günden sonra ormandaki hiçbir hayvan aç kalmadı. Çünkü Aslan Kral adil olmayı öğrenmişti (Bektaş vd., 2011: 16).

Adil olma ve paylaşma değerlerinin aktarıldığı bu hikâyede, adil olmayan ve paylaşmayı bilmeyen bir aslanın bu davranışları yüzünden yalnız ve aç kalması anlatılmıştır.

3.3.1.9. Dedemin Madalyası

Sabah Öykü ve dedesi çok heyecanlıydı. Birlikte askerlerin, bando takımının geçişini izlemeye gideceklerdi. **O gün 23 Nisan'dı** (Bektaş vd., 2011: 3).

Öykü **asker kıyafetinin** üzerindeki madalyayı göstererek,

-Peki, bu nedir dedeciğim, diye sordu.

-**Bu, vatanımızı düşmanlardan kurtarmak için savaşa katılan askerlere verilir** (Bektaş vd., 2011: 15).

-**Sen savaşa mı katıldın?**

-Evet Öykücüğüm. Çok uzun yıllar önceydi. **Vatanımızın her yerinde düşmanlar vardı.** Bizim rahat yaşamamızı engelliyorlardı. Evlerimize, eşyalarımıza zarar veriyorlardı. **Düşmanlardan kurtulmamız gerekiyordu** (Bektaş vd., 2011: 6).

-Peki düşmanlardan nasıl kurtuldunuz?

-Atatürk askerlerin komutanıydı. **Vatanımızın her yerini dolaştı, askerleri bir araya getirdi. Vatanımızda yaşayan tüm insanlar düşmanlardan kurtulmak için Atatürk'e yardım etti. Kadın, çocuk, yaşlı, genç herkes bunu için çok çalıştı. Bazen çok aç kaldık, çok üşüdük, bazen hasta olduk ama vatanımız düşmanlardan kurtulana kadar çalışmaktan hiç vazgeçmedik** (Bektaş vd., 2011: 7).

-**Tüm bu zorlukları vatanımızı çok sevdiğimiz için yaşadık.**

-**Ben de vatanımı çok seviyorum** (Bektaş vd., 2011: 8).

-O halde sen de çok çalışmalısın.

-Ne yapabilirim ki?

...

-Derlerimde başarılı olabilirim. Çevremi temiz tutabilirim. Çevremdeki eşyaları özenli ve dikkatli kullanabilirim. İnsanlara saygılı davranabilirim (Bektaş vd., 2011: 9).

...Vatanını sevmek ne güzel bir duyguydu...

-Ben de senin gibi vatanımı hep koruyacağım dedeciğim, dedi (Bektaş vd., 2011: 10).

-Atatürk bizim daha iyi şartlarda yaşamamız için yeni bir meclise ihtiyacımız olduğunu söyledi. Vatanını seven, çalışkan insanların olduğu yeni bir meclis kurdu. Atatürk bu meclisin başkanı seçildi. Meclis 23 Nisan'da açıldı. Sonunda düşmanları vatanımızdan kovduk. Hepimiz çok mutlu olduk (Bektaş vd., 2011: 11).

...Ellerinde kocaman bayrakları, sallamaya başlamışlardı bile (Bektaş vd., 2011: 13).

-Bugün 23 Nisan, hep neşeye doluyor insan...(Bektaş vd., 2011: 15).

Bu hikâyede *vatanseverlik* değeri konu edilmektedir. Hikâyede Öykü, dedesinden savaş ve askerlik anlarını dinlemekte 23 Nisan'ın nasıl Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı olduğunu öğrenmektedir.. Dedesi, Öykü'ye Atatürk'ün ülkemizi nasıl kurtardığından, Türk milletinin savaş sırasında ne gibi sıkıntılar çektiğinden, düşmanların ülkemizden ne şekilde kovulduğundan bahsetmektedir. Ayrıca kitapta, vatanını seven bir kişinin nasıl davranması gerektiği konusunda örnekler verilmektedir.

3.3.1.10. Hoş geldin Oya

Salih heyecanla eve doğru koştu. Sesi duyan Mehmet Ağa ve eşi misafirlerini karşılamak için dışarı çıktı.

-Ooo! Hoşgeldiniz, buyrun buyrun...

Mehmet Ağa **misafirlerini özlemlle kucakladı**. Oya ve ailesi, akrabalarını ziyarete köye gelmişti (Bektaş vd., 2011: 2).

-Civcivlere darı vermek ister misin yavrum?

Darı mı? Bunlar mısır değil mi?

-Evet. Mısır ile darı aynı şeydir (Bektaş vd., 2011: 5).

-Çiğdem yer misin, diye sordu Salih.

-O nedir?

Avucundaki çiğdemleri uzattı.

-Ama bu çekirdek, dedi Oya şaşkınlıkla.

-Biz buna çiğdem diyoruz (Bektaş vd., 2011: 8-9).

Oya ellerini yıkarken **tulumbanın, evindeki musluktan ne kadar farklı olduğunu düşündü** (Bektaş vd., 2011: 10).

Yemek yemek için içeri girdiğinde bir de ne görsün? Herkes yerdeki sofranın etrafında oturuyordu. **Daha önce hiç yer sofrasında yemek yememişti** (Bektaş vd., 2011: 11).

Bunlar **kendi giysilerine hiç benzemiyordu**. Mehmet Ağa, bu kıyafetlerin özel günlerde giyilen **cepken ve şalvar** olduğunu söyledi.

Oya **hediyelerini çok beğendi ve hemen giydi**. Tüm akşam boyunca üzerinden çıkarmadı (Bektaş vd., 2011: 14).

O gece kendisi için hazırlanmış yer yatağında yattığında köyün yaşadığı **şehirden ne kadar farklı olduğunu düşündü**. Buradaki insanların ona gösterdiği **ilgiden çok mutlu olmuştu** (Bektaş vd., 2011: 16).

İncelenen bu hikâyede **misafirperverlik ve farklı kültürlere saygı değerleri** işlenmektedir. Ailesiyle köydeki akrabalarını ziyarete giden Oya, köydeki yaşamın

şehirdekinden farklı olduğunu görmektedir. Bu kültür farklılığını ilgi ve heyecanla takip eden Oya birçok yeni şey öğrenir. Misafirperver olan akrabaları, Oya ve ailesini en güzel şekilde ağırlayıp Oya'ya yöresel kıyafetlerini hediye ederler. Hikâyede kültür farklılığı çeşitli şekillerde örneklendirilmektedir.

3.3.1.11. Annem İçin

Sincapların en büyüğü:

-Sana yardım edebiliriz, dedi (Bektaş vd., 2011: 16).

Sincap kardeşler ağaçların en yüksek dallarına kadar tırmandılar.

Topladıkları cevizlerle sepeti doldurdular.

Uzun Kulak, yardımları için teşekkür etti (Bektaş vd., 2011: 11).

O kadar ağırdı ki taşımakta zorlanıyordu. Bir anda yolun sarsıldığını hissetti.

Ağaçların arasından Fil Gogo'nun geldiğini gördü.

-Sanırım sepeti taşıyamıyorsun. Sana yardım edebilir miyim?

Sepeti hortumuna takan Gogo, Uzun Kulak'ı sırtına aldı (Bektaş vd., 2011: 12).

...Sıra cevizlere gelmişti. Kabukları öyle sertti ki vurdu, vurdu ama bir türlü kırılmıyordu.

Pencereden onu izleyen ağaçkakan Puki,

-Cevizleri kırman için sana yardım edebilir miyim, dedi (Bektaş vd., 2011: 13).

-Bu keki tek başıma yapmadım. Arkadaşlarım bana yardım etti.

-O halde kekimizi onlarla paylaşmaya ne dersin?

*Ağaçkakan Puki, ormana gidip sincap kardeşleri ve Fil Gogo'yu kutlamaya davet etti. **Hep birlikte yaptıkları keki afiyetle yediler (Bektaş vd., 2011: 16).***

“Annem İçin” adlı hikâyede yardımlaşma ve dayanışma değerleri işlenmiştir. İnsanların kimi zaman bazı işleri tek başına yapmaya gücünün yetmediği ve bu gibi zamanlarda başkalarından yardım alabileceği anlatılmıştır. Ayrıca yardımlaşma ve

dayanışma ile insanların işlerini kısa süre ve en güzel şekilde bitirebileceği vurgulanmıştır.

3.3.1.12. Islak Pati

Yaprakların arasından sabah gördüğü kedi çıkıverdi.

*Kediciğin soğuktan bıyıkları aşağı inmişti. Artık yürümeye gücü kalmadığı belliydi. Emre **kendi yaşadıklarını hatırladı.** Rüzgâr, yağmur, soğuk? **Yürümeye çalışırken ne kadar da zorlanmıştı** (Bektaş vd., 2011: 12).*

*Kediciğe bakarken, “Bütün tüyleri ıslanmış. **Üşüyor mudur acaba? Karnı da acıkmış olmalı. Sabah nasıl da fark etmedim bu halini.**” diye düşünerek hemen dışarı çıktı (Bektaş vd., 2011: 13).*

***Kediciği eve aldı. Onu bir güzel kurularyıp patilerini temizledi. Biraz süt verdi. Şimdi daha iyi görünüyordu** (Bektaş vd., 2011: 14).*

-Anneciğim, dışarısı öyle rüzgârlı ve soğuk ki! Zavallıcık ıslanmış. Çok üşüdüğünü ve acıktığını biliyorum.

-Peki nasıl anladın bunu?

***-Çünkü ben de bugün aynı şeyleri yaşadım. Üşüdüm, yoruldu ve çok ıslandım. Bu yüzden ona yardım etmek istedim** (Bektaş vd., 2011: 16).*

Soğuk ve yağmurlu bir günde üşüyerek eve giren bir çocuğun dışarıda ıslanan bir kediyi görüp empati kurmasıyla, *empati* ve *iyilik* değerleri örneklendirilmektedir. İnsanların kendini başkalarının yerine koymasıyla, o kişilerle aynı şeyleri yaşadığını düşünmesiyle empati kurulabileceği anlatılmıştır.

3.3.1.13. Uçurtma Şenliği

*Apartmana girip merdivenleri çıktılar. Kapıyı yeni taşınan çocuğun annesi açmıştı. Çocukları salona davet etti. Arda **tekerlekli sandalyede oturuyordu.***

-Hoş geldiniz, dedi sevinçle.

-Hoş bulduk, dedi Mine ve arkadaşları.

Ama biraz şaşırmışlardı.

-Benim adım Arda.

Mine, Arda'ya,

-Seni oyunumuza çağırmaya geldik. Bizimle oynar mısın, diye sordu.

-Çok isterim ama gelemem. Sandalyemle dışarıda oynarken zorlanıyorum
(Bektaş vd., 2011: 6).

-Sokaktaki bazı engelleri sandalyemle aşamıyorum. Tekerlekleri takılıyor, düşecek gibi oluyorum. Bu beni korkutuyor.

-Haklısın, dedi Buğra. Ama bize güvenebilirsiniz. Düşmemen için elimizden geleni yaparız.

-Ya oyuna dalar da beni unutursanız!

-Hayır unutmayız, dedi Mine.

Arda arkadaşlarına teşekkür etti ama yine de onlarla oyun oynamaya çıkmadı
(Bektaş vd., 2011: 7).

...Topa uzandığında tekerlekli sandalye yana doğru eğildi. Arda büyük bir panikle,

-Düşüyorum, diye bağırdı.

Bu sırada Aynur gelmiş ve sandalyesini tutmuştu bile.

-İyi misin, diye sordu (Bektaş vd., 2011: 10).

-Düşeceğim, diye çok korktum. Tam zamanında yetiştin Aynur. Teşekkür ederim, diyerek elinde tuttuğu topu arkadaşlarına uzattı.

Yol boyunca annesine yaşadıklarını anlattı. Artık arkadaşlarına güvenebileceğini düşünüyordu (Bektaş vd., 2011: 11).

Annesi:

-Arda dün yaptıklarınızı anlattı. Ona verdiğiniz güven sayesinde sizinle oynamak istediğini söyledi. Ben de onu yanınıza getirdim, diyerek Arda'yı çocuklara bıraktı (Bektaş vd., 2011: 13).

...Mine uçurtmayı, Arda ipi tutuyordu. **Buğra ve Aynur da tekerlekli sandalyeyi tüm güçleri ile itiyorlardı. Uçurtma bir anda havalandı.**

Arda arkadaşlarına duyduğu güvenle uçurtmanın gökyüzünde süzülüşünü izliyor, çocuklar hep birlikte,

-Daha yukarı, daha yukarı diye bağıryorlardı (Bektaş vd., 2011: 16).

İncelenen bu hikâyede güven duyma, dostluk ve yardımseverlik değerleri aktarılmıştır. Engelli bir çocuk, arkadaşlarının yardımı ve dostluğu sayesinde onlara güven duymayı öğrenmiş, değerler bu şekilde örneklendirilmiştir.

3.3.2. ÖYKÜLERLE DAVRANIŞ EĞİTİMİ SETİ

3.3.2.1. Tali Odasını Topluyor

O sırada yanına gelen annesi:

-Arkadaşın Cici gelmek üzere. Lütfen odanı toplar mısın, dedi.

Tali yere baktı. Okuduğu kitapları yerine kaldırmamıştı. Üstelik oyuncaklarını da toplamamıştı. **Odası gerçekten çok dağınıktı.**

-Peki anneciğim. Sen merak etme. Ben **hepsini toplarım**, diyerek annesine cevap verdi (Göncü, Işıkoğlu, 2011: 5).

Tam odasını toplamaya başlamıştı ki resmini bitirmediği aklına geldi. Sonbahar resmini tamamlamayı çok istiyordu.

“Odamı biraz sonra toplasam da olur” diye düşünerek masasına oturdu. Pastel boylarıyla resmini boyamaya devam etti (Göncü, Işıkoğlu, 2011: 6).

Cici bir türlü ayağa kalkamıyordu. Annesi öfkeli bakışlarla:

-Tali sana **odanı toplaman gerektiğini söylemiştim**. Cici'nin bacağı kırılmış olabilir, deyince Tali utancından ve korkusundan kıpkırmızı oldu (Göncü, Işıkoğlu, 2011: 13).

Tali bundan böyle dağınık eşyaları yüzünden kimsenin düşmesini istemiyordu. Hemen odasını toplamaya başladı. Oyuncaklarını çekmecesine kaldırdı.

“Düzenli bir çocuk olmak için gayret edeceğim” düşüncesiyle kitaplarını da kitaplığına yerleştirdi (Göncü, Işıkoğlu, 2011: 16).

Setin incelenen ilk hikâyesinde *düzenli olma* değeri konu edilmiştir. Bu değer, Tali adlı karakterin, annesinin uyarısına rağmen odasını toplamaması, bu dağınıklık sonucunda arkadaşı Cici'nin kitaplara takılıp düşünmesi ile örneklendirilerek işlenmiştir.

3.3.2.2. Tali Ellerini Yıkıyor

*Eve geldiklerinde Tali'nin üstü başı kum içindeydi. Annesiyle beraber **çabucak banyoya gittiler. Tali önce kirli kıyafetlerini çıkardı. Sonra:***

-Basket zamanı, diye gülererek üstünden çıkardıklarını kirli sepetine attı (Göncü, Işıkoğlu, 2011: 6).

Annesi önce kendi elini yıkadı. Sıra Tali'ye gelmişti ki, telefon çalmaya başladı:

-Zırrrr!

Anne tavşan:

*-**Kirli ellerini güzelce yıka Tali, diyerek telefonu cevaplamaya gitti.***

*Tali, “**Nasıl olsa ellerim yine kirlenecek. Biraz sonra yıkırım**” diye düşünerek banyodan çıktı (Göncü, Işıkoğlu, 2011: 8).*

*Odasında **temiz kıyafetlerini giyen Tali doğruca mutfığa gitti. Kurt gibi acıkmıştı. Yıkamadığı kirli elleriyle yemeğini yedi (Göncü, Işıkoğlu, 2011: 11).***

Annesi, doktor tavşanı çağırdı. Tali'yi muayene eden doktor, dinleme aletini Tali'nin kulağına uzattı:

*-**Bak sen de duyabilirsin bu sesleri... Mikrop ailesi karnında davul çalarak kahkahalar atıyor. Ellerini yıkamadığın için, mikroplar vücuduna girip seni hasta etmişler, dedi (Göncü, Işıkoğlu, 2011: 12).***

Çantasından bazı ilaçları çıkaran doktor:

-Bu mikropları yok etmek için ellerini yıkamalı ve ilaçlarını kullanmalısın. Ayrıca bugün yatarak dinleneceksin, dedi.

Tali dışarıdan gelince ellerini yıkamadığına çok pişman olmuştu. Hem lunaparka da gidemeyecekti. Bir yandan ilaçlara, bir yandan da kirli ellerine baktı. Utandı (Göncü, Işıkoğlu, 2011: 14).

Hemen banyoya gitti. Ellerini, mis gibi kokan sabunla köpük köpük yıkadı. Sonra küçük havlusuyla ellerini kuruladı. Temiz bir çocuk olmanın mutluluğuyla lavaboya düşen mikroplara el salladı (Göncü, Işıkoğlu, 2011: 16).

İncelenen bu hikâye *temiz olma* değerini kazandırmayı amaçlamaktadır. Bu değer, Tali'nin dışarıdan geldikten sonra ellerini yıkamaması sonucu hasta olması konu edilerek işlenmiştir. Ayrıca hikâyede, temiz olma değeriyle ilgili; havluyla el kurulama, köpük köpük yıkama, mis gibi kokma, kirli kıyafetlerin kirli sepetine atılması gibi kelimeler de kullanılmıştır. Bu kelimelerle temiz olma değerinin öğretimi pekiştirilmiştir.

3.3.2.3. Tali Yardım Ediyor

Evden çıkarken:

-Ya birinci olamazsam, diye endişeyle annesine baktı. Anne tavşan:

-Oyunlarda bazen kazanırız bazen de kaybederiz. Elinden geleni yap. Unutma ki, hayatta birinci olmaktan önemli şeyler de vardır, diye el sallayarak Tali'yi uğurladı (Göncü, Işıkoğlu, 2011: 7).

Yarışın sonlarına doğru hiç beklenmedik bir şey oldu. Ayağı yerdeki kütüğe takılan kanguru yuvarlanmaya başladı. Küçük kanguru uçurumun kenarına gelmişti. Ağlayarak:

-İmdat! Düşmek üzereyim, yardım edin, diye bağıırıyordu. Tilki kanguruyu gördüğü halde umursamaz bir tavırla:

-Yarış ben kazanmalıyım, diye koşmaya devam etti (Göncü, Işıkoğlu, 2011: 10).

Tali bitiş çizgisine yaklaşmıştı. Birinci olmak üzereydi. O sırada kangurunun çılgınlıklarını duydu. Arkasına baktı. Tilki yaklaşmıştı. Kangurunun yanına giderse yarış kaybedecekti.

İşte o an annesinin söyledikleri aklına geldi. Arkadaşlık, yarışmadan ve birinci olmaktan daha önemliydi. Kanguruya yardım etmeliydi (Göncü, Işıkoğlu, 2011: 12).

Tali hızla koşarak kangurunun yanına gitti. Elinden tutup kanguruyu yukarıya doğru çekti. Kanguru:

-Yarış benim yüzümden kaybettiğin için çok üzgünüm. Ama yardımın sayende uçuruma düşmekten kurtuldum. Teşekkür ederim. Seni çok seviyorum, dedi.

Tali yardım etmenin mutluluğuyla gülümsedi (Göncü, Işıkoğlu, 2011: 14).

Ormandaki tüm hayvanlar örnek davranışından dolayı Tali'yi ayakta alkışladı (Göncü, Işıkoğlu, 2011: 16).

“Tali Yardım Ediyor” adlı hikâyede, çocuklara *yardımlaşma* değerinin aktarılması amaçlanmaktadır. Arkadaşlarıyla beraber koşu yarışına katılan Tali, arkadaşının düşmesi üzerine, yarış kaybetmeyi göze alıp ona yardım etmeyi tercih etmiştir. Ayrıca hikâyenin sonunda ormandaki herkesin, yardım ettiği için Tali'yi alkışlaması bu değeri önemini pekiştirmektedir.

3.3.2.4. Tali Doğruyu Söylüyor

Odaya gelen annesi şaşkınlık içinde:

- Boyalı suyu haliya kim döktü, diye sordu. Tali:

-Zıpzıp döktü, dedi. Kuzeni ise:

-Hayır ben dökmedim. Tali döktü, diyordu.

Anne tavşan sinirlenerek:

*-Anlaşıldı. **Biriniz doğruyu söylemiyor.** Bu yüzden ikiniz de bugün yüzmeye gidemeyeceksiniz, dedi (Göncü, Işıkoğlu, 2011: 11).*

Zıpzıp, Tali'yle konuşmuyordu. Kızgın bakışlarla Tali'ye bakarken, denize gidemeyecekleri için ağlıyordu.

*Tali yaptıklarını düşünmeye başladı. Kuzenini üzmişti. **Boyalı suyu döken kendisiydi. Doğruyu söylememiştir. Birden içini bir pişmanlık kapladı** (Göncü, Işıkoğlu, 2011: 13).*

Tali annesinin yanına gitti. Başını öne eğerek:

*-Zıpzip'tan da, senden de özür dilerim. **Boyalı suyu halıya ben döktüm. Bu yüzden halıyı temizlemek istiyorum, dedi. Bunun üzerine annesi:***

*Herkes hata yapabilir. **Yaptığın hatalı bir davranışı fark edip doğruyu söylediğin için seninle gurur duyuyorum. Baban gelince hep birlikte denize gidebiliriz, diyerek Tali'ye sarıldı** (Göncü, Işıkoğlu, 2011: 14).*

*Anne tavşan ve Zıpzip, halıya silerken Tali'ye yardım ettiler. Tali kendi kendine o günden sonra **ne olursa olsun hep doğruyu söyleyeceğine söz verdi**(Göncü, Işıkoğlu, 2011: 16).*

İncelenen bu kitapta, *yalan söylememe (dürüst olma)* değeri, Tali'nin işlediği kabahati kuzeninin üzerine atmasını konu edilerek aktarılmaya çalışılmıştır. Kitabın sonunda ise insanların ne olursa olsun hep doğruyu söylemesi gerektiği vurgulanmaktadır.

3.3.2.5. Tali Bulduğu Eşyayı Sahibine Veriyor

Bir an aklından arabayı alıp eve götürmek geçti. "Sakin mavi" ve "öfkeli yeşil", "jet kırmızı"yı görünce kim bilir ne çok sevinecekti!

***Birden, içinden gelen bir sesle irkildi. Başını iki yana doğru sallamaya başladı. "Hayır, kendime ait olmayan bir eşyayı izinsiz almamalıyım. Bu arabanın sahibini bulup ona vermeliyim"** diye düşündü (Göncü, Işıkoğlu, 2011: 9).*

*Tali kararını vermişti. **Koşarak yanlarına gitti. Komşu teyzesine mor çantayı uzattı. Çantayı gören Yavuz:***

-Yaşasın, Tali Ağabey arabamı bulmuş, diyerek çığlık attı. Komşu teyze:

-Tali sana çok teşekkür ederiz. Sayende Yavuz kırmızı arabasına kavuştu, dedi (Göncü, Işıkoğlu, 2011: 12).

Hep beraber Taliler'in evine gittiler. Komşu teyze olanları sevinç içinde anlattı. Tali'nin annesi de:

-Aferin akıllı oğluma. Bahçede **bulduğun bir eşyayı sahibine vermiş olman çok güzel bir davranış**, diyerek Tali'nin başını okşadı (Göncü, Işıkoğlu, 2011: 15).

Bu hikâyede *sorumluluk ve yardımseverlik* değerleri işlenmiştir. Bu değerler hikâyenin ana karakteri olan Tali'nin, kırmızı arabayı bahçelerinde bulduktan sonra, sahibini bulup vermesiyle anlatılmıştır.

3.3.2.6. Tali Eşyalarını Paylaşıyor

-Bisikletin ne kadar da güzelmiş. **Biraz binebilir miyiz**, diye sordular. Tali:

-**Hayır bu benim bisikletim. Ben kendi başıma binmek istiyorum**, dedi. Cici:

Dikkatli olacağımıza söz veriyoruz. Hem sonra sende bizim topumuzla oynarsın, dediği halde Tali kafasını çevirdi (Göncü, Işıkoğlu, 2011: 8).

Yanlarına gitti:

-Ben de top oyununuza katılabilir miyim, diye sordu. Cici:

-Ama sen bisikletine binmemize izin vermedin ki, diye cevapladı. Tali başını eğerek:

-Haklısınız. **Bisikletimi sizinle paylaşmalıydım. Siz benim en iyi arkadaşlarımsınız. Özür dilerim**, dedi. (Göncü, Işıkoğlu, 2011: 13).

Tali:

-**Artık binebilirsiniz, diyerek bisikletini gösterdi**. Cici ile Yavuz sırayla ve dikkatlice Tali'nin bisikletine bindiler. Tali arkadaşlarını izlerken, **bisikletini paylaştığı için çok mutlu olmuştu** (Göncü, Işıkoğlu, 2011: 14).

Hep beraber neşeyle istop oynamaya başladılar. Tali topu havaya atarken bağıırıyordu:

-Yaşasın arkadaşlık! **Yaşasın paylaşmak!** (Göncü, Işıkoğlu, 2011: 16).

Paylaşma değerinin anlatıldığı bu hikâyede Tali, bisikletini arkadaşlarıyla paylaşmamıştır. Bu davranışı sonucu kısa bir süre arkadaşsız kalan Tali, paylaşmanın çok önemli bir değer olduğunu anlamıştır. Hikâyede insanların sevdikleri kişilerle eşyalarını paylaşması gerektiği vurgulanmaktadır.

3.3.2.7. Tali Söz Dinliyor

Dışarı çıkmadan önce öğretmenleri:

-Bahçe kaygan olabilir. Dikkatli davranın ve koşmayın, diyerek çocukları uyardı (Göncü, Işıkoğlu, 2011: 4).

Öğretmeni Tali'yi yanına çağırdı.

-Ne yaptığının farkında mısın, diye sordu. Tali başını öne eğerek:

-Ben koşarken arkadaşım da önüme çıkmasaydı. Hem ben isteyerek arkadaşıma çarpmadım ki, dedi. Öğretmeni:

-Ama ben koşturmanız ve dikkatli olmanız konusunda sizi uyarmamış mıydım? Ya taş Cancan'ın gözüne gelseydi... O zaman özür dilemen de hiçbir işe yaramazdı (Göncü, Işıkoğlu, 2011: 12).

Tali'in gözleri doldu. Öğretmenin sözünü dinlemediği için çok pişmandı (Göncü, Işıkoğlu, 2011: 14).

Cancan:

-Beni isteyerek düşürmediğini biliyorum. Merak etme! Biz hala iki iyi arkadaşız, dedi.

Tali, büyüklerin sözlerini dinlemenin ne kadar önemli olduğunu anlamıştı. İki arkadaş sevgiyle birbirlerine sarıldılar (Göncü, Işıkoğlu, 2011: 16).

Söz dinleme değerinin aktarıldığı hikâyede, öğretmenin sözünü dinlemeyen Tali'nin arkadaşının istemeden yaralanmasına sebep oluşu konu edilmiştir. Bu hikâyeye, büyüklerin sözünün dinlenmesinin ne kadar önemli olduğu vurgulanmaktadır.

3.3.3. ERDEMLERİMİZİ KEŞFEDELİM SETİ

3.3.3.1. Dağınık Emre'nin Rüyası

3.3.3.1.1. Dağınık Emre'nin Rüyası

-Anne, oynamaya gidebilir miyim?

-Odanı toplamadan olmaz.

-Ama arkadaşlarım bekliyor.

-Odanı toplamadan olmaz dedim!

-Lütfen!

-Hayır efendim! **Önce sorumluluklarını yerine getir, sonra oynamayı düşün!**

-Ama anne!...

-Konuşma bitmiştir! **Odanı toplamadan dışarı çıkmanı yasaklıyorum** (Gürbüz, 2011: 5).

-Toplamayacağım işte! Toplamayacağım işte! diye söyleniyor eline ne geçerse odanın yüzüne atıyordu (Gürbüz, 2011: 6).

...Ama annesi kararlıydı bu kez. **Kaç gündür dağınık duran odanın haline sinirlenmiş, Emre'ye ceza vermişti** (Gürbüz, 2011: 5).

O sırada koridordan annesinin sesi duyuldu:

-O odayı toplayacaksın! (Gürbüz, 2011: 8).

-Sayın hakim! Emre Yalçın eşyalarını hor kullanıyor. Odasını düzenli tutmuyor. Masasının üstü daima karışık. Aradığı hiçbir şeyi kolaylıkla bulamıyor. Defterlerini kırııştırıyor, kitapların içine yazı yazıyor, kalemlerini gereksiz yere açıp israf ediyor (Gürbüz, 2011: 12).

-Biz, dediler, çok güzel bir çift pabuçtuk. Fakat Emre kıymetimizi bilmedi. Taşlara, ağaçlara, topa burnumuzla vurdu. Su birikintilerine, çamurlara bastı. Islandık, kirlendik. Alındığımız günden beri bir kere bile boyamadı bizi (Gürbüz, 2011: 13).

-Bakınız Őu halime sayın hakim! Her yanım buruŐuklar içinde. Sabaha kadar yerlerde sűrűnűyorum. Oysa ben maĒazada iken hep askıda dururdum. Ŭtűlű ve temizdim. Őimdi űyle mi ya? Ceplerim leke içinde. DűĒmelerim koptu. Hafta sonları űtűlenmeme raĒmen Emre beni çıkarıp odanın yűzűne attıĒı için buruŐuyorum. Sararıp soldum (Gűrbűz, 2011: 14-15).

-Bűyle kűtű koktuĒumuz için űzűr dileriz. Ama elimizden bir Őey gelmez. űnkű Emre sabahtan akŐama kadar tozlu yerlerde oynuyor, top peŐinde koŐuyor. Ayakları terlediĒi için bűtűn tozlar bize yapıŐıp kalıyor (Gűrbűz, 2011: 15).

-Őikâyetiyim! diye sűze baŐladı defter. Yapraklarımı kırıŐtırıyor, űzerimi karalıyor. Hatta bazen birkaç sayfama yırtıp űpe atıyor. Bűyle yaptıĒında canım çok acıyor sayın hâkim. antaya dűzenli koysa affedebilirim, ama aceleyle tıkıŐtırdıĒı için yıpranıyorum (Gűrbűz, 2011: 16).

-...Emre Yalçın kendine ait olan eŐyalarını tertipli ve dűzenli kullanmadıĒı için suçlu bulundu. Ona oyun oynamayı yasaklıyorum! Yeni pabuç alınmayacak. DiŐler fıralanacak. Yatmadan űnce çantası dűzenli olarak yerleŐtirilecek (Gűrbűz, 2011: 18).

Emre hiçbir Őey sűylemedi. Kalktı. Odasını topladı. Formasını dolaba astı. Pabularını boyadı. Masasını dűzenledi. oraplarını yıkadı. DiŐlerini fırçaladı.

Bir daha daĒınıklık yapmamaya sűz verdi kendi kendine (Gűrbűz, 2011: 20).

İncelenen hikâyede, *dűzenli olma* deĒeri iŐlenmiŐtir. Dűzenli olmayan bir ocuĒun rűyasını anlatan bu hikâyede kiŐisel eŐyaların ve baŐkalarının eŐyalarının űzenli ve dűzenli kullanılması gerektiĒi vurgulanmaktadır.

3.3.3.1.2. Kurt ile Keçi

Keçi hiçbir Şeyden kuşku duymadan otluyormuŐ. Karnı doyunca aŐka gelip hopluyormuŐ.

-Sen ne iyi bir arkadaŐsın, diyormuş ara sıra.

Kurt en kurnaz halini takınıp diyormuş...

-Kalma kusura, seni daha önce bulamadığım için beni affet (Gürbüz, 2011: 28).

Kurt, keçiye saldırmanın yollarını düşünmüş. Önce kavga edecekler, sonra güya dövüşürken keçiye yiyecekmiş. Ama nasıl? (Gürbüz, 2011: 28).

Ne var ki kurt burnundan soluyormuş. Semiz keçiye baktıkça aklı başından gidiyormuş. Gürleyen bir sesle demiş ki:

-Keçi kardeş! Keçi kardeş! Eşinip de mağarayı tozutma, rahatsız oluyorum.

Oysa keçi kendi halinde sessizce yatmaktaymış.

-Ben mi? demiş şaşkınlıkla. Ama ben yatıyorum, eşinmiyorum ki!

-Eşinmiyorsun da mağaranın bu hali ne öyleyse? diye, haykırmış kurt.

Fırtına gibi koşmuş. Keçiye bir solukta haklamış.

Arkadaşını iyi seçemeyen zavallı keçi, hatasını pahalya ödemiş (Gürbüz, 2011: 31).

Bu hikâyede keçinin yanlış arkadaş seçmesinin sonucunda başına gelenler anlatılmıştır. Bu örnekle, *doğru arkadaş seçme* değeri aktarılmaktadır.

3.3.3.1.3. Kafesteki Kuş

Alper, dikkatle onu izliyordu. Empati yaptı. Kendini onun yerine koydu. Şu anda Garip’i ondan daha iyi anlayan bulunamazdı. Bir yere bağımlı kalmanın ne demek olduğunu çok iyi anlamıştı. Garip sağlıklı bir kuştı. Şimdi kafeste olmasa kim bilir hangi ağaç dalına konmak, hangi diyarlara doğru uçmak isterdi?

Alper, yüreğinde Garip’e karşı bir acı hissetti. Bütün kuşların yuva yaptığı bu bahar gününde onun kafese tıklı kalması içini acıtıyordu. Yavaşça kafesin kapağını kaldırdı. Elini soktu. Garip bir iki çırpınmadan sonra yakalandı.

-Sana bir iyilik yapmamı ister misin? dedi Alper, kuşu avuçlarının içinde tutarken.

-Bak dışarıda kuşlar özgürce uçuyorlar. Onların arasına kavuşmak ister misin? (Gürbüz, 2011: 40).

...Bir gün kendi de şu kapıdan çıkıp inebilecekti. Garip uçup giderken Alper de onunla birlikte özgürlüğüne kavuşmuş gibiydi (Gürbüz, 2011: 42).

Hikâyede *empati kurma* değeri vurgulanmaktadır. Hikâyedeki çocuğun, kafesteki kuşun yerine kendisini koymasıyla bu değeri örneklendirilmiştir.

3.3.3.1.4. Çil Tavuğun Hataları

Bütün bu canlılar içinde biri vardı ki kasım kasım kasılıyor, böbürleniyordu. Çil çil olmuş tüylerini kabarta kabarta ortalıkta dolaşırken her şeye ve herkese tepeden bakıyordu.

Bu hayvan, bildiğimiz çil tavuktan başkası değildi. Kanatlarını gerip gururla seyrederdi onları.

-Benim kanatlarım var, dilediğim zaman uçarım, dilediğim yere konarım, derdi.

Alçak gönüllü leylek ise çil tavuk gibi düşünmeye cesaret edemez:

-Bilmem ki, derdi. Her kanadı olan hayvan uçamaz.

Çil tavuk, leyleğe çıkışır:

-Görmüyor musun? Ne kadar güzel güzel ve güçlü kanatlarımız var! Uçmak istesem beni kim tutabilir? (Gürbüz, 2011: 45).

-Şu küçük kelebek kadar da mı cesaretim yok. Benim kanatlarım ondan ne kadar güçlü oysa (Gürbüz, 2011: 45).

Çil tavuk kasıldı:

-Ben uçmak için kanatlarıma güveniyorum, dedi (Gürbüz, 2011: 47).

-Bücür boyunla her işe burnunu sokma, dedi çil tavuk. Kanatlarımın altı hava ile doldu mu mavi sema da süzülürüm, diye bağırdı. Deve kuşuyla beraber koşular, koşular. Kendilerini yüksek bir kayadan attılar. O kadar çok kanat çırpıldılar, ama nafile. Paldır küldür yuvarlandılar.

Böbürlenerek kendini beğenmiş olmanın cezasını çektiler. Tavuklarla deve kuşları kanatları olmasına rağmen bugün hala uçamıyorlar (Gürbüz, 2011: 48).

Böbürlenmeme değerinin anlatıldığı hikâyede, alçakgönüllü olmanın önemi vurgulanmış ve böbürlenmiş kişilerin toplum tarafından sevilmediği vurgulanmaktadır.

3.3.3.2. Uzaydan Gelenler

3.3.3.2.1. Uzaydan Gelenler

-Olmaz, dedi. Şu adam var ya, dikkat ettim, harç yapanların işine burnunu sokuyor, çimentoyu katması gerekenden az katıyor. Ustabaşı itiraz etti, ama dinletemedi. Çürük beton yapacaklar ve dayanıksız binalar yükselecek. Ben bu insanlardan bir şey öğreneceğimizi sanmıyorum (Gürbüz, 2011: 24).

...Fakat tuhaf bir durum dikkatlerini çekti. Tabelada 450 gram somun ekmek yazıyordu. Fakat otomatik makine 400 grama ayarlıydı. Yani hamurdan çalıyorlardı (Gürbüz, 2011: 26).

Sido ile Boli önlerine gelen ağacı kestiler. Ormanın faydalarından haberleri yoktu. Yalnızca kuru ağaçları kesmeleri gerektiğini bilmiyorlardı. İş istedikleri adam öyle tembih etmişti (Gürbüz, 2011: 27).

O sabah iş başı yaptılar. Bindikleri taksi kırmızı ışıpta beklemeden geçti. Yaya geçidinden geçmekte olan bir yolcuyu az kalsın ezecekti. Kazayı ucuz atlatmış olarak yola devam etti. Hastaneye yaklaştıklarında yakında bir hastane olduğunu gösteren trafik levhasına rağmen kornaya bastı sürücü. Hastaların rahatsız olacağı umurunda değildi. Biraz daha gittiler. Bu kez önlerine bir okul servisi çıktı. Arkasındaki ışıklı uyarıyı gören sürücü buna hiç aldırış etmedi ve yanlış yerde solladı. Az kalsın okul aracı önünde giden başka bir arabaya çarpacaktı (Gürbüz, 2011: 28).

...Arkadan gelen ve bu şeride ihtiyacı olan araçların hakkını hiçe sayarak geçip gitti. Tam kavşağa gelmişlerdi. Çok hızlıydı. Kırmızı ışık son anda yandı. Taksi ani bir fren yaptı. Fakat geç kalmıştı.

Yaya geçidinden geçmekte olan çocuğa vurdu. Çocuk önce havalandı sonra pat diye yere çakıldı. Taksi sürücüsü çocuğa yardım edeceğine gaza bastı. Ara sokaklara girerek izini kaybettirdi (Gürbüz, 2011: 29).

Evcilik oynayan çocukların en sevimlisi masalcı nine rolündeydi. Herkesi başına topladı ve öyle güzel bir masal anlattı ki çocukların yürekleri sevgiyle dolup taşı. Büyüyünce kimseye kötülük yapmayacaklarına, doğru sözlü olacaklarına ve dünyaya barış getireceklerine ant içtiler (Gürbüz, 2011: 34).

Yitik gezegenleri geri dönüp gezginleri alıncaya kadar çocuk oldular. Böylece iyi yürekli olmanın erdemlerini öğrendiler (Gürbüz, 2011: 34).

Bu hikâyede iyi yürekli olma değeri aktarılmıştır. Dürüst olmayan ve yalan söyleyen birçok yetişkinle karşılaşan uzaylı gençlerin, çocukların iyi kalpli olmaları karşısında onlara hayranlık duymaları konu edilmiştir. Bu şekilde örneklendirilen iyi yürekli olma değerinin, aslında birçok olumlu değeri (doğru sözlü, dürüst, saygılı, sevgi dolu olma vb.) içinde barındırdığı vurgulanmıştır.

3.3.3.2.2. Duvardaki Çatlak

...Acaba gidip nöbetçi subayını uyandırsa mıydı? Karar veremiyordu. Duvardaki çatlak sandığı kadar tehlikeli olmayabilirdi (Gürbüz, 2011: 43).

Süleyman Çavuş acele karar vermeliydi. Koğuştan koşarak çıktı. İleride incir ağaçlarının gerisinde çadırlar vardı. Subaylar o çadırlarda kalıyorlardı. Koştı. Nöbetçi subaya durumu acele bildirmesi gerekiyordu (Gürbüz, 2011: 43-44).

Süleyman Çavuş ne yapacağını şaşırırdı. Nöbetçi subayın gelmesini beklemek imkânsızdı.

...

Tek başına karar vermesi gerekiyordu. Kalın kirişlere bir daha baktı.

Bu kirişlerin ve üzerine yığılmış toprağın askerin üstüne çökmesini bir an hayal etti. Sanki nefesi kesilir gibi oldu. Duracak zaman değildi. Belki kendi başına hareket

etmeden ötürü ceza vereceklerdi ona. Fakat bunun ne önemi vardı (Gürbüz, 2011: 44).

Onlarca yiğit uykularında göçük altında kalacaklarsa varsın Ömer oğlu Süleyman Çavuş cezalandırılsın!

Hemen düdüğünü çaldı. Askere “Kalk!” emri verdi. Erat üç dakika içinde ilerideki büyük incir ağacının altında hazır ol vaziyetine geçti.

*Süleyman Çavuş tam neler olduğunu anlatacağı ki arkada bir gürültü koptu. Ay ışığında bir toz bulutu yükseldi. **Han yerle bir olmuştu!** (Gürbüz, 2011: 45).*

-Nöbetçi subayı bulmaya zamanım yoktu. Kendi başıma bir karar verdim ve erati kaldırdım. Vereceğiniz cezaya razıyım komutanım! dedi (Gürbüz, 2011: 46).

“Duvardaki Çatlak” adlı hikâyede, *doğru ve hızlı karar verebilme* değerinin üzerinde durulmuştur. Bu değerle, zor durumda çabuk ve doğru karar vermenin önemi aktarılmıştır.

3.3.3.3. Vefalı At

3.3.3.3.1. Vefalı At

*...Yaşar yavaşça boynuna doğru uzandı. **Elini şefkatle boynunda gezdirdi. Yelelerini okşadı. Parmakları yavaşça Yıldız’ın yanaklarına kaydı.***

*-Aferin sana aslanım! diyordu, sevgi dolu bir sesle. **Aferin sana! Başardın! Yüzümü kara çıkarmadın. Sen iyi bir taysın!** (Gürbüz, 2011: 13).*

*Yıldız, **ilk defa duyduğu bu sevgi dolu sözlerle adeta kendinden geçiyordu. Hırçın bakışları yumuşadı. Nefes alıp verişi rahatladı. Uysal uysal başını salladı (Gürbüz, 2011: 15).***

Birden Yıldız huysuzlandı. Dörtnala çayırın etrafında dolaştı. Nehrin üstündeki tahta köprüyü şimşek hızıyla geçti. Durdu. Kulaklarını dikip ileri baktı. Sonra aynı hızla geri döndü ve Recep dayının yanına geldi. Acı acı kişnedi. Yeniden koştu. Çayırı geçip gözden kayboldu (Gürbüz, 2011: 17-18).

-Yıldız böyle yapmazdı Yaşar'ın başında bir hal var! dedi kendi kendine. Koştu. Kısrağa bindi ve Yıldız'a yetişmeye çalıştı (Gürbüz, 2011: 20).

*...Tekne alabora olmuştu. ... Yıldız birden suya daldı. Recep dayı çaresizdi. Kısrağı çayıra bağladı urganı alarak göle girdi. Fakat **Yıldız çoktan Yaşar'ın yanına varmıştı.***

Yaşar ve arkadaşları atın yelelerine ellerini doladılar ve ondan güç alarak kıyıya doğru yüzdüler (Gürbüz, 2011: 21-22).

Kendine gelen Yaşar, doğruldu. Sevgili atının boynuna sarıldı. Yanaklarından öptü.

...

Yıldız, bir kış günü kendisine uzatılan dost eli tanımış, ona gönülden bağlanmıştı. Yüreği onun için atıyordu. Üstelik sevildiğini de biliyordu. Geriye vefalı olmak kalıyordu (Gürbüz, 2011: 22).

İncelenen bu hikâyede bir atın sahibine olan vefası anlatılmıştır. Böylece vefa değeri örneklendirilmiştir.

3.3.3.3.2. Pelin'in Yolculuğu

Çocuklar, oyuncaklara dokundukça Pelin sinirleniyor:

-Ona dokunma! Kırılır, diye çekip alıyordu (Gürbüz, 2011: 24).

-Ah ne harika! Bakabilir miyim?

-Hayır! Çünkü eskimesini istemiyorum (Gürbüz, 2011: 24).

...Pelin koştu ve topu kucakladı:

-Patlatacaksın topumu, dedi öfkeyle (Gürbüz, 2011: 24).

Yan koltukta oturan yaşlı bir teyze, kocaman bir dilim kek uzattı.

-Alır mısın yavrum? Burada neyiz varsa paylaşmalıyız. Zor anlarında insanlar birbirlerine destek olmalı (Gürbüz, 2011: 30).

Pelin, yaşlı kadının uzattığı keki aldı.

-Yemeğinizi benimle paylaştığınız için teşekkür ederim, dedi.

Önde oturan bir teyze, iki kutu meyve suyunu uzatarak:

-Lütfen alınız kardeş, dedi Pelin'in annesine.

Pelin'in annesi teşekkür ederek meyve sularını aldı, birini kızına uzattı.

Diğer yolcular da birbirlerine öte berilerini veriyorlar, bu sıkıntılı, anlarda paylaşmanın hazzını yaşıyorlardı (Gürbüz, 2011: 32).

-Anneciğim, dedi, paylaşmak ne güzel bir şeymiş. Evimize dönünce bütün arkadaşlarımdan özür dileyeceğim. Bundan sonra oyuncaklarımı onlarla seve seve paylaşacağım.

...

*Yolun açıldığı haberi gelince herkes derin bir nefes aldı. Bu arada Pelin, bu zorunlu mola sırasında çok önemli bir şey öğrenmişti: **Paylaşmak!** İçi huzur doluydu. Artık bencillik etmeyeceğini, gerektiği zamanlarda paylaşmayı bilecekti (Gürbüz, 2011: 33).*

Hikâyede aktarılan *paylaşma* değeri, insanların sahip olduklarını zor durumlarında birbirleriyle paylaşması gerektiği vurgulanarak aktarılmıştır. Ayrıca arkadaşlarında eşyalarını birbirleriyle paylaşması gerektiği anlatılmıştır.

3.3.3.3.3. Kuruyan Ağaçlar

-Bre gafil! demiş. Sen Allah'ın diktiği ormanı acımadan kesiyordun. O yeşil ağaçları devirirken kılın kıpırdamıyordu. Şimdi üç beş ağaç için niye ağıt yakıyorsun? Bil ki ettiğini çekiyorsun.

O anda oduncunun aklı başına gelmiş. Baltasını kaptığı gibi nehrin dibine atmış. Bir daha ağaç kesmek mi? Tövbeler tövbesi demiş.

Çapasını, küreğini almış, bahçesini yeni baştan bellemiş. Sağlıklı fideler, çeşit çeşit fidanlar dikmiş. O günden sonra kendisine yapılmasını istenmediği bir şeyi, başkasına yapmamış (Gürbüz, 2011: 41).

Hikâyede *empati kurma* değeri aktarılmıştır. Bu değer insanın kendisine yapılmasını istenmediği bir şeyi, başkasına yapmaması gerektiği vurgulanarak örneklendirilmiştir.

3.3.3.3.4. Direniş

Sürünün içinde siyah, cılız bir civciv vardı. Bir anda tökezledi ve seçme bandından aşağı düştü. Debelendi. Sonra doğrulup kayıp giden banda baktı. İçinden “Orda olmalıyım! Başarmalıyım” dedi.

Koştı, bandın başlangıç yerine geldi. Bütün gücünü topladı. Minik kanatlarını açtı ve banda sıçradı. Ne yazık! Tekrar düştü. Ayıklama bandı durmadan ilerliyordu. Kara civciv, güçsüzler ordusuna katılmıştı. Belki de itlaf edilecekti.

Korktu. Geriye döndü ve ileri giden banda inat yeniden koştu. Ayıklama bandının başına geldi (Gürbüz, 2011: 43).

Boynunu uzattı, kanatlarını açtı. Son bir hamle yaptı. İşte istediği olmuştu. Kendini bandın içinde buldu.

Ancak birkaç metre gidebilmişti. Yeniden elendi ve itlaf bandına düştü. “Hayır!” dedi kendi kendine. “Yaşamak benim de hakkım!” tekrar geri döndü. Minik bacakları yorgunluktan kırılacak gibiydi. Fakat o, dişini sıktı. Ters yönde koştu. Eleme bandının başına geldi. Bu kez önünde giden tombul civcivlerin üstüne basa basa banda çıktı. Yeniden başarmıştı! Bu kez dikkatli olacak ve aşağıya düşmeyecekti (Gürbüz, 2011: 44).

Onunla birlikte elenenlerin hiçbiri bu gayreti göstermiyordu.... Bandın başına geldiği zaman yorgunluktan ölmek üzereydi. Ama pes etmedi. Yine bandın başında geçmeye uğraşan tombul civcivlerin üstüne çıktı. Onların itelemesiyle kendini eleme bandına attı. Oh be! Yeniden kurtulmuştu.

Bütün bu olup bitenleri izleyen veteriner, şaşkınlıkla kara civcive bakıyordu. Dirseği ile yanındaki arkadaşını dürttü:

-Bak, yine başardı. Geliyor işte, dedi.

Arkadaşı dönüp kara civcive baktı.

-Azmine hayran kaldım, diye beğenisini ifade etti (Gürbüz, 2011: 45).

-Bu kez elenmesine izin vermeyelim.

-Vermeyelim vallahi. Onda bu azim varken diğerlerinden çabuk büyür (Gürbüz, 2011: 47).

Kara civciv, eleme bandından başarıyla geçmiş sağlıklı civcivlerin arasına karışmıştı. Hızla ilerledi. Artık korkmuyordu. Azminin sayesinde başarmıştı (Gürbüz, 2011: 48).

Azimli olma değerinin aktarıldığı bu hikâyede, azimli olan ve bu konuda gayret gösteren kişinin eninde sonunda başarıya ulaşacağı örneklendirilmiştir.

3.3.3.4. Ben Kırmadım

3.3.3.4.1. Ben Kırmadım

Vazoyu kırdığının verdiği suçluluk duygusuyla hemen kitaplarıma sarıldım.

Güya ödevlerimi yapıyormuş gibi masamın başına geçtim.

Annem misafirlikten dönünce çok şaşırды doğal olarak:

-Hayrola? dedi hayretle. Sen Cuma günleri çalışmazdın.

-Çok ödevim var anne, dedim ciddi ciddi.

İnandı anneciğim. Saçımı okşadı (Gürbüz, 2011: 8).

Ben sanki hiçbir şeyden haberim yokmuş gibi koştum.

-Ne olmuş anne? Kim neyi kırmış?

...

-Bunu kim kırdı? diye sert bir şekilde sordu.

-Bilmiyorum, dedim. İnandırmak içinde istersen Yağız'a sor, diye ekledim (Gürbüz, 2011: 10).

Akşam olmak üzereyken Ayşe abla geldi okuldan. Daha içeri adım atar atmaz annem karşısına dikildi:

-Vazoyu kırmayı nasıl başardın? diye höykürdü.

...

-Ben kırmadım yenge, dedi kızcağız.

-Durup dururken mi kırıldı? (Gürbüz, 2011: 11).

-Kabahat altın libas olsa kimse üstüne giymez. O odaya senden başka girip çıkan var mı? Yok . Öyleyse ne diye yalan söylüyorsun?

Kırdım de, olup bitsin.

-Yemin ederim kırmadım.

-Sus! Yemin edermiş... Dürüst ol biraz.

Ayşe ablanın yüzü al al olmuştu. Zavallı kız belki de ömründe ilk defa böyle kırıcı bir şekilde azarlanıyordu. Üstelik yapmadığı bir şeyden...

...

İçimde bir yer acıyordu. Neresi olduğunu bilmiyorum, ama bir yer fena halde acıyordu. Ayşe ablanın iç çekişlerini duydukça sırtımdan aşağı terler yuvarlanıyordu (Gürbüz, 2011: 13).

-Aile yadigârı vazoyu kırmış, o yüzden biraz mahçup, diye geçiştirdi olayı. Fakat Ayşe ablayı nasıl azarladığından hiç söz etmedi.

Gece boyunca yatağımda dönüp durdum. Kâbuslar görerek sıçradım uykumdan. Ne kadar unutmaya çalışsam da Ayşe ablanın hâli gözümün önünden gitmiyordu. Benim yüzümden suçlanmıştı (Gürbüz, 2011: 14).

Ah! Şu anda Ayşe ablaya vazoyu kırdığımı anlatmayı ne kadar isterdim! Yapamadım. Ben kırdım, diyemedim.

...

Oysa asıl suçlu bendim. Ve korkağın biriydim! (Gürbüz, 2011: 17).

-Vazoyu ben kırdım! Onu ben kırdım! diye bağırdım (Gürbüz, 2011: 18).

-Özür dilerim! Çok özür dilerim! Saklambaç oynarken eteğim takıldı.

-Neden doğruyu söylemedin annene?

Aynı soruyu sorar gibi yüzüme bakıyordu.

-Özür dilerim anne, korktuğum için söylemedim.

-Ama ben suçsuz birini azarladım bu yüzden (Gürbüz, 2011: 19).

Annem sessizce kollarını açtı, Ayşe ablaya sarıldı, göğsüne bastırıldı:

-Özür dilerim, çok özür dilerim, dedi.

Çocuklara kanıp seni boşuna azarladım. Affet beni vazoyu Işıl kırmış meğer (Gürbüz, 2011: 20).

-Özür dilerim Ayşe abla, hepsi benim yüzümden oldu (Gürbüz, 2011: 21).

Birden içimde acıyan yerin iyileştiğini hissettim. Meğer özür dilemek insanı nasıl da rahatlatıyormuş! Bu iki sihirli kelime üstümdeki bütün yükü attı ve öyle hafifledim ki kuş gibi hissettim kendimi.

...

Her şeye rağmen bu işten en kazançlı çıkan ben oldum. Çünkü gerektiği yerde özür dilemenin ne kadar gerekli olduğunu öğrenmiştim. Bununla birlikte bir daha yalan söylemeyeceğim diye kendi kendime söz verdim (Gürbüz, 2011: 22).

İncelenen hikâyede haksızlık yapmama, yalan söylememe (dürüstlük) ve özür dileme değerleri aktarılmıştır. Yalanın sadece söyleyene değil, başkalarına da zararının olabileceği anlatılmıştır. Bir kişinin yalanı sonucu, başkalarının da haksız yere suçlandığı ve kişinin yalanını itiraf edip özür dilemesinin büyük bir erdem olduğu örneklerle anlatılmıştır.

3.3.3.4.2. Elli Kuruş

-Hiç unutmuyum? Akşam ilk iş olarak bakkala uğrayacağım ve fazladan ödenen elli kuruşu geri vereceğim, diye anneme söz verdim (Gürbüz, 2011: 26).

Cüzdanımdan elli kuruşu çıkarıp uzattım.

-Bakkalı açmayacaksın diye ödüm koptu, diye ekledim.

-Şu kadarlık para için mi endişelendin ufaklık? dedi, bakkal amca.

-Olsun, az ama o senin paran, diye karşılık verdim (Gürbüz, 2011: 30).

Alışverişe gelmiş bir teyze ile iki adam vardı bakkalda. Mehmet amca onlara dönerek dedi ki:

-Bizden sonra dürüst bir neslin yetişmesini görmek ne mutluluk!

Sonra o yaşlı teyze başımı okşadı:

-Aferin küçük hep böyle dürüst ol!

Mehmet amca bir kahkaha atarak:

-Dürüstlüğüyle bir elma şekerini hak ettin, dedi.

-Hayır, alamam, dedi. Ben doğru olanı yaptım. Bunda ödül kazanacak bir şey yok (Gürbüz, 2011: 31-32).

Dürüst olma değerinin anlatıldığı hikâyede insanın kendisine ait olmayan eşyayı ya da parayı almayıp, sahibine vermesi gerektiği vurgulanmıştır.

3.3.3.4.3. Vatan Toprağı

Ah! Avustralya çok uzaktı! Daha şimdiden memleketini özlemeye başlamıştı (Gürbüz, 2011: 35).

Beş altı arkadaş bir pansiyonda kalıyorlardı. Kimi Erzurumlu, kimi Sivaslı, kimi Kahramanmaraşlıydı. Ayrı ayrı yörelerden olsalar da gurbet elde tek bir yürek olmuşlardı. Birinin derdi ötekinin derdi oluyordu.

Erzurumlu hastalansa imdadına Maraşlı koşuyor, Urfalının eline diken batsa Sivaslı üzülüyordu. Memleketlerinden uzakta olan bu insanlar, birbirinin yağıyla kavruluyorlardı (Gürbüz, 2011: 38-39-40).

...Alper memleket özlemiyle yanıp tutuşuyordu. Ülkeden çıkması yasaktı. Kuş olup uçardı yasak olmasa, ama elinden bir şey gelmiyordu (Gürbüz, 2011: 40).

-...Alper, ama **memleketimin bir çakır dikenini değişmem buralarla** (Gürbüz, 2011: 41).

...**Her birinin hayalinde memleket toprağı, ana kuağı canlanıyordu** (Gürbüz, 2011: 41).

-...Hele bir işlerimizi yoluna koyalım, gideceğiz elbet.

-**Hem de bir gün bile beklemeden!** Diye atılıyordu Erzurumlu Hamdi (Gürbüz, 2011: 41).

-Kaymak istemem, sen bana başka bir şey getir.

-**Ne getireyim?**

Vatan toprağı! Bir avuç vatan toprağı getir! Burnumda tütüyor (Gürbüz, 2011: 47).

Bu hikâyede *vatan sevgisi* değeri işlenmiştir. Gurbette vatan hasretinin daha çok hissedilip, vatan kıymetinin çok daha iyi anlaşıldığı örneklerle anlatılmıştır.

3.3.3.5. Baba Penguenin Fedakârlığı

3.3.3.5.1. Baba Penguenin Fedakârlığı

...Bütün ebeveynler yavrularını ayaklarının üzerinde koruyor bir tanesi bile onları soğuğa terk etmiyordu.

Dünyaya gelişimin üzerinden neredeyse bir hafta geçti. **Her gün babam hiç aksatmadan karnımı kursağında biriktirdiği nefis mamayla doyurdu. Fakat kendi hiçbir şey yemedi. Bir gün dedim ki:**

-Babacığım sen neden bir şey yemiyorsun? Acıkmadın mı? (Gürbüz, 2011: 14-15).

-Babacığım sizin yiyecekleriniz nerede? diye sordum. Okyanusu gösterdi.

-İşte orada, dedi.

-**Neden gidip yemiyorsun?**

-**Seni bırakmam.**

-Ya çok acıkırsan?

-Annen gelip sana sahip çıkana kadar beklerim (Gürbüz, 2011: 16).

Babamın tüyleri pörsüdü. Zaman zaman vücut sıcaklığı azaldı. Yine de beni ayaklarının üstünden bırakmadı. Çok güçsüzdü. Kalabalığın arasından çıkıp sahile doğru yürürken nefes nefese kalıyordu. Boynu sürekli göğsüne düşüyor, göz kapaklarını güçlkle açıyordu.

Bununla birlikte her zaman beni doyuracak mama bulunuyordu kursağında.

Ne zaman acıksam gagalarını açıyor, kursağındaki mamayı son damlasına kadar bana veriyordu (Gürbüz, 2011: 18-19).

Babamın dayanacak gücü kalmamıştı. Her geçen gün ölüme biraz daha yaklaşıyordu. Kursağına bir lokma yiyecek girmeyeli aylar olmuştu. Hiç şüphesiz bütün bu zorluklara benim için katlanıyordu. Üşümeyeyim diye tüyleriyle sarıp sarmalıyor, kursağında kıt kanaat biriken mamayı bana yediriyordu (Gürbüz, 2011: 20).

Çok acı çektiğini gördüğüm halde bana belli etmemeye çalışıyor:

-Mutlaka gelecek annen! Bizi böyle bırakamaz! derdi (Gürbüz, 2011: 21).

Babam hala direniyordu. Bir ara tüylerinin arasından sıyrılıp çıkmayı denedim. Hiç olmazsa onun yükünü hafifletmeyi istiyordum. Fakat bütün gücünü toplayıp beni bacakları arasına sıkıştırdı:

-Annene seni sağ salim teslim edemezsem onun yüzüne bakamam! dedi (Gürbüz, 2011: 22).

Babam beni anneme teslim ederek okyanusun derinliklerinde gözden kayboldu. Arkasından minik kanatlarımı sallayarak:

-İyi yolculuklar fedakâr kahraman! dedim (Gürbüz, 2011: 28).

Fedakârlık değerinin anlatıldığı bu hikâyede bir babamın evladı için gerektiğinde ölümü bile göze alması, canını bile feda edebileceği örneklendirilmiştir.

3.3.3.5.2. Yavru Ceylan

*İnce narin bacakları kızıl tüylü gövdesi, ala ala benekleriyle ormanın en güzel hayvanıymış. Gel gelelim **kendi güzelliğinin farkında bile değilmış** (Gürbüz, 2011: 30).*

*Ceylanın körpe derisi yaralanmış. Tam o sırada derin uykusundan uyanan ceylan, sızlayan yarasını yalamak için başını uzatmış ki ne uzatsın! **Uğruna dağlara düştüğü koku kendi karnından geliyor!***

*-Ah! Akılsız kafam ah! demiş. **Kendi değerimi bilmedim, çayırda çimende, mor sümbüllü çiçeklerde aradım. Oysa miski amber kokan kendi tenimmiş!***

*...Olmuş mudur, olmamış mıdır, bilinmez. Bilinen bir şey varsa **kendi yeteneklerimizin farkında olmazsak yavru ceylan gibi heder olup gideriz** (Gürbüz, 2011: 43).*

Bu hikâyede *kendi yeteneklerinin farkında olma* değeri aktarılmaya çalışılmıştır. Ancak konu ve değer birbiriyle çok fazla örtüşmemekte, hikâye değeri tam olarak anlatmamaktadır.

3.3.3.5.3. Zor Karar

-Selin'in annesi trafik kazası geçirmiş. Kan araniyor. Ne yazık ki kan grubu zor bulunur cinsten. On beş dakika içinde taze kan bulunamazsa...

*Arkadaşı sözünü bitiremedi. Gerçekten çok zor bir durumdu. **Sencer, aranan kan grubunun kendi kanına uyduğunu öğrenince hiç tereddüt etmedi.***

-Ben veririm, dedi.

-Ama sınava girmeye on dakikamız var.

-Sınav can kurtarmıyor değil mi? (Gürbüz, 2011: 45).

***Kan merkezinden çıktığında sınav saati çoktan geçmişti. Fakat Sencer'in içi huzur doluydu** (Gürbüz, 2011: 46).*

İncelenen hikâyede *fedakâr olma* değeri işlenmiştir. Bu değer, zorda olan hasta bir kişiye karşı yapılan fedakârlığı örneklendirmektedir.

3.3.3.6. Açgözlü Kurt

3.3.3.6.1. Açgözlü Kurt

-Babamız bizden ko eti istedi. **Keiyi beğenmez, demiş.**

...

-Dur! demiş. Babamız bu dağların hatrı sayılır kurdu idi. **Ona çelimsiz bir kuzuyu ya da arık bir tokluyu mu layık görüyorsun? Biraz sabırlı ol. Şimdi koyunların tavlıları gelir. En iyisi seçer avlarız** (Gürbüz, 2011: 10).

Onlar konuşurlarken koyunlar küme küme gelip geçmişler. İki kurt koyunların kimine zayıf, kimine kart, kimine bilmem ne bahane uydurmuş. Derken total bir koyun yavaş yavaş gelmiş. Tam da kurtların pusuya yattığı yerde durmuş.

-**Total bir koyunu avlayacak kadar güçsüz müyüz? demişler** (Gürbüz, 2011: 11).

-**Kimisi emlikti, kimisi cıltzdı beğenmedik.** Keçileri gözümüz görmedi, koyunlara aklımız ermedi. **Total koyun şanımıza yakışmaz dedik.** Sonunda avlı bir koa göz koyduk (Gürbüz, 2011: 15).

-**...Aza kanaat etmediniz, çoğu da köpekler bırakmadı avlamanıza. Ey aptal oğullarım! Açlıktan ölmek üzere olan babanıza bir kuzu getirseniz karnını doyursanız olmaz mıydı? Artık benden ümit kesildi. Bu dünyadan göçüp gidiyorum. Ama şunu bilin ki aza kanaat etmeyen çoğu bulamaz.**

... Yaralarını yalayarak acılarını dindiren kurtlar, o gün belki babalarına bir lokma yiyecek getirememişler, **ama aza kanaat etmek gerektiğini öğrenmişler** (Gürbüz, 2011: 15-16).

Kanaatkâr olma değerinin aktarıldığı hikâyede, kanaatkâr olmayıp gözü hep yüksekte olan insanların, beğenmedikleri azı bile bulamayacakları örneklendirilmiştir.

3.3.3.6.2. Kardiyoloji Nerede?

-**Verin bakayım evraklarınızı. Siz burada bekleyin. Ben şimdi dönerim. Kadın evrakları alıp merdiven başında gözden kayboldu** (Gürbüz, 2011: 24).

Yaşlı adam, karısının morarmış dudaklarına, terlemiş alnına bakarken ne kadar çaresiz olduğunu düşündü. İyi ki **hemşire yardımlarına koşmuştu.**

Aradan epey zaman geçince hemşire geldi.

-Kalkın sizi götüreyim, dedi (Gürbüz, 2011: 25).

...Bügün kızını kendisi alacaktı fakat **yaşlı adama yardım ettiği için unutmuştu** (Gürbüz, 2011: 26).

Kardiyoloji servisinin asistanlarına gerekli bilgiyi verdikten sonra yaşlı adama döndü:

-Burada kiminiz kimseniz yok mu? (Gürbüz, 2011: 27).

-Hanımın bir amcaoğlu var. Ama adresini bilmiyorum.

-Siz adını söyleyin, bulmaya çalışalım.

...

-Hayır, tanımıyorum kendilerini. Belli ki buranın yabancıları. Yol, iz bilmiyorlardı. Yardımcı olmaya çalıştım.

...

-Bir gün bize de yardım edecek birileri bulunur. Hele şimdi biz üstümüze düşeni yapalım, öyle değil mi doktor, dedi hemşire (Gürbüz, 2011: 28).

Bu hikâyede *yardımsever olma* değeri üzerinde durulmuştur. Tanımadığımız ama yardıma ihtiyacı olan kişilere de yardımda bulunmanın erdemli bir davranış olduğu anlatılmıştır.

3.3.3.6.3. Hasta Ziyareti

Çocuklar, arkadaşlarını arayıp sormadıkları için mahcup oldular.

...

-Aramadığımız için üzülmüştür, diye ekledi Gülşah.

-Biz de bugün gidelim, olmaz mı? dedi Pelin.

...

Akşamüzeri harçlıklarından biriktirdikleri para ile bir demek kır çiçeği aldılar.

...

-Üzgünüm, sizi onunla görüştüremem. Ebru kızamık çıkardı. Size de bulaştırmasından korkuyorum. Ama geldiğinizi ona söyleyeceğim (Gürbüz, 2011: 30).

Gülşah çiçek demetini Hatice Hanım'a uzatarak:

-Geçmiş olsun dileklerimizi Ebru'ya söyler misiniz, dedi (Gürbüz, 2011: 31).

-Hatice Hanım doğru olanı yapmış. Mikrop kapmanızdan korkmuş. Ona teşekkür etmeliyiz, dedi. (Gürbüz, 2011: 33).

Pınar'ın aklı karışmıştı. Demek kendisi de hasta olsa annesi arkadaşları ile görüştürmeyecekti.

-Bulaşıcı bir hastalığa yakalanırsan elbette ki görüştürmem, dedi annesi.

...

-Biliyorum, arkadaşlarına geçmiş olsun demek insanlık görevi. Fakat o bulaşıcı bir hastalığa yakalanmış. Annesi onu değil sizi korumaya çalışmış. Bu gibi durumlarda yapılacak en doğru şeyi yapmış. Ona teşekkür etmelisiniz. Ebru iyileşince hep beraber gider ziyaret edersiniz (Gürbüz, 2011: 34).

Pınar nihayet anlamıştı: Hasta ziyareti iyi bir şeydi mutlaka ama bazı durumlarda hastanın yanına gitmek tehlikeli olabilirdi (Gürbüz, 2011: 35).

-Ha... Aklıma gelmişken söyleyeyim. Bazen de ağır hastaları ziyaret etmek onları tehlikeye sokar, dedi Fatma hanım.

-Neden? diye sordu Pınar.

-Bazı hastalıklar insanın bağışıklık sistemini zayıflatır. Dışarıdan giden insanlar, farkında olmadan o hastaya mikrop bulaştırırlar. Böylece zaten hastalıkla mücadele eden kişi, başka bir hastalığa yakalanma riskiyle karşı karşıya kalır.

Peki geçmiş olsun demeye gitmezsek o dostumuz bize gücenmez mi?

-Gitmemiz şart değil ki. Telefonla yakınlarını ararız, çiçek göndeririz. Yalnız olmadığını her fırsatta gösteririz.

Pınar ve diğer arkadaşları o gün, hasta ziyaretinin inceliklerini öğrenmişlerdi (Gürbüz, 2011: 36).

Bu hikâyede hastaları ziyaret etme değeri ve bu değerın incelikleri, hastaları ziyaret etmenin önemli kuralları anlatılmıştır.

3.3.3.6.4. Akıllı Çocuk

Ertuğrul tabureye çıktı ve pencereyi ardına kadar açtı. Hemen annesini uyarmalıydı. Koştu, yatak odasının kapısını çaldı. İçeriden ses veren olmadı. Bir daha, bir daha çaldı. Ne annesi, ne babası uyanmadı.

Ertuğrul hızla içeri girdi. Annesini sarstı, “Anne, anne” diye seslendi. Annesi bir türlü uyanmıyordu.

Karyolanın öbür tarafına geçti. Yüzükoyun yatan babasını hızla sarstı.

-Kalk baba, kalk! dedi (Gürbüz, 2011: 38).

Titreyen elleriyle yatak odasının penceresini açtı. Derhal bir şeyler yapmalıydı. Ne... ne... ne yapabilirdi? Kalbi güm güm atıyordu, düşüncelerini toparlayamıyordu.

Birden olduğu yerde durdu. Cesaretini topladı.

-Sakin olmalıyım! Annemin ve babamın hayatı benim ellerimde.

...

-Acele etmeliyim! Acele etmeliyim! diyerek koştu. Birkaç yere telefon etmeliydi (Gürbüz, 2011: 41).

Ertuğrul hemen balkona çıktı. Balkon kapısını sıkıca kapattıktan sonra 112 nolu telefonu çevirdi.

-Lütfen yardım edin! Evde sarımsak kokusu var ve annemle babam uyanmıyor. Lütfen yardım edin! dedi (Gürbüz, 2011: 42).

-Balkondayım efendim. Evin içinde tehlikeli olur diye dışarıdan telefon ediyorum (Gürbüz, 2011: 43).

Ertuğrul telefonu balkona koydu ve içeri koştu. Daha önce açmadığı bütün pencereleri açtı. Sonra tabure alıp 112'deki memurun tarif ettiği gibi gaz vanasını kaldırmaya çalıştı. Ama gücü yetmedi. Karşı daireye koştu. Bir yandan zili çalıyor, bir yandan kapıyı yumrukluyordu.

İçeriden ses veren, ya da kapıyı açan olmadı. Ertuğrul geri döndü. Vanayı kaldırmayı bir kere daha denedi. Tam o sırada bir uyarı yazısı gözüne çarptı.

“Tehlikeli durumlarda 187 nolu telefonu çeviriniz.” yazıyordu.

Ertuğrul koştu. Balkondan 187 nolu telefonu çevirdi. Karşısına çıkan yetkiliye:

-Evde gaz kaçağı var. Annemle babam uyanmıyor, dedi ve adresi söyledi.

Tam geri dönecekken aklına 155 geldi. Bu polisin telefonuydu. Hemen 155'i çevirdi. Karşısına çıkan polise her şeyi anlattı (Gürbüz, 2011: 44).

Geri döndü. Gaz vanasına olanca gücüyle yüklendi. Avuçları yarılacak gibi oldu. Dişlerini sıktı. Bütün gücünü kollarında biriktirdi. Bir daha yüklendi. Pedal ağır ağır döndü ve bir noktada durdu (Gürbüz, 2011: 45).

-Haydi bakalım cesur çocuk, annen ve baban seni görmek istiyor.

...

-Anne babasını kurtaran cesur çocuk bu küçük mü? diye hayretle sordu (Gürbüz, 2011: 47).

-O küçük bir çocuk değil, benim kahramanım! diye karşılık verdi.

O akşam bütün televizyonlar, büyük bir felaketi önleyen bu cesur çocuktan övgüyle söz ettiler. Önemli telefonları ve bazı kuralları bilmenin faydalarını vurguladılar (Gürbüz, 2011: 48).

Cesur olma ve doğru ve hızlı karar verebilme değerlerinin aktarıldığı bu hikâyede tehlikeli zamanlarda doğru ve hızlı kararlar verebilmenin ve cesaretli davranıp insanı üzerine düşen görevleri paniğe kapılmadan yapabilmesinin önemi vurgulanmıştır.

3.3.3.7. Güneşin Öfkesi

3.3.3.7.1. Güneşin Öfkesi

Affetmenin, büyüklüğün şanından olduğunu hatırlamış. Artık dünyayı affetmenin zamanı geldi diye düşünmüş. O gün dünyayı affetmiş (Gürbüz, 2011: 17).

Ya dinazorlarla mamutlara ne olmuş dersiniz? Ne olacak. Onlar güneşe yaptıklarından utanmışlar. O affetse de bir daha yeryüzüne çıkmaya cesaret edememişler. Yerin yedi kat dibine gömülmüşler (Gürbüz, 2011: 18).

Affetme değerinin aktarılmaya çalışıldığı bu hikâyede, değer etkili bir şekilde örneklendirilememiş, değerle ilgili yeterli özellikler vurgulanamamıştır.

3.3.3.7.2. Küçük Bir İyilik

*Fakülteden evlerine gitmekte olan Sinan ile Oğuz, hemen giriş kattaki sıralardan birine oturmuşlar, dışarıya bakıyorlardı. Yaşlı adamı gördükleri anda göz göze geldiler. Hızla dışarı çıktılar ve ihtiyarın kollarına girerek ayaklarını yerden kestiler. **Adamın bir şey söylemesine fırsat vermeden vapura taşıldılar.***

...

-Sağ olun çocuklar, yetişmeseydiniz sıırıslıklam olacaktım.

...

Adamcağız, nefes nefese kalmıştı. Sonra bir öksürükle sarsıldı. Bir anda yüzü morardı.

Sinan az ilerde çay dağıtan garsona işaret etti. Aldığı bir bardak çayı adamın eline tutuştururken:

-İçiniz lütfen, iyi gelir, dedi (Gürbüz, 2011: 19-21).

*-Bey amca, dedi Oğuz. **Yağmurda islanacaksınız. İsterseniz sizi bir taksiye bindirelim.***

-Hay hay, iyi düşündünüz çocuklar. Bir taksiye binmek en iyisi.

Yine kollarına girdiler. Kuş gibi uçurarak yolun kenarına getirdiler. Yoldan geçmekte olan bir taksiyi durdurdular.

-Teşekkür ederim, çok teşekkür ederim, dedi yaşlı adam arabaya binerken (Gürbüz, 2011: 26).

O gün o iskelede yardımınıza koşmanız, beni vapura bindirmeniz ve taksi ile gideceğim yere göndermeniz, ne kadar yanıldığımı gösterdi.

Sizin gibi saygılı gençler yetiştiğinde memleketimizin geleceği çok parlak olacaktır.

...Gençliğimde kazandıklarımın çoğunu yardım kuruluşlarına bırakmıştım. Ama o gün sizin saygılı davranışlarınız karşısında durup düşündüm. En hayırlı yatırım, insana yapılan yatırımdır, dedim kendi kendime (Gürbüz, 2011: 28).

İki delikanlıyı ellerinde çiçek demetleri ile görünce gözleri yaşardı. Zaten titreyen elleri iyice titredi (Gürbüz, 2011: 29).

Saygı değerinin işlendiği hikâyede, yaşlı ve ihtiyacı olan kişilere saygılı davranmanın, onlara yardım etmenin önemi vurgulanmaktadır.

3.3.3.7.3. Küçük Cıvcıv

Daha çiftliğe adım atar atmaz büyükannem bana ablama ve kardeşime değişik işler veriyordu.

-Sorumluluklarınızı bilin, ekmek elden su gölden yaşanılmaz, diyordu.

O yaz tavuklara yem verme, Tekir kediden cıvcıvleri koruma ve kümeden yumurtaları toplama işi bana verilmişti. Ablam buzağılara göz kulak olacak, küçük kardeşim de her sabah maydanoz ve taze soğan toplayacaktı (Gürbüz, 2011: 32).

İki elimi birden suya batırdım ve körpe pilicin cansız bedenini sudan çıkardım. Zavallı, avuçlarımın arasında kımıldamadan duruyordu.

-Benim yüzümden! Benim yüzümden boğuldu! diye hüüngür hüüngür ağlamaya başladım (Gürbüz, 2011: 35).

-Ben babaannemden korkmuyorum, cıvcıve sahip çıkamadığım için üzülüyorum (Gürbüz, 2011: 36).

O günden sonra etrafta su dolu bir kap bulunmamasına çok dikkat ettim
(Gürbüz, 2011: 39).

Sorumluluklarının bilincinde olmak değerinin işlendiği bu hikâyede, kişinin kendisine verilen sorumluluk ve görevleri aksatmadan yapmasının önemi aktarılmıştır. Sorumluluk bilinci etkili bir şekilde örneklendirilmiştir.

3.3.3.7.4. Balkondaki Kuş Yuvası

Yaşlı güvercin balkona bakmış:

-Orada yuva yaparsan civcivlerini tehlikeye atmış olursun, demiş (Gürbüz, 2011: 44).

-Neden? Orası sağlam ve sakın bir yer. Üstelik güneş alıyor. Ben karnımı doyurmak için gidince yavrularım üşümeyecek.

-Fakat orası insanların girip çıktıkları bir yer. Her zaman tetikte olacaksın. Bir tıkırtı duydun mu ürküp kaçacaksın. Böylece yumurtaların soğuyacak ve civciv çıkaramayacaksın (Gürbüz, 2011: 45).

Yaşlı güvercin, bu toy güvercini ikna edemeyeceğini anlamış.

-Sen bilirsin. Benden söylemesi...deyip kanatlarını açmış. Bir anda göğe ağmış
(Gürbüz, 2011: 46).

-Ah akılsız kafam ah! demiş, kendi kendine. Keşke büyük sözünü dinleseydim, bu felaket gelir miydi başıma? (Gürbüz, 2011: 48).

Söz dinleme değerinin anlatıldığı hikâyede büyüklerin hayat tecrübelerinden dolayı gençlere yaptıkları uyarıları dinlemenin önemi örneklendirilmiştir.

3.3.3.8. Çınarın Feryadı

3.3.3.8.1. Çınarın Feryadı

Ormanı yaktilar! dedi koca ayı boyuna posuna bakmadan ağlayarak.

Sonra kayanın arkasında:

-Kim yakmış canım ormanı? diye hayıfla sordu çınar ağacı ürkmüş bir ceylana.

-İnsanoğlu! Dedi korku dolu gözlerini çınarın dallarında gezdirirken (Gürbüz, 2011: 8).

Çınar ağacı üzgündü. Ne rüzgâra sözü geçti, ne alevlere dur diyebildi yalnız orman mıydı yanan? Kuşlar, böcekler, çiçekler, çimenler, sözün kısası toprak ana yandı yakıldı (Gürbüz, 2011: 10).

-Peki nereye gitti orman?

Nereye olacak, insanoğlu bir kıvılcıma kurban etti. Yaktı, küle çevirdi (Gürbüz, 2011: 15).

-Belki benim yapabileceğim bir şeyler vardır, ne dersin?

-Bu küçücük halinle ne yapabilirsin ki?

-Şu olgunlaşan kozalaklarını al, toprağa ekerim.

-Eker misin sahiden?

-Neden ekmeyeyim. Şunun şurasında komşu değil miyiz?

-Ek bakalım öyleyse (Gürbüz, 2011: 17).

Gelincik kolları sıvadı. Çınar ağacının kozalaklarını minik dişlerinin arasına sıkıştırarak aşağı indi. Oraya buraya kazdığı çukurlara kozalakları gömdü.

Onu gören karga kendinden utandı. “Şu gelincik kadar olamadım.” dedi.

Kanatlarını açarak uzaklara uçtu. Bulduğu bir ceviz ağacından birkaç ceviz istedi. Cevizleri alıp yanmış ormana geri döndü. Belli aralıklarla kazdığı çukurlara ceviz ekte.

Minik fare durur mu? Dağdan aştı, dereden geçti. Az gitti uz gitti, dere tepe düz gitti. Gide gide bir çayıra geldi. Ne kadar olgunlaşmış çiçek tohumu, ot tohumu varsa ağzına doldurdu. Gerisin geriye döndü. Her bir tohumu başka bir yere gömdü.

Köstebek farenin yaptıklarını gördü, “İyilik öldü mü?” dedi.

Toprağın altından yol bularak bir bahçeye gitti. Taşıyabileceği kadar meyve tohumu doldurdu ağzına. Geri döndü. Yangın yerine özenle dikti.

Onları izleyen rüzgâr kendinden utandı. Esti, ulu dağların başına kondu. Dağları süsleyen çiçek tohumlarını, ot tohumlarını yükledi. Ese savura yangın yerine geldi. Cömertçe toprağa serpti (Gürbüz, 2011: 18-19).

Gelincik boş durmadı. Dağlar da gezdi, cümle hayvanlara ormanın yeşerdiğini müjdeledi. Duyanlar duymayanlara söylesin, dedi (Gürbüz, 2011: 22).

Bu hikâyede doğayı koruma ve sevme, yardımsever olma değerleri aktarılmıştır. Yanan ormana üzülen orman sakinleri, yardımlaşmaları ile tekrar yeni bir orman oluşturmuşlardır.

3.3.3.8.2. Açgözlü Adam

Özge, vitrinde gördüğü bir bebek için annesine yalvardı:

-Olmaz! dedi annesi. Çünkü senin oyuncak bebeklerin var. Bu bebeği alamayız (Gürbüz, 2011: 23).

-Bunlar çok pahalı, bu kadar para verip alamam. Evdeki ayıcığınla oynarsın.

-Ama o dans etmiyor.

-Kucağına alır, birlikte dans edersiniz.

-Hayır! Ben bu ayıcığı istiyorum.

-Fakat onu alacak paramız yok. Gereksiz para harcarsak ay sonuna kadar sıkıntı çekeriz.

-Bana ne! Bana ne! (Gürbüz, 2011: 24).

Alışveriş boyunca Özge hemen hemen her gördüğünü istedi. Ağladı, ayaklarını yere vurdu, küstü hırçınlaştı. Fakat annesi sabırla, ona müsrif olmaması gerektiğini anlattı. Çünkü evde her türlü oyuncak vardı Özge'nin. İstediklerinin ise evde benzerleri mevcuttu (Gürbüz, 2011: 26).

-Annem bana bebek almadı.

-Fakat senin bebeklerin var.

-Olsun, yenisini istiyorum (Gürbüz, 2011: 27).

Adam, güneşin ilk ışıklarıyla yürümeye başlamış. Durup dinlenmeden gitmiş. Tarlalar, çayırlar, bahçeler o kadar güzel görünüyormuş ki **birini geçse, diğerini de istiyormuş. Şunu da toprağıma katayım, şurayı da alayım derken saatlerce yürümüş.** Sonra yön değiştirip arazisinin alt kıyısının sınırlarını çizme çizme yoluna devam etmiş.

Daha çok toprak sahibi olayım diye durup bir pınardan bir yudum su bile içmiyormuş. Karnı acıktığı halde zamanını yemek yemek için harcamak istemiyormuş. Tabanları şişene kadar yürümüş.

O gün hava çok sıcakmış. Sanki güneş gökyüzünde fırın yakmış da ortalığı kavuruyormuş. Adam ise ne ki sıcaktan, ne ki yorgunluktan neredeyse bayılacak olmuş. **Ama topraklar gözüne öyle güzel görünüyormuş ki durup biraz dinlenmek bile istemiyormuş** (Gürbüz, 2011: 36-37).

...Adam ise nefes nefese sürünmeye devam ediyormuş.

Padişah ile yanındakiler aç gözlü adamın haline bakıp başlarını sallamışlar:

-Vah vah! demişler. Keşke bu kadar aç gözlü olmasaydı. Az araziye kanaat edip vaktinde gelebilseydi (Gürbüz, 2011: 40).

-Padişahım, adam sizlere ömür... Ne yazık ki aç gözlülüğü yüzünden hayatını kaybetti!

Padişah yanındakilere dönerek:

-İşte gördünüz! demiş. Aza kanaat etmeyen çoğu bulamaz. Zavallı adam hırsı içinde yok olup gitti (Gürbüz, 2011: 41).

Annesi Özgeyi sevgiyle kucakladı.

-Önce dedene teşekkür et bakalım. Kanaatkâr olmayı öğretmeseydi bu kadar mutlu olmazdın (Gürbüz, 2011: 44).

Bu hikâyede *kanaatkâr* olma değeri aktarılmıştır. Elindeki oyuncaklarla yetinmeyen bir çocuğun dedesinin anlattığı hikâyeyle kanaat etmeyi öğrenmesi konuyu örneklendirmiştir.

3.3.3.9. Hayat Ağacı

3.3.3.9.1. Hayat Ağacı

Cansu şaşkın şaşkın bakarak tohumcu dükkânına girdi. Küçük torbalar içinde değişik cinsten tohumlar rafları doldurmuştu.

-Bir adet meşe palamudu istiyorum, dedi Cansu'nun babası.

Dükkâncı istenen tohumu sardı ve uzattı adama (Gürbüz, 2011: 7).

-Tohumdan hediye olur mu hiç?

-Hediyelerin en güzelidir o (Gürbüz, 2011: 9).

-İşte bizim koruluğumuz, dedi babası.

Koruluğun üst başında iki büyük meşe ağacı yan yana duruyordu. Onların alt tarafında ise her biri diğerinden küçük altı meşe fidanı sıralanmıştı.

-Bu ağaçlar bizim mi? diye sordu Cansu.

-Bizim, dedi babası.

-Ne zaman diktiniz?

-Şu yan yana duran iki meşeyi görüyor musun? Onları annenle evlendiğimiz ilk günün hatırasına dikmiştik. Kocaman ağaç oldular şimdi.

-Ya bu fidanları? (Gürbüz, 2011: 11).

-Onlar mı? Senin için diktiklerim... Bak şu başta duran en büyük fidanı doğduğun ilk gün diktim. Tam altı yıl önce (Gürbüz, 2011: 12).

Diğerlerini ise her yaş gününde annenle gelip diktik.

-Yani bunlar benim mi?

-Elbette senin (Gürbüz, 2011: 13).

-Yedinci yaş gününde söyleyecektik. O gün meşe palamudunu kendin alacak ve elinle dikecektin. İşte öğrenmiş oldun. Şimdi kardeşin için bir tohum dikmeğe ne dersin?

...

Cansu'nun babası cebinden meşe palamudunu çıkardı, kızının minik avucuna koydu. Kardeşi için oluşturacakları koruluğun yerini birlikte seçtiler. Küçük bir çukur kazdı babası. Cansu, elindeki tohumu toprağa gömdü. (Gürbüz, 2011: 14).

Cansu, ömründe ilk defa bir tohum ekiyordu. Çok mutluydu. Kardeşi büyüyünce ona anlatacağı çok güzel bir olay vardı artık.

Koştı. Adına dikilen fidanları okşadı (Gürbüz, 2011: 16).

Cansu sevgiyle sarıldı babasına. Onun için diktiği ağaçlardan dolayı teşekkür etti. Artık her yaş gününde kendi elleriyle bir meşe palamudu dikecek, kocaman bir koruluğa sahip olacaktı (Gürbüz, 2011: 17).

Hikâyede, tabiatı sevme- koruma değerleri aktarılmıştır. Aile koruluğu oluşturan bir ailenin örnek olarak anlatıldığı hikâyede, ağaç dikmenin önemi ve ağaç dikme bilinci vurgulanmaktadır.

3.3.3.9.2. Ali'nin Karnesi

O gece korkunç kâbuslar içinde kıvranıp durdum. Aptalın biriydim! (Gürbüz, 2011: 20).

...Başarısızlığı ölçmüşler, biçmişler, el birliğiyle üstüme giydirmişlerdi. Bense bu elbisenin içinde halimden memnun, kendime güvenim kalmamış, tembel bir öğrenci olup çıkmıştım (Gürbüz, 2011: 22).

...Nasıl olsa derse adımımı attığı an, önce Zeynep'in en çalışkan, benim de en tembel olduğumuzu öğrenecekti (Gürbüz, 2011: 23).

...Hayret! Bunda sinirlenecek ne var? Tutup benim gibi bir tembeli adam etmeye kalkışırsan olacağı budur (Gürbüz, 2011: 26).

Öğretmenimiz beni tahtaya her kaldırışında mutlaka yapabileceğim sorular soruyordu. İlk cevapladığım sorudan sonra ne kadar sevindiğimi anlatmaya kelimeler yetersiz kalır. Sonraki günlerde sorular yavaş yavaş ağırlık kazandı. Onlar zorlaştıkça ben çalışıyor, başarıyordum. Mutluluğun kaynağını yakalamıştım: Başarmak!

İlk yazılılar okunduğu zaman havalara uçtum. Önce kulaklarıma inanmamıştım. Yanımdaki arkadaşşıma sordum. Doğruydu. İyi notlar almıştım. Fakat hala sınıfın gerisindeydim. Ama sürünmüyordum (Gürbüz, 2011: 27).

Yatağıma yattığım zaman içimden şöyle haykırıyordum: Ben aptal değilim! Ben aptal değilim artık! (Gürbüz, 2011: 28).

Ne tuhaf, kendime gülmekten vazgeçmiş gayet ciddi bir çocuk olmuşum. Korkmadan, dimdik bekliyordum olacakları (Gürbüz, 2011: 30).

Korkmuyordum. Başaracağımı bilerek kararlı adımlarla yürüdüm tahtaya. Sorulan bütün soruları cevapladım.

...

-Kendine güvenini kazandırmaktan başka bir şey yapmadım ben (Gürbüz, 2011: 31-32).

-Düpedüz alay etmiş! Sen kim, bu notları almak kim! Bol keseden not verilir mi? Karşısında çocuk mu var onun? Ben bu karneyi götürüp yüzüne çarpmaz mıyım? (Gürbüz, 2011: 34).

-Ali'nin sorunu kendine güvenememekten kaynaklanıyordu. Bu sorunu aramızda hallettik ve her şey yoluna girdi, dedi öğretmenim (Gürbüz, 2011: 37).

...Artık bana güvendiğini gözlerinden okuyabiliyordum. Tıpkı benim kendime güvendiğim gibi...(Gürbüz, 2011: 38).

Kendine güvenme değerinin anlatıldığı hikâyede, insanların başarısız olmasının sebeplerinden birinin de kendilerine olan güvensizlikleri olduğu vurgulanmaktadır.

3.3.3.9.3. Dostluğun Bedeli

...Fakat bu zavallı kedicik donmak üzereydi ve düpedüz ondan yardım diliyordu.

...

Eğildi, kediyi kucakladı:

-Gel bakalım, dedi. Kapıyı kapattı.

Kedi, sığınacak bir kucak bulmanın mutluluğuyla Zehra hemşirenin göğsüne iyice sokuldu (Gürbüz, 2011: 40-41).

Kedi kapkaraydı. Gece karanlığında sarı noktalar halinde parlayan gözleri olmasa bütünüyle bir kömür parçası zannedilebilirdi. Bu yüzden Zehra hemşire ona “KÖMÜR” adını verdi. Çok geçmeden de Kömür’e bağlandı. İş dönüşlerinde kapıyı açtığı zaman onu karşısında buluyordu. Kedicik, onun geleceği saatleri anlıyor, ayak seslerini duyar duymaz dış kapının önünde bekliyordu.

-Sen beni özledin mi? diyerek kucaklıyordu onu Zehra hemşire (Gürbüz, 2011: 41).

Zehra hemşire de onu sevmekten hoşlanıyordu. Kısa sürede aralarında kuvvetli bir bağ olmuştu. Evin içinde nereye gitse Kömür peşine takılıyordu. Mutfakta, salonda, yatak odasında onu yalnız bırakmıyordu (Gürbüz, 2011: 42).

... Kömür, Zehra hemşirenin kucağına atladı. Yüzünü hızlı hızlı yalamaya başladı (Gürbüz, 2011: 44).

Pütürlü bir dilin yüzünü yaladığını anlayan Zehra hemşire zorla uyandı. İçerde göz gözü görmüyordu ve nefes almakta güçlük çekiyordu. Fırladı. Sehpanın üzerinde duran çantasını kapıldığı gibi kendini dışarı attı. Bir yandan da:

-Kömür! Kömür! Gel kızım! diye bağıriyordu.

...

Dumandan etkilenmiş olabileceği bu yüzden hastaneye kaldırılacağı söylendiğinde şiddetle karşı çıktı:

-Kömür'ü bulmadan hiçbir yere gitmiyorum (Gürbüz, 2011: 46).

Tam o sırada bir itfaiye eri, kucığında tüyleri yer yer yanmış Kömür ile çıkageldi.

-Bunu mu arıyordunuz? dedi.

Zehra hemşire o anda bütün üzüntüsünü unuttu. Bir fırtınalı gecede kapısını açtığı minik kedinin canını kurtardığını düşünüyordu. Onu kucagina aldı ve sıkı sıkı sarıldı. Cankurtaran görevlisine dönerek:

-Önce Kömür'ü tedavi ettirelim, dedi (Gürbüz, 2011: 47).

Sokakta bulduğu kediyi sahiplenen ve bu kediyle arasında sıkı bir bağ kuran kişinin, kediyle arasında kurulan dostluk sayesinde hayatının kurtulması anlatılmıştır. Bu örnekle *dostluk* değeri vurgulanmaktadır. Dostluğun sadece insanlar arasında olmadığı örneklendirilmiştir.

3.3.3.10. Nene Hatun

3.3.3.10.1. Nene Hatun

...Cepheden cepheye koşan yiğitlerimiz geri dönmüyor, kalanlar ise hasta, sakat eli iş tutmuyor (Gürbüz, 2011: 5).

Yine de baş eğilmiyor düşmana. Erzurum bağrını siper etmiş düşmanın süngüsüne, kılıcına, mavzerine... Geçit vermiyor (Gürbüz, 2011: 6).

Nene Hatun yirmi yaşında, elinin kınası solmamış bir taze gelin. Ağasını, kocasını şehit vermiş de gözünden bir damla yaş akıtmamış (Gürbüz, 2011: 7-8).

Nene bakıyor ki düşman sine sine Azize Tabyaları'na ilerliyor. O an, o saat beynine kan hücum ediyor.

-Dur hele! Biz ölmedik! Hele son evin son bacasında duman dursun, hele son minarenin şerefesinde ezan sussun! O zaman gir tabyalarımıza.

Kapıyor hançeri, fırlıyor sokağa:

-Ey ümmet-i Muhammed! Uyanın uykularınızdan! Uyunacak gün değildir. Moskof tabyalarımıza girdi! Askerlerimizi katlediyor! Allah'ını seven arkamdan gelsin! Yürüyün gardaşlarım, yürüyün yoldaşlarım! Biz daha ölmedik! Namusumuz düşman ayakları altında ezilmesin, sinemiz Moskof hançeri ile delinmesin (Gürbüz, 2011: 9-10).

Canlarını dişlerine takıp düşmana saldırıyorlar (Gürbüz, 2011: 12).

Bildikleri tek şey, Türk yurdunun kolay kolay alınamayacağı idi.

...

O gün Erzurum'da bir kahramanlığın, bir cesaretin, bir vatan sevgisinin destanı yazıldı.

...

Nene Hatun yirmi yaşında kınası solmamış taze gelindi. Dağ gibi erini, yiğitler yiğidi ağasını şehit vermişti. Ko vatan sağ olsun da benim canım da feda olsun, dedi. Atıldı ileri (Gürbüz, 2011: 12).

Bu hikâyede vatan sevgisi ve cesaret değerleri aktarılmıştır. Değerler anlatılırken, vatan için birçok kişinin ailesinin şehit olduğu, vatani korumak için tüm halkın kadın erkek demeden cesurca savaştığı vurgulanmıştır.

3.3.3.10.2. Solan Güller

...Yalan söylemesi günahmış. Doğru söyleyen ise yedi köyden kovulmuş. Yine de siz siz olun doğru sözden caymayın. Yalanı, yanlış dilinize dolamayın (Gürbüz, 2011: 16).

Yalan söylediği için de yanakları al al olmuş (Gürbüz, 2011: 20).

Gülsüm yalan söylemenin bedelini çok ağır ödemiş. Gülleri solunca onun da benzi sararmış, erimiş ipliğe dönmüş. O günden sonra ne gül bahçesinde bir gül açmış ne de Gülsüm iflah olmuş (Gürbüz, 2011: 22).

Yalan söylememe (dürüst olma) değerinin anlatıldığı bu hikâyede, yalan söyleyen kişinin, yalanının sonucunda mutlaka bir bedel ödeyeceği vurgulanmaktadır.

3.3.3.10.3. Kaybolan Makas

*Utancımdan tir tir titriyordım. Şimdi Elif'in yüzüne nasıl bakacaktım? **Gönlünü almak için ne diyecektim?***

Fakat içimde anlatılması zor bir sıkıntı vardı. Ne yapsam kurtulamıyordum (Gürbüz, 2011: 28).

*-Hata etmişsin! dedi. **Fakat hataları düzeltmek de erdemdir. Bunu sakın unutma. Pazartesi günü okula gider gitmez Elif'ten özür dile. Samimi olduğunu anlayınca seni affeder.***

*Pazartesini iple çektim. **Elif'e olanları anlatıp özür dilersem içimdeki sıkıntıdan kurtulacağımı biliyordum.***

*O sabah bayrak töreninde Elif yüzüme hiç bakmadı. Onun bu davranışı içimi acıtiyordu. Sınıfa çıkar çıkmaz yanına gittim. **Yüksek sesle ondan özür diledim** (Gürbüz, 2011: 29).*

*-**Özür dilerim Elif! Lütfen beni bağışla. Yaptığının büyük bir hata olduğunu biliyorum, dedim.***

Elif ağır ağır başını kaldırdı:

-Bunu anlamış olmana sevindim, unut gitsin, dedi.

*Oh be! **İçimdeki sıkıntıdan kurtulmuştum. Kendimi kuş kadar hafif hissediyordum** (Gürbüz, 2011: 30).*

Özür dileme değerinin anlatıldığı hikâyede, özür dilemenin erdemli bir davranış olduğu ve hatalı olan kişinin özür dilemesinin kişinin suçluluk duygusunu hafifleteceği ve iç huzura kavuşacağı vurgulanmaktadır.

3.3.3.10.4. Son Bilet

*Kız, tekerlekli sandalyeye manevra yaptırırken genç adamın önünden geçtiler. **Delikanlı üzüntüden harp olmuştu.***

Yaşlı kadın birden torununa döndü:

-Bilet gişesine sür bakalım.

Kız şaşırıldı.

-Bakma yüzüme öyle, Bilet gişesine sür!

-Ama anneanne!

-Ne diyorsam onu yap!

...

Yaşlı kadın:

-Benim biletimi yarın ki uçağa erteleyiver çocuğum, dedi. Şu delikanlıyı düştüğü güç durumdan çıkarmalıyız.

Torunu atıldı:

-Ama anneanne!

-Sus bakalım! Bir gece daha İstanbul'da kalmakla ne kaybederim? Ama o bir asker. Zamanında vazifesinin başında olmalı. Öyle değil mi? (Gürbüz, 2011: 36-37).

-Bakınız bu teyze Erzurum'a gitmekten sizin için vazgeçti. Kimliğinizi veriniz lütfen! Zamanımız az kaldı.

Adam sevinçten deliye döndü. Kimliğini uzatırken yaşlı kadına döndü:

-Çok teşekkür ederim efendim, beni nasıl bir müşkülден kurtardığınızı bilemezsiniz.

-Önemi yok çocuğum, dedi yaşlı kadın. Siz vazifenizin başına gidiniz. Ben ha bugün gitmişim, ha yarın ne önemi var.

Şüphesiz o anda genç adamdan mutlusu yoktu orada. Fakat bir özveride bulunmanın huzurunu yaşayan yaşlı kadın da en az onun kadar mutluydu (Gürbüz, 2011: 38-40).

Özveri (fedakârlık) değerinin aktarıldığı hikâyede, zor durumda kalan biri için kendi çıkarlarından vazgeçen kişinin iç huzuru anlatılmıştır.

3.3.3.10.5. Uyarı

...Üçüncü durakta binen yolcular ayakta kaldılar. Pınar'ın babası yaşlı bir teyzeye yerini verdi.

...Hamile bir kadın, otobüsün firen yapmasıyla az kalsın koridora düşecekti.
Pınar dayanamadı.

-Buyurun, benim yerime oturun, dedi.

Kadın teşekkür ederek oturdu (Gürbüz, 2011: 42-43).

Yaşlı adamın tutunduğu koltukta genç bir adam oturuyordu. Elindeki defterden üniversite öğrencisi olduğu anlaşılıyordu. Yanında dikilen adama göz ucuyla baktıktan sonra başını camdan yana çevirdi. Sanki ilk defa görüyormuş gibi şehri seyretmeye başladı (Gürbüz, 2011: 44).

Pınar, dikildiği yerden olanları izliyordu. Genç adamın bu zavallı yaşlı adama yer vermesini boşuna bekledi. Çünkü adam dışarının güzelliğine alıp gitmişti (!)

Daha fazla dayanamadı Pınar. Elini uzatıp genç adamın omzunu dürttü.

-Bakar mısınız? dedi.

Adam istemeye istemeye döndü:

-Ne var?

-Şu yaşlı adamcağıza yerinizi verseniz kıyamet mi kopar?

Adam kaşlarını çattı.

-Sana ne! dedi.

-Fakat adamcağız ayakta zor duruyor.

-Olabilir, ama görmedim.

-Şimdi gördünüz öyleyse, lütfen izin verin de otursun (Gürbüz, 2011: 44-45).

Adam istemeye istemeye yerinden kalktı. Yaşlı adamı oturttu.

-Teşekkür ederim kızım, dedi adam. Sonra da yerini veren gence döndü:

-Zahmet ettiniz evladım (Gürbüz, 2011: 47).

-Bir gün o da yaşlanacak. Onun bugün yaptığını başkaları ona yapsa acaba üzülür mü? (Gürbüz, 2011: 48).

Bu hikâyede, *saygı* değeri aktarılmıştır. Büyüklere saygının önemi örneklendirilmiş ve herkesin bir gün yaşlanacağı, yaşlanınca görmek istediği saygıyı göstermesi gerektiği vurgulanmıştır.

3.3.4.ZELİŞ ÖĞRENİYOR SETİ

Zeliş Öğreniyor seti incelenmiş olup, incelenip elde edilen bulgu ve yorumlar şunlardır:

3.3.4.1. Zeliş Yardımlaşmayı Öğreniyor

Annesi:

-Zeliş, kullanmadığın veya vermek istediğin eşyaların varsa onları paketleyip hazırlayalım. Bütün bunları ihtiyacı olan çocuklara gönderelim, dedi (Şafak, Coşkun, 2011: 1).

Kim bilir, oyuncakların yeni sahibi çocuklar bu paketleri açınca ne kadar çok sevineceklerdi (Şafak, Coşkun, 2011: 2).

Zeliş, dolabını açtı, çocuklara neler verebileceğini araştırdı. Dolapta bir sürü kullanmadığı giysisi vardı. Bunları o çocuklarla paylaşabilirdi. Onların giysisi azken, Zeliş'in bu kadar çok giysisinin olması, kendisini üzüyordu, paylaşmak istiyordu (Şafak, Coşkun, 2011: 3).

Anne ve babası odada oturmuş Zeliş'i izliyorlardı. Kızlarının başka çocukları ve insanları düşünmesi, onlarla giysilerini, oyuncaklarını paylaşmak istemesi çok hoşlarına gitmiş, gözlerini yaşartmıştı (Şafak, Coşkun, 2011: 4).

Zeliş:

-Anneciğim, çocukların kitap ve deftere de ihtiyaçları vardır. Onlara kitap ve defter de gönderelim, dedi (Şafak, Coşkun, 2011: 7).

Babası, annesi ve Zeliş, yardım derneğine doğru yola çıktılar. “Keşke onlara daha çok yardım edebilsem...” diye hep çocukları düşünmekten kendisini alamadı (Şafak, Coşkun, 2011: 8).

Dernek çok kalabalıktı. Zeliş; “Ne kadar çok yardımsever insan varmış” diyerek sevindi. Görevliye getirdikleri paketleri teslim ettiler. Görevli Zeliş’e:

- Böyle düşünceli olman çok güzel. Hepimiz yardımlaşırız, birbirimize karşı anlayışlı olursak, mutsuz kimse kalmaz, diyerek teşekkür etti (Şafak, Coşkun, 2011: 9).

Zeliş, Dernekte kimsesiz çocukların, aile sıcaklığını yaşamaları için evlerde misafir edildiğini öğrendi. Zeliş, “Onlara iyi bir arkadaş, iyi bir kardeş veya abla olabilirim, dertlerini biraz olsun paylaşabilirim” diye düşünerek, hafta sonu için birkaç çocuğu evlerine davet etti (Şafak, Coşkun, 2011: 10).

Dernekteki görevli bir bey, Zeliş’e dernek hakkında bilgi verdi:

-Bu tür yardım kuruluşları, yardımsever insanlardan topladıkları para, eşya ve giysileri ihtiyacı olan insanlara ulaştırır, çocukların sağlıklı ve huzurlu bir yaşam sürmesi için çalışırız, zor durumda olanlara yardım elimizi uzatırız, dedi (Şafak, Coşkun, 2011: 11).

...Okula başlayacağı için yardım almaya gelmişler. Depremde evleri yıkılmış, babası da işsiz kalmıştı. Zeliş, kitap ve defterlerin olduğu paketi Ali’ye armağan etti. Ali de kendisine çok teşekkür etti (Şafak, Coşkun, 2011: 12).

Zeliş, artık eşyalarını kullanırken daha dikkatli olmaya çalışıyordu. Çünkü, onlara ihtiyacı olan bir sürü çocuk vardı. Zeliş, insanlara yardım etmenin ne kadar güzel bir duygu olduğunu yaşayarak anlamıştı (Şafak, Coşkun, 2011: 15).

Setin incelenen ilk hikâyesinde yardımlaşma değeri konu edilmiştir. Bu değer, Zeliş adlı karakterin, kullanmadığı veya vermek istediği eşyalarını ailesinin desteğiyle bir yardım derneğine götürmesi ile örneklendirilerek işlenmiştir. Ayrıca hikâyede yardım derneklerinin görevi anlatılmaktadır.

3.3.4.2. Zeliş Paylaşmayı Öğreniyor

Ayça:

-Nasıl oluyor da bir sürü karınca, **hiç kavga etmeden aynı yuvayı paylaşabiliyorlar**, diyerek şaşkınlığını dile getirdi (Şafak, Coşkun, 2011: 3).

Zeliş:

-Evet hatırlıyorum. Kahverengi tüylü, pembe giysili bir ayıcığım vardı. Ayıcığıma “Bon Bon” adını vermiştim. Onunla hep oynar, ona değişik giysiler dikmeye çalışırdım. Sen yine bizi ziyarete gelmiştin, ayıcığım ile oynamak istemiştin **ama ben ayıcığımı sana vermemiştim**. Annem; “Biraz da Ayça oynasın, o senin arkadaşın” demişti, **ben oyuncağımı saklamıştım** (Şafak, Coşkun, 2011: 5).

Zeliş, Ayça’ya sarılarak:

-O günü hatırladıkça kendime çok kızıyorum. Bir daha seni hiç üzmeyeceğim. Sen benim en iyi arkadaşlarımdan birisin. **Bütün oyuncaklarımı seve seve seninle paylaşırım**, dedi (Şafak, Coşkun, 2011: 10).

Zeliş ile Ayça, eve döndüklerinde çok mutluydular. Üzerlerini değiştirip yemek yedikten sonra, yine oyun oynadılar. Zeliş, **oyuncaklarını arkadaşı ile paylaşmanın keyfini çıkartıyordu** (Şafak, Coşkun, 2011: 12).

İnsan sevdiği kişilerle zamanını, eşyalarını ve sevgisini paylaşmalıydı. Çünkü önemli olan, birlikte mutlu olmaktır. Zeliş, sabah erkenden uyanmak için gözlerini kapadı. Çünkü Ayça ile paylaşacağı daha çok şey vardı (Şafak, Coşkun, 2011: 15).

“Zeliş Paylaşmayı Öğreniyor” adlı kitapta, *paylaşma* değeri, Zeliş’in, arkadaşı Ayça’yla oyuncağını paylaşması konu edilerek aktarılmaya çalışılmıştır. Kitabın sonunda ise insanların sevdiği kişilerle sadece eşyalarını değil sevgilerini ve zamanlarını da paylaşması gerektiği vurgulanmaktadır.

3.3.4.3. Zeliş Tutumlu Olmayı Öğreniyor

Zeliş, girdiği odaların lambalarını yakar ama **işi bittiğinde lambaları söndürmeyi unuturdu. Lambalar, boş yere yanar dururdu. Babası, dün akşam en çok bu konu üzerinde konuştu. Elektriğin ne kadar zor üretildiği ve boş yere yanmasının ülkemize nasıl zarar verdiğini söyledi** (Şafak, Coşkun, 2011: 3).

Zeliş, **elektrik gibi suyu da kullanırken dikkatli davranmazdı. Ellerini yıkadıktan veya dişlerini fırçaladıktan sonra musluğu iyice kapatmaz gereksiz damlayan sular boş yere akardı** (Şafak, Coşkun, 2011: 4).

Zeliş, elektrik ve su konusunda hep annesinden yardım beklerdi. **Annesi, Zeliş'in peşinden ışığı söndürür, musluğu kapatır, tutumlu olmaya çalışırdı. Zeliş de güle oynaya odasına gider ve oyununu kaldığı yerden sürdürürdü** (Şafak, Coşkun, 2011: 5).

Zeliş'in odasındaki lambalar da sürekli yanardı. **Müzik seti müzik dinlese de dinlemese de çalışırdı. Çünkü Zeliş, onların boşa elektrik harcadığını yaşı gereği pek de bilmezdi** (Şafak, Coşkun, 2011: 6).

Zeliş'in elektrik ve suyu tutumsuzca kullandığı, gelen faturalardan da belliydi. **Kullanmadıkları elektriğin ve suyun boşu boşuna parasını ödüyorlardı. Babası, çok haklıydı. Tutumsuzluk hem ülkemize hem de ailemize zararlı bir şeydi** (Şafak, Coşkun, 2011: 7).

Zeliş, bazen **tabağına konulan yiyeceklerini bitirmiyordu. Yiyecekler bu yüzden çöpe atılıyordu. Babasının dediğine göre; "Dünyamızda pek çok çocuk, yiyecek bulamadığı için açlıktan ölüyor."** Bunu öğrenince çok üzülen Zeliş, babasına; **"Tabağına konulan yiyeceği bitireceğine"** söz verdi (Şafak, Coşkun, 2011: 8).

Zeliş, su ve elektrik gibi, zamanını da boşa harcamaması gerektiğini babasından öğrenmişti (Şafak, Coşkun, 2011: 9).

Telefonla da gereksiz yere konuşmamak, gereksiz yere meşgul etmemek gerekiyordu. Zaten babası her zaman Zeliş'e:

-Aferin benim akıllı kızım. Telefonla nasıl konuşman gerektiğini biliyorsun, gereksiz konuşmalar yapmıyorsun, der, Zeliş'i bu davranışından dolayı kutlardı (Şafak, Coşkun, 2011: 11).

Zeliş, odasına çıktı. Ona doğru bakan Gül bebeğe:

Evet, Gül bebeğim. Bundan sonra çok dikkatli olmalıyız. Elektrik ve su evimize kadar çok büyük zorluklarla geliyor. Bu yüzden elektriği boşuna açık bırakmamalıyız. Musluğu da damlamaması için iyi kapatmalıyız (Şafak, Coşkun, 2011: 12).

-Anneciğim, bütün gün babamın dediklerini düşündüm. Ne kadar haklı olduğunu anladım. Artık, eski Zeliş gitti yerine tutumlu, görev ve sorumluluklarını bilen bir Zeliş geldi, dedi (Şafak, Coşkun, 2011: 13).

Zeliş'in elektrik ve su konusunda tutumlu olması sayesinde, faturalar artık eskisine göre daha az geliyordu. Zeliş kendi kendine; "Tutumlu olmak gerçekten ne güzel bir şey. Her şey gerektiği kadar kullanılıyor ve herkes daha mutlu oluyor" dedi (Şafak, Coşkun, 2011: 14).

Zeliş artık tutumlu bir çocuk olduğundan açık unutulmuş muslukları kapatıyor, açık unutulmuş lambaları söndürüyor, oyuncaklarını ve eşyalarını çok iyi kullanıyor. Kumbarasına para atıp biriktiriyor, zamanını boşa harcamıyor (Şafak, Coşkun, 2011: 15).

İncelenen bu hikâye *tutumlu olma* değerini kazandırmayı amaçlamaktadır. Bu değer, elektriğin, suyun boş yere kullanılmaması, tabağa konulan yiyeceklerin bitirilmesi, zamanın boşa harcanmaması, tüm eşyaları zarar vermeden kullanılması, para biriktirilmesi konuları ele alınarak işlenmiştir.

3.3.4.4. Zeliş'in Temizlik Alışkanlığı

Zeliş, ev temizliğinde annesine yardım etmişti. Kovaya su ile sabun koyup, etraftaki tozları silmişti. Her yer tertemiz olmuş, odalar mis gibi kokmuştu (Şafak, Coşkun, 2011: 1).

Zeliş, **temiz** bir kızdı. **Ellerini yemekten önce ve yemekten sonra yıkamayı göz ardı etmezdi. Ellerini güzelce sabunlar, daha sonra güzelce su ile yıkardı. Zeliş bilirdi ki mikroplar en çok ellerden vücudumuza giriyor ve hastalıklara yol açıyor** (Şafak, Coşkun, 2011: 2).

Zeliş'in sabah kalktığında **ellerini ve yüzünü yıkar, arkasından da kahvaltısını nasıl yapardı. Ellerindeki mikroplardan yıkayarak kurtulurdu. Su ve sabun, bu gözle görülmeyen yaratıkların en büyük düşmanıydı. Zeliş de bunu çok iyi biliyordu** (Şafak, Coşkun, 2011: 3).

Yazar, üçüncü sayfadaki bu alıntının ilk cümlesinde çok büyük bir anlatım bozukluğu yapmıştır. “Zeliş'in” kelimesindeki **-in** ekinin ve cümle sonundaki **nasıl** kelimesinin cümledeki fazlalığı nedeniyle anlatım bozukluğu meydana gelmiştir. Ayrıca bir önceki sayfada Zeliş'in yemeklerden önce ellerini yıkadığı belirtilmektedir. Bu durumun bir sonraki sayfada yinelenmesi gereksizdir.

Zeliş ellerini yıkarken, sabun köpüklerinden bir tanesi:

-Merhaba Zeliş. Ben, Bay Sabun Köpüğüyüm. Senin de su ile aran çok iyi. Ellerini de düzenli olarak yıkıyorsun. Ama bazı çocuklar, yıkamadıkları için mikroplar vücutlarına giriyor ve hasta oluyorlar, dedikten sonra birden “ puuuffff” diye yok oldu (Şafak, Coşkun, 2011: 4).

Zeliş, o günden sonra sabun köpüğünü bir daha hiç görmedi. Ama **ellerini her yıkadığında, Bay Sabun Köpüğü'nün onu görüp mutlu olduğunu düşünüyordu. Oyuncaklarını da sık sık sabun köpüğünden, temizliğin öneminden söz ediyordu** (Şafak, Coşkun, 2011: 5).

Zeliş ve Elif, çiçeklere bakarken, o sırada, üzgün bir çocuk yanlarına geldi. “Parkta oynarken **üzerimi kirlattım**. Annem, beni böyle görürse çok üzülecek” diyerek ağlıyordu. Zeliş ve Elif, “Neden ağlıyorsun ki, **birazcık kirlendiğin doğru ama eve gidip banyo yaparsan tertemiz olursun**” dediler (Şafak, Coşkun, 2011: 11).

Zeliş, yürüyüşten sonra eve döndüğünde **banyoya girdi** “Evet, **mikroplar, kötülüğünüzle birlikte birazdan yok olup gideceksiniz**” diyerek **bol su ve sabunla, ellerini yüzünü güzelce yıkadı**. Annesinden izin alıp **bebeği Kıvrıcık’ı da yıkadı**. Çünkü mikroplar onun da üzerine yapışıyorlardı (Şafak, Coşkun, 2011: 12).

Zeliş, bebeğini **küvetin içinde yıkarken** Bay Sabun Köpüğü:

-Merhaba Zeliş, **bebeğini ne kadar da güzel yıkıyorsun**. Ben ve arkadaşlarım, **seni gördükçe mutlu oluyoruz**. Böylece zararlı mikroplar buralarda yaşayamıyorlar. Bay Sabun Köpüğü, yine sözünü tam bitirmeden “puuuufffffff” diye yok oldu (Şafak, Coşkun, 2011: 13).

Bay Sabun Köpüğü’nün dediklerini yine bebeğine anlattı. “Şimdi **tertemiz bir bebek oldun**” diyerek bebeğini havluya sardı (Şafak, Coşkun, 2011: 14).

Uyusun da büyüsün ninni!

Tıpış tıpış yürüsün ninni!

Banyo yaptı şimdi!

Bütün mikroplar korktu gitti!

Oldu şimdi misler gibi!

Uyusun da büyüsün ninni! (Şafak, Coşkun, 2011: 15).

Bu setin incelenen son kitabı *temiz olma* değerini kazandırmayı amaçlamaktadır. Bu kitaptaki *temiz olma* değeri, ev temizliği, yemekten önce ve sonra elleri yıkama, sabah uyanınca el ve yüz yıkama, dışarıda oyun oynadıktan sonra banyo etme gibi konuları kapsamaktadır. Ayrıca hikâyenin ana karakteri Zeliş, bebeğini su ve sabunla güzelce yıkayıp mikroplardan korumayı amaçlamakta, böylece çocuklara

oyuncaklarının da temiz olması gerektiği örneklendirilmektedir. Hikâyede adı geçen “Bay Sabun Köpüğü” adlı hayali karakterle çocukların hayal dünyalarına temiz olmayla ilgili olumlu mesajlar verilmektedir.

3.3.5. İLK ÖYKÜLERİM SETİ

Bu sette bulunan kitaplardaki değerler, kitapların kapaklarında ayrı ayrı belirtilmemekte ve hangi hikâyede hangi değer olduğu kitabın içeriğinde de yazmamaktadır. Kitaplar incelendiğinde her hikâyede birden fazla değer tespit edilmiştir. Bu sebeple çalışmanın bu bölümünde, her hikâyenin değeri veya değerleri ayrı başlıklar halinde ifade edilmiştir.

3.3.5.1. Yeşil Tespih

3.3.5.1.1. Yeşil Tespih

Sevgi- Saygı-Vefa Değeri:

Bir gün amcam ve halam bize gelmişlerdi. Babaannemin, yalnız başına kalamayacağına karar vermişler, bu duruma çözüm arıyorlardı. Amcam:

*-Biliyorsunuz benim hanım çalışıyor. Gündüzleri anneme bakamaz. **Ama annem için her türlü fedakârlığa hazırız. Gündüzleri ona bakması için bir bakıcı kadın tutabilirim. Biz işten gelene kadar anneme o bakar, diyorum.***

Halam şaşkın bakışlarla:

*-**Olamaz öyle şey! Anneme tanımadığım bir insanın bakmasına gönlüm razı olmaz. En iyisi bizim evde kalması. Arada sırada hafta sonları görmeye gelirsiniz. Arzu ederseniz bazen, annem için de değişiklik olsun diye alıp evinize götürürsünüz.***

Babam:

*-**Bana sorarsanız annem bizde kalmalı. Çünkü sizin çocuklarınız henüz çok küçük onların da bakıma ihtiyacı var. Hem annem, hem çocuklar yükünüz ağır olur. Bizim çocuklar büyüdü. Annelerine yardımcı da oluyorlar.***

Halam:

-Çocuklar büyüdü diyorsun da Halime ablam ne olacak? Kadıncağız sık sık hastalanıyor. Gün geliyor onun bakıma ihtiyacı oluyor. O kadar işin üstesinden gelemeyiz.

O ana kadar konuşmaları sessizce dinleyen annem söze girmişti:

-Canım bana bir şey olursa sizler varsınız. Çok zorlanırsam, hepiniz yardımcı olursunuz. Allah bir kolaylık verir elbette (Kandıra, 2012: 4-5).

Bu konuşmalar uzadıkça uzamıştı. Sanki çocukları babaannemi paylaşamıyorlardı. O diyor bizde kalsın, öbürü diyor bizde kalsın. En sonunda babam:

-Hep biz konuştuk, dedi. Bakalım bu konuda annem ne diyecek? Aslında ona sormadan boşuna konuşmuş oluyoruz, diyerek bitişik odadaki babaannemin yanına gitmişti. Sonra birlikte oturduğumuz odaya gelmişlerdi. Babam:

-Annem şimdilik bizimle kalacak, diyerek sanki herkese müjdeli bir haber verdi (Kandıra, 2012: 6).

Vefa- Saygı Değeri:

Halam ve amcam:

-Anacığım ne zaman canın isterse haber ver. Hemen gelir seni alırsın, demişlerdi. O gün bizim evde, sanki bayram coşkusu yaşanmıştı. Üç kardeş, neşe içinde zıplayarak: “Yaşasın! Artık babaannem bizde kalacak.” diye sevinç çılgınlıkları atmıştık (Kandıra, 2012: 7).

Saygı- Sevgi Değeri:

...Seyhan, ben ve ağabeyim Yusuf, sık sık odasına girerdik. Halini hatrını sorar, ona yardım etmek isterdik. Bu bizim için büyük bir zevkti. Yusuf ağabeyim:

-Canın bir şey istiyorsa söyle hemen alıp geleyim, derdi. Babaannem ise her defasında:

-Hiçbir şeye ihtiyacım yok, sağol evladım, derdi (Kandıra, 2012: 8).

...Annem her seferinde bizi tembihlerdi:

-Aman babaannenizi üzecek bir şey yapmayın. O çok yaşlandı. Tıpkı bir çocuk gibi oldu. Yemek yerken üzerine dökülebilir. Yürürken sendeliyor, bir yerlere çarpabilir. Ona yardımcı olun, onu sakın incitmeyin, derdi. Bizde annemizin sözünü dinler, onu hoş tutardık. Bir dediğini iki etmezdik. Onunla çok iyi bir dostluk kurmuştuk. O, Kız kardeşimle benim arkadaşımız gibiydi (Kandıra, 2012: 12).

Çalışkan Olma Değeri:

Babaannem, evde boş durmayı sevmeyi için bazen mutfakta pirinç ayıklardı (Kandıra, 2012: 9).

İyi Yürekli Olma Değeri:

...O da saçlarımızın arasında parmaklarını gezdirirken bize bir dolu nasihat ederdi. “Aman yavrularım kimseye kötülük etmeyin. Karıncayı bile incitmeyin. Herkesle iyi geçinin. Büyüklerinize saygıda kusur etmeyin. Hep doğru sözlü olun.” en çok tekrar ettiği cümleleriydi (Kandıra, 2012: 14).

İşte o gün üç kardeş iyi bir insan olmak için birbirimize söz verdik (Kandıra, 2012: 24).

Sevgi Değeri:

-Güzel anacığım ne yükü? Sen bizim büyüğümüzsün. Bana yük falan olmuyorsun. Hem çocuklara da arkadaşlık ediyorsun. Üstelik onlar burada olmandan çok mutlular.

...

Allah korusun, sana bir şey olursa hepimiz çok üzülürüz. Biraz sabret güzel anacığım zamanla alışırısın (Kandıra, 2012: 16).

Dayanışma Değeri:

Ben evin büyük kıtı olarak babamla birlikte yemekleri hazırlıyordum. Seyhan ve ağabeyim ise sofrayı kurup kaldırmaya yardım ediyordu. Hepimiz, annemin yokluğunu belli etmemek için uğraşıyor, babaannemi memnun etmek için çabalyorduk (Kandıra, 2012: 17-18).

Hikâyede sevgi, saygı, iyi yürekli olma, vefa, dayanışma, çalışkan olma değerleri aktarılmıştır. Anneye olan saygı ve sevginin örneği verilmiş olup, anne-babaların yaşlanınca evlatlarının onlara bakması ve vefalı olup sahip çıkmasının önemi vurgulanmıştır.

3.3.5.1.2. Selvi Nine

Misafirperverlik Değeri:

-Şeyy, ben en üst katta, dokuz numarada oturuyorum. Okuldan geldim, evde kimseyi bulamayınca dışarıda kaldım. Annem babam gelene kadar sizde kalabilir miyim?

Yaşlı teyze, büyük bir memnuniyetle başını salladı.

-Tabi ki kalabilirsin. Sen Ahmet beyin kızı olmalısın. Anneni, babanı beklerken bana da arkadaşlık etmiş olursun. Haydi gir içeri, dedi (Kandıra, 2012: 33-34).

Merhametli Olma Değeri:

“Selvi Nine, yalnız başına oturuyor. Bugüne kadar onu ziyaret etmedik. Bir gün kapısına gidip “Nasılsınız, bir ihtiyacınız var mı?” diye sormadık. Selvi Nine’nin çocukları çok uzaktalar. İstedikleri zaman gelemiyorlar. Bundan sonra, ben onu ziyaret edeceğim. Belki bu vesile ile biraz olsun ona yalnızlığımı unutturabilirim.” (Kandıra, 2012: 38).

Saygı Değeri:

-Onlar gelemiyor, siz de gidemiyorsunuz. O zaman, sizin için sakıncası yoksa arada sırada ziyaretinize gelebilir miyim?

...

Semra, büyük bir iş başarmanın sevinci ile yaşlı kadına sarılıp ellerinden öptü. O da Semra’ya sarıldı (Kandıra, 2012: 40-41).

Misafirperverlik, merhametli olma ve saygı değerlerinin işlendiği bu hikâyede, değerler misafirperverliği sayesinde komşularıyla olan iletişimi artan teyze ve bu teyzenin yalnızlığına üzülen merhametli bir çocukla örneklendirilmiştir.

3.3.5.2. Minik Kedi

3.3.5.2.1. Minik Kedi

Hayvan sevgisi- Yardımsever Olma Değeri:

İşte o sırada umulmadık bir şey oldu! Gri kedi tünelin girişinde gözüktü. Ağzıyla ensesinden tuttuğu yavruyu büyük bir itina ile yere bıraktı (Kandıra, 2012: 13).

Dede torun yavru kediyle, büyük kediyi alıp doğruca veteriner Salih Amca'ya götürdüler. Veteriner minik kediyi dikkatle muayene etti. Mercekle gözlüğü ile patilerine baktı, parmak aralarını inceledi (Kandıra, 2012: 14).

Yardımsever Olma Değeri:

-Dedeciğim nasıl olur da bir kedi başka bir kedi yavrusunun karnını doyurmak için çabalar. Yardım getirmek için uğraşır. O sadece bir kedi. Bütün bunları nasıl düşünür ve akıl eder ki?

...

-Allah, hayvanlar arasında çok güzel bir sistem koymuş. Aslında birçok hayvan birbirinin yardımına koşuyor (Kandıra, 2012: 16-17).

O gün Eren ve dedesi minik kediyi evlerine götürdüler. Gücünü kuvvetini toplayıncaya kadar ona baktılar (Kandıra, 2012: 19).

Hayvan sevgisi ve yardımsever olma değerlerinin aktarıldığı bu hikâyede yardımsever olma değeri iki farklı açıdan ele alınmıştır. Birincisi insanların hayvanlara duydukları sevgiden dolayı hayvanlara yardım etmesi. İkincisi hayvanların birbirlerine yardım etmesi.

3.3.5.2.2. Baba Nasihatı

Tabiatı Sevme- Koruma Değeri:

Tarlasındaki, bağındaki ve bahçesindeki bütün ürünlere evlatları gibi bakardı. Onlarla konuşur, onları severdi. Bütün bitkileri okşarcasına sever onlarla dertleşirdi. Bu sebeple çiftlikteki bütün ürünler hem çok leziz hem de çok bereketli olurdu. (Kandıra, 2012: 23).

Cömert Olma- Yardımsever Olma Değeri:

İyi kalpliliği ve cömertliği ile tanınan bu yaşlı adamı tanımayan bilmeyen yoktu.

Meyveler toplanacağı zaman önce ihtiyaç sahiplerini davet ederdi. Onlara istedikleri kadar meyve verir, daha sonra kalanını işçilere toplatırdı (Kandıra, 2012: 23).

Toplanan ürünleri kasabada satarak çok para kazanırdı. Kapısına geleni boş çevirmez, ihtiyaç sahiplerinin ihtiyaçlarını giderirdi (Kandıra, 2012: 24).

Yardımsever Olma Değeri:

Başında toplanan oğullarına:

-Evladlarım, hakkınızı helal edin. Benim bu dünyadan gitme zamanım geldi. Siz siz olun fakirlere yardım etmeyi unutmayın. Her zaman veren el olun (Kandıra, 2012: 25).

-Yıllar önceydi. Acilen paraya ihtiyacım vardı. Bizim hanımın hemen ameliyat olması gerekiyordu. Kasabada çalmadığım kapı kalmamıştı. Fakat ihtiyacım olan parayı bulamamıştım. Çaresizce nereye gittiğimi bilmez bir şekilde kasabadan uzaklaşmışım. Rahmetli babanızı da o zamanlar tanımazdım. Başım önde yürürken halim çok şey anlatmış olmalı ki babanızın selamını duydum. Kafamı kaldırmadan selamını aldım.

“Ne o hemşerim. Yüzün sapsarı, hasta mısın yoksa?” diye sordu.

Onun o yumuşak sesi içimi öyle bir rahatlattı ki... Yüzüne baktığım zaman sanki bütün sıkıntım geçti. O gün babanız beni hiç tanımaz, bilmezken, hiç düşünmeden çıkarıp ellime ihtiyacım olan parayı saydı (Kandıra, 2012: 33-34).

Bu hikâyede, tabiatı sevme-koruma, cömert olma ve yardımsever olma değerleri anlatılmıştır. İhtiyaç sahiplerinin ihtiyaçlarını gidermenin, zor durumdaki insanlara yardım etmenin önemi vurgulanmıştır.

3.3.5.3. Kelebek Peşinde

3.3.5.3.1. Dağdaki Terslik

Yardımsever Olma Değeri:

*Yolun kenarındaki çukura yuvarlanmış ve sırt üstü düşmüştü. Çırpınıyor, dönmeye çalışıyor, başını sağa sola çeviriyordu. Ama zavalılık, bir türlü ayaklarının üzerine dönemiyordu. **Ona yardım etmek için hemen babama seslendim:***

-Bak baba yolun kenarında bir kaplumbağa var (Mert, 2012: 8).

O anda babam kontağı çevirmekten vazgeçti. Arabadan inip kaplumbağaya yardım etmeye karar verdi. Babamla beraber, gidip kaplumbağayı ayakları üzerine çevirdik. Küçük kaplumbağa şöyle bir sağına bir soluna baktıktan sonra sevinçle yoluna devam etti (Mert, 2012: 9).

Zor durumda olan bir hayvana yardım etmenin örneğinin verildiği hikâyede yardımsever olma değeri aktarılmıştır.

3.3.5.3.2. Kelebek Peşinde

Dayanışma Değeri:

...Bu arada annelerinin sesi duyuldu:

-Çocuklar, bize yardım edin. Haydi hazırladığımız eşyaları arabaya taşıyalım!

-Tamam anne hemen geliyoruz, dediler.

Piknik eşyalarını hep beraber arabaya taşıdılar. Çok acele ediyorlardı. Çünkü ne kadar erken çıkarlarsa, oyun için o kadar zamanları olacaktı (Mert, 2012: 15).

Sorumluluk Değeri:

Şaşkınlıkları geçince de oynamak için babalarından izin istediler. Babaları:

-Tamam oynayabilirsiniz ama fazla uzaklaşmayın, dedi.

Onlar neşeye oynamaya giderken, anneleri arkalarından seslendi:

-Kardeşinizi de unutmayın, onu size emanet ediyorum. Enes'i yanınızdan hiç ayırmayın, beraber oynayın.

-Merak etme anne! Biz ona bakarız, dedi (Mert, 2012: 17).

Sevgi Değeri:

Enes, annesine babasına ve kardeşlerine tekrar kavuşacağı için çok sevindi. Onları ne kadar sevdiğini şimdi daha iyi anlamıştı (Mert, 2012: 29).

Dayanışma, sorumluluk ve sevgi değerlerinin aktarıldığı hikâyede ailede görev paylaşımıyla gerçekleşen dayanışma örneği verilmiştir. Ayrıca, Küçük oğlunu, büyük çocuklarına emanet eden anne, çocuklarına sorumluluk duygusu kazandırmaya çalışmıştır.

3.3.5.3.3. Sıcak Ders

İnsan Onuruna Özen Gösterme:

İçimden “Tabi ki sevinmeliyim!” diye bir ses yükseldi. Çünkü, o benimle ne kadar dalga geçmiş, ne kadar eğlenmişti. Şimdi sıra bendeydi.

Ona nasıl bir lakap takabileceğimi düşündüm. “Yanık surat!” diye geçirdim içimden. Evet evet, onun lakabı, “Yanık surat!” olmalıydı. Ona doğru bir adım attım, ve tam “Yanık surat!” diyecektim ki birden öğretmenimin sözlerini hatırladım. Bir keresinde Büşra, yine bana:

“Çirkin surat!” dediğinde, öğretmenimizin ona:

-Bu çok kötü bir davranış. O senin arkadaşın. Kendi keyfin için ona takılamazsın. Hiç kimseyi herhangi bir kusurundan dolayı alaya almamalısın. Çünkü kimse kendi isteğiyle o durumu tercih etmiş değil. Seni de onu da Allah yarattı. Hem onun yerine sen de olabilirdin, demişti (Mert, 2012: 34).

Büşra'nın bunun dışında çok kötü bir huyu daha vardı. Sınıfta kusuru eksikliği olan biri olunca onunla dalga geçerdii. Onu herkesin içinde küçük düşürürdü. Bir de ona eksikliğiyle ilgili lakap takar, onu dile düşürürdü.

Yoksullara veya bir kazada sakat kalmışlara sataşır, lakap takardı. Sonra da keyifle güler, aklınca onlarla eğlenirdi.

O gün sınıfta bana sadece Esra gülmemişti. Sadece Esra bana destek çıkmış ve Büşra'ya:

-Sen merhamet nedir bilmiyorsun! Katı kalplisin, Emre sana ne yaptı ki ona böyle diyorsun. Bu halin senin başına bir iş açacak ona göre, demişti.

Büşra, Esra'nın bu sözlerine çok kızmıştı. Sinirinden kıpkırmızı kesilmiş, yumruğunu masaya vurarak:

-Peltek kekeme! Sen kim oluyorsun da bana karışıyorsun! Bana kimse karışamaz! Ben istediğimi yaparım, diye Esra'nın üzerine yürümüştü (Mert, 2012: 38-39).

Ancak üç ay sonra Büşra tekrar okula gelebildi. Yanıklardan dolayı yüzünde büyük büyük izler olmuştu. Onun bu durumuna herkes üzülmüştü. Bütün arkadaşlar ona "Geçmiş olsun" diyorlardı. Ama benim "Geçmiş olsun" dememe içimdeki bir güç engel oluyordu. Kendi kendime:

"Peki ona lakap takarsam, geçmiş olsun demezsem, ben de onun gibi yapmış olmaz mıyım?" diye düşündüm. Bunu düşününce kendimden utandım ve kararımı verdim:

-Büşra, geçmiş olsun! Çok üzüldüm. Allah şifa versin, inşallah kısa zaman da eski haline dönersin, dedim.

Büşra, buna çok sevindi. Gözleri yaşardı. **Benim yerimde kendisi olsa belki "Yanık yüz!" diye isim takardı. Sınıftan hiç kimsenin böyle bir şey yapmaması onu çok etkilemişti (Mert, 2012: 42-43-44).**

Merhametli Olma Değeri:

Bu sözleri düşününce, tekrar arkadaşımın o korkunç yüzüne baktım. **Onun bu hali karşısında içimde bir acıma hissi uyandı. Ona lakap takmaktan vazgeçtim ve:**

-“Geçmiş olsun, çok üzüldüm.” demek için iki adım ona attım (Mert, 2012: 34-35).

Bunları düşündükten sonra tekrar Büşra'ya baktım. Yüzü kolu kötü görünüyordu. **Onun bu haline bir an içim sızladı (Mert, 2012: 37).**

Özür Dileme Değeri:

Benden ve Esra'dan çok çok özür diledi. Bu olaydan iyi bir ders almıştı. Arkadaşlarına karşı ne kadar büyük bir hata yaptığını anlamıştı (Mert, 2012: 44).

Bu hikâyede, *insan onuruna özen gösterme, merhametli olma ve özür dileme* değerleri aktarılmıştır. İnsanların fiziksel kusurlarıyla ve maddi durumlarının zayıflıklarıyla dalga geçmenin olumsuz bir davranış olduğu vurgulanıp, insan onuruna önem göstermenin güzelliği ve doğruluğu anlatılmıştır. İnsanlarda bulunması gereken merhamet değerinin yüce bir değer olduğu örneklendirilmiştir.

3.3.5.4. Durmayan Yağmur

Tabiatı Sevme-Koruma:

*Yaşlı çınarımıza kolayca tırmanabildiğimiz için en alt dallarına bir de kulübe yapmıştık. Kalın gövdesinin içindeki oyuğa zor da olsa hepimiz sığabiliyorduk. Yukarıdaki kulübeye bu kovuktan bir giriş yapmayı kararlaştırmıştık. **Fakat sonra ağaca zarar vereceğini düşünerek bu fikirden vazgeçmiştik** (Kaplan, 2012: 2).*

*Fakat o yıl ormanlarımızdaki ağaçları kesmeye başladılar. **Ağaçların kesilmesiyle birlikte günden güne neşemiz azalıyordu** (Kaplan, 2012: 6).*

*-Sizin oradan geliyorlar değil mi Yaşar? **Bakalım böyle giderse buraların hali ne olacak, dedi.** Babam da arka arkaya giden kütük kamyonlarının peşinden sadece:*

*-**Çok yazık ediyorlar Hasan dayı çok. Allah bunun peşine bir afet vermese bari, demişti.***

Ben hemen dükkândan çıkarak kamyonların peşinden bakmıştım. Her zaman ki gibi köyümüzün ormanlarından kestikleri çam ağaçlarını ilçeye götürüyorlardı (Kaplan, 2012: 14).

...Orman kesimi başlayalı iki yıl doluyordu. Artık köyümüzün rüzgârının kokusu bile değişmişti. Havada çam kokusu yerine kamyonların mazot kokusu vardı.

İçerisinde gezerken ara sıra dağ keçileriyle karşılaştığımız ormanlarımız yoktu artık.

... Ama biz yine de ormanlarımızı çok severdik. Ormanları niçin kestiklerini hiç anlamamıştım zaten. Hele bizim çınarımıza nasıl kıymışlardı bilmiyorum. İşin en kötü tarafı da kesilen ağaçların yerine yeni fidan dikilmemesiydi.

Ağaçlar kesildikten sonra, yağmur yağdığı zamanlar deremizden çamur akmaya başlamıştı. Köyün büyükleri dereden çamur aktığını gördükçe, “Dereler bile kan ağlıyor. Yazık ediyorlar yazık! Bu kadar ağaca kıyılır mı? Ağaçsız memleket olur mu? Ağaçlar toprağın bekçisidir.” diyorlardı (Kaplan, 2012: 22-23).

Başta bizim muhtar olmak üzere çevre köylerin muhtarları bir an önce ağaçlandırma yapılması için uğraşıyorlardı (Kaplan, 2012: 25).

Köyümüzün ilerisinde heyelan olmuş. Köyün girişindeki tepe olduğu gibi kayarak derenin önünü kapatmış. Derenin karşı tarafında oturan Ali dayıların evi toprak altında kalmış. Ev halkına bir şey olmamış, ama ahırdaki hayvanlarının tamamı ölmüş (Kaplan, 2012: 35-36).

Tabiatı sevme- koruma değerinin aktarıldığı bu hikâyede ağaçların ve ormanların dünyadaki varlığının önemi örneklendirilmiştir.

3.3.5.5. Yarım Elma

3.3.5.5.1. Yarım Elma

Paylaşma Değeri:

*Ben Hatice'yi de çok sevdiğim için ona ağacımın elmaları olgunlaştığında onları beraber toplamayı teklif ettim. İlk başta biraz tereddüt etse de sonunda teklifimi kabul etmişti. **Beni mutlu eden bir olayı, arkadaşımınla paylaşmak çok hoşuma gitmişti** (Kaplan, 2012: 4).*

Bu kocaman elmayı birilerine gösterip mutluluğumu paylaşmak istedim. Fakat bu fikirden vazgeçip daha iyi bir fikir düşünmeye başladım. Aklıma ilk gelen Hatice oldu.

Bu elmanın yarısını onunla paylaşacaktım (Kaplan, 2012: 32-33).

Tabiatı Sevme- Koruma Değeri:

Bir süre sonra Ayşen'in dallarında elmalar belirmeye başlamıştı. Artık her gün bahçeye çıktığımda ağacımdaki elmaların ne kadar büyüdüğünü gözlemek benim için

ayrı bir zevk olmuştu. **Her sabah yanına gidip Ayşen'e bakıyor ve ona su veriyordum** (Kaplan, 2012: 12).

-O işçi ağacımı mahvetmiş. Dallarını kırmış. Meyvelerini toplamamış sanki ağaca dayak atmış, dedikten sonra tekrar ağlamaya başladım (Kaplan, 2012: 26).

Dostluk Değeri:

...O günden sonra eski neşem yerine geldi. Bütün üzüntülerimi unuttum. Ayşen'in hediyesini de bir sır olarak herkesten sakladım. **Bu güzel hediyeden sadece Hatice'nin haberi oldu. Zaten o, benim en sevdiğim arkadaşım** (Kaplan, 2012: 33).

Paylaşma, tabiatı sevme- koruma ve dostluk değerlerinin anlatıldığı bu hikâyede kendine ait bir elma ağacı olan bir kızla değerler örneklendirilmiştir. Tabiatı ve ağacını çok seven bu kız ağacının meyvesini en sevdiği dostuyla paylaşmıştır.

3.3.5.5.2. Beyaz Misafirler

Hayvan Sevgisi-Duyarlı Olma Değeri:

Bu duruma bir çözüm bulmamız gerekiyordu. Leyleklerin ölmemesi için arkadaşlarımla bir şeyler yapmalıydık. O gece gözüme uyku girmedi. Leyleklerin öleceğini düşündükçe içim sıkılıyordu. Bir an önce bu durumu arkadaşlarıma da anlatmalıydım.

Ertesi gün evleri dolaşarak arkadaşlarımla hepsini topladım. **Leylekleri bekleyen tehlikeleri onlara bir bir anlattım. Eğer bir şey yapmazsak beyaz dostlarımız hepsinin öleceğini söyledim. Sonra hep birlikte bu duruma bir çözüm düşündük ve geçici de olsa bir çözüm bulduk.**

Artık oyunlarımızı çayın kenarında oynayacak, suya yaklaşan leylek olursa onu kovalayacaktık (Kaplan, 2012: 42-43-44).

Oyun oynarken suya yaklaşmak isteyen bir leylek görürsek onu hemen kovalıyorduk. Böylece o leylekler çayın, fabrikanın yukarı tarafında kalan kısımlarında avlanmak zorunda kalıyordu. Yediği balıklar zehirli olmadığı için, ne kendisi ne de yavrular ölüyordu (Kaplan, 2012: 46).

Öyleye doğru ölen leylekleri çayın kenarına getirdik. Oyun alanımıza yakın bir yere hepsini yan yana gelecek şekilde gömdük. Hepimiz ağlıyorduk.

O günden sonra her gün bütün yuvaları dolaştık. Çayın kenarındaki nöbetimize ara vermeden devam ettik. Bütün leylekler göç edene kadar ölen başka leylek olmadı (Kaplan, 2012: 50-51).

Duyarlı Olma:

Bizim duyarlılığımız, büyüklerimizi harekete geçirdi. Onların çabalarıyla o sene fabrikaya arıtma tesisi kuruldu. Böylece çayımızın suyu eskisi gibi tertemiz akmaya başladı. (Kaplan, 2012: 51).

Bu hikâyede hayvan sevgisi ve duyarlı olma değerleri aktarılmıştır. Doğayı kirletecek ve doğadaki canlılara zarar verecek olan tüm olumsuzluklara karşı duyarlı olmanın ve hayvanların yaşaması için mücadele etmenin örnekleri verilerek bu değerlerin önemi vurgulanmıştır.

3.3.5.6. Hazine Peşinde

3.3.5.6.1. Dostumu Özledim

Temiz Olma Değeri:

...Ellerimi ağzımı yıkadım, dişlerimi fırçaladım. Artık çıkmaya hazırdım (Demir, 2012: 3).

Dostluk Değeri:

...Kendimden bile gizleyerek Yusuf'a bakındım. Yanımızdaki apartmanda oturuyorlardı dolayısıyla yolumuz da aynıydı onunla. Sabahları ben daha önce çıkabildiğim için onların ziline basardım. Okula birlikte gider ve dönerdik. Yusuf benim en iyi arkadaşım, dostum, sırdaşımdı. Ben de onun (Demir, 2012: 4).

İki dost birbirimize sarıldık (Demir, 2012: 15).

Sabırlı Olma Değeri:

-Dur Fatih, dedi Yusuf. Hemen kızma! Düşündüğün gibi değil. Sabredersen gerçeği öğreneceksin! (Demir, 2012: 6).

Özür Dileme Değeri:

...Hata yapmışım, büyük bir hata...

Belli belirsiz,

-Özür dilerim, çıktı ağızımdan. Ben... Her şeyi yanlış anlamışım. Affet! (Demir, 2012: 14).

İncelenen bu hikâyede *temiz olma, dostluk, sabırlı olma ve özür dileme* değerleri aktarılmıştır. Dostuna güvenmenin ve olaylar karşısında sabırla beklemenin önemi vurgulanmış, yapılan hatalar karşısında özür dilemenin dargınlıkları çözebileceğinin örneği verilmiştir.

3.3.5.6.2. *Hazine Peşinde*

Sevgi Değeri:

-Siz beni sevmiyorsunuz işte, sevmiyorsunuz, dedi.

Annesi çok şaşırmıştı.

*-Yavrum bunu da nereden çıkardın? **Hangi anne baba çocuğunu sevmez? Seni canımızdan çok sevdiğimizi bilmiyor musun, dedi.***

-Hayır, diye hıçkırmaya devam etti Elif. Sevseydiniz Kübra'nın yatak odası gibi bir yatak odası alırdınız bana. Onun anne ve babası almışlar çünkü onu seviyorlar. Siz ise beni hiç sevmiyorsunuz! Keşke onların kızı olsaydım!

Elif'in annesinin gözleri yaşla dolmuştu. Böyle bir davranış ondan hiç beklemiyordu.

-Böyle düşünmene çok üzüldüm Elif, dedi. Şunu bil ki sevgi ve mutluluk parayla ölçülmez, parayla kazanılmaz. Kübra'nın anne ve babası onu seviyorlardır mutlaka. Ancak bizim sana pahalı bir yatak takımı almamız seni sevmediğimizi göstermez (Demir, 2012: 20-21).

Kanaatkâr Olma:

Anlattı Elif dedesine... Kübra'nın pembe karyolasını, kapı kolları kalpli dolabını, kalpli yastıklarını, çalışma masasını... Sonra annesinin üzgün, güzel yüzünü...

-Keşke daha zengin olsaydık değil mi dede? O zaman benim tüm isteklerim gerçekleşirdi, anne ve babamı da hiç üzmezdim! (Demir, 2012: 25).

Sevgi ve kanaatkâr olma değerlerinin işlendiği hikâyede, sevginin parayla ölçülemeyeceği ve kazanılamayacağı anlatılmıştır. Kanaatkâr olup, sevdiklerinin sevgisiyle insanların mutlu olabileceği örneklendirilmiştir.

3.3.5.6.3. *Sarman Kedi ve Peynirli Börek*

Sabırlı Olma:

-Pişti evet! Ama hiç ümitlenme! Bir saat sonra ağabeyin ve baban gelince yemek yiyeceğiz inşallah. Şimdi yersen bizimle yiyemezsin. Biraz sabret!

Dudağımı büzüp içinde buram buram tüten peynirli börek bulunan fırının yanına oturdum. Fırının camından içerideki böreğe bakıyordum.

-Bir dilimcik olsa yemez miyim anne? (Demir, 2012: 43).

Bir dilim asla yetmezdi ya buna da şükürdü. Artık akşama kadar sabredecektim (Demir, 2012: 45).

Çalışkan (Başarılı) Olma:

Fen bilgisinin sorularını cevaplamak için konuyu tekrar gözden geçirmem gerekiyordu (Demir, 2012: 45).

Hayvan Sevgisi-Paylaşma Değeri:

Benim böreği vermediğimi görünce bir kez daha baktı gözlerime yeşil yeşil. Hayır, gözlerime değil yüreğime. Sitemkâr bir "Mırrrrrr!" çekerek yanımdan kalktı. Gitmeye hazırlanıyordu.

-Dur Sarman, dedim telaşla. Dur, şakadan anlamaz mısın sen? Misafirimsin benim ve bu börek ikimizin!

Hemen bir parça börek koparıp önüne koydum. Durdu. Sonra böreği yemeğe başladı. Bir lokma da ben aldım börekten.

Sonra bir parça daha ona bir lokma daha bana. Küçük börek dilimi büyümüş, büyümüş bir tepsi olmuştu sanki, bitmiyordu. Misafir bereketiyle gelmişti (Demir, 2012: 51-52).

Bu hikâyede, *sabırlı olma, çalışkan olma, hayvan sevgisi ve paylaşma* değerleri işlenmiştir. Bu değerler, hayvan sever bir çocuğun annesinden bin bir güçlkle aldığı böreği bir kediyle paylaşması örneğiyle aktarılmıştır.

3.3.5.7. Evimizin Forveti

3.3.5.7.1. Bugün Komik Bir Şey Oldu

Çalışkan Olma (Başarı) Değeri:

...Hayret, Emre'nin yüzü hiç gülmüyordu bugün. "Matematiğe çalıştın mı?" diye sordu yorgun bir ses tonuyla "Yazılıyı unutmadın değil mi? Off, o kadar çok konu var ki hangisine çalışacağıma şaşırırım! Gece yarısına kadar çalıştım, sabahta tekrar ettim..." (Demir, 2012: 9).

Belirli bir değerın vurgulanarak anlatılmadığı bu hikâyede iki arkadaş arasında geçen ders çalışma diyalogu, *çalışkan olma* değerini aktarmaktadır.

3.3.5.7.2. Evimizin Forveti

Azimli Olma- Çalışkan Olma (Başarı) Değeri:

O gün okulumuzun futbol takımının seçmeleri yapılacaktı. Üç haftadır takıma seçilebilmek için çalışıyordum. Sürekli futbol maçlarını izliyor, takımların en başarılı oyuncularının en başarılı hareketlerini kendi kendime tekrarlıyordum (Demir, 2012: 17).

Sorumluluk Değeri:

Babam gülmeye başladı:

-Ne Feyyaz Ağabeyi oğlum! Senden bahsediyorum! Ben ayağa kalkana kadar evimizin dış işlerinden sen sorumlusun. Elektrik, su ve doğal gaz faturalarını günleri

geçmeden yatıracağını. Her gün annenin vereceği listeye göre market alışverişini yapacağını. Bunları yaparken okulunu, derslerini aksatmayacağını. Boş vaktin kaldıkça da dükkân da Osman Ağabeyine yardıma gidersin. Anlaştık mı? (Demir, 2012: 25).

...Sonra babam yüksek sesle,

-Ev halkım, dedi. Ben ayağa kalkıncaya kadar evimizin dış işlerinden Kerem sorumludur. Her işinizi ona söyleyebilirsiniz! (Demir, 2012: 29).

Babamın beni görevlendirdiği günden sonra bir hafta evin bütün dışişlerini ben yaptım. Önceden ekmek almaya gitmemek için bin bahane uyduran ben, şimdi ekmeğin olup olmadığını kontrol ediyordum. Büyümüş müydüm ne?(Demir, 2012: 31).

Dayanışma Değeri:

Okul takımına alınmamış olabilirsin. Ama şükürler olsun ki sevgi ve fedakârlıkta şampiyonluğa oynayan ailemizin forveti sensin! Bu hafta yokluğumu hiç hissettirmedin! (Demir, 2012: 33).

Azimli olma, çalışkan olma, sorumluluk ve dayanışma değerlerinin aktarıldığı bu hikâyede babasının rahatsızlığı sonucu evin birçok sorumluluğunu üstlenen bir çocuğu ve bu zor zamanlarda aile içi dayanışmanın örnekleri verilmiştir.

3.3.5.7.3. Gitme Kardan Adam

Dayanışma Değeri:

Bizi gören apartman komşularımız ve çocukları da sokağa indiler. Hep birlikte kardan adam yapmaya giriştik. Biri evden havuç getirdi, biri şapka, biri zeytin... Ben de kaşkol getirdim. Kocaman bir kardan adam yaptık (Demir, 2012: 45).

Komşuların birlikte gerçekleştirdikleri dayanışma ile bir işi gerçekleştirmeleri anlatılıp, dayanışma değeri örneklendirilmiştir.

3.3.5.8. Babamın Sol Ayağı

Vefa Değeri:

Büyük takımlardan transfer teklifleri almış. Verecekleri ücret büyük takımların ki kadar olmamasına rağmen babam, takıma ve şehre vefa olsun diye yuvada kalmış (Çayırılı, 2012: 1).

Kanaatkâr Olma Değeri:

-Haklısın ama benim sol ayağım bizim her şeyimizdi. Dünyanın en ünlü futbolcularından biri olabileceken düştüğüm hale bir baksana.

-Ne varmış halinde... Elhamdülillah sağlığın yerinde... Evin, araban, her şeyin var. Allah'tan daha ne istiyorsun? Bir kaza sonucu iki ayağını da kaybedebilirdin ya da ne bileyim tamamen felç olabilirdin.

-Haklısın ama düşünmeden edemiyorum işte. Bir daha eskisi gibi olmama mümkün değil...(Çayırılı, 2012: 13-14).

Söz Dinleme Değeri:

...Babam artık günde üç pakete yakın sigara içiyordu. ... Aile büyüklerinin, eski futbol arkadaşlarının ve hocalarının, yakarmaları fayda etmiyordu (Çayırılı, 2012: 16).

Hangi doktora gitsek aynı şeyi söylüyordu: "Sigarayı bırakmanız lazım. Yoksa sizi kötü günler bekliyor. Sol ayağınız sık sık ameliyat edildiği için zaten iyi durumda değil. Sigara da buradaki deformasyonu arttırıyor. Böyle devam ederseniz Allah korusun ayağınızı kesmek zorunda kalabiliriz" (Çayırılı, 2012: 20-21).

Daha önceki doktorların söylediklerini çok dikkate almayan babam lise arkadaşını söylediklerinden ilk zamanlar çok etkilenmişti. İki üç ay onun sigaraya baktığını bile gören olmamıştı.

Ancak bir zaman sonra önce gizli gizli, sonra da açıktan içmeye başladı (Çayırılı, 2012: 24).

... Söze nasıl başlayacağımı bilmiyorum. **En son görüşmemizden sonra sigarayı tamamen bırakmaman istenmeyen sonu hazırlamış.** Elimizden gelen her şeyi yaptık. Maalesef...(Çayırılı, 2012: 30).

Asansörde Doktor Amca babamın elini tutarak ona,

-Şu durumu geri çevirebilmek için neler verirdin değil mi, diye sormuş.

-Sen ne diyorsun, eğer ayağımın bedenimden ayrılmayacağını bilsem bir daha değil sigara, dumanının olduğu yerden bile geçmem. Görüyor musun bir hatanın insanın başına neler getirdiğini. Ah akılsız başım ah! (Çayırılı, 2012: 38).

Babam o kadar pişmanmış ki durumundan. Gününün çoğunu bacaklarını mukayese etmekle geçiriyormuş. İki lafının birinde “Ah zamanı geri çevirebilseydik! O zaman şu sigara illetinin yanından geçmezdim.” diyormuş anneme (Çayırılı, 2012: 41).

Özveri (Fedakârlık) Değeri:

Annem, ah canım annem! Yine destek yine destek...

Sadece babama mı, hayır... Okumaya sökmeye çalıştığımız, ödevlerimizde zorlandığımız, hastalandığımız, bir gösteriye çıkacağımız zaman da o hep bizimleydi. Hastalandığımızda bizden çok onun ızdırap çektiğini düşünürdüm.

Ve babam... Annem yerine başka bir kadın olsa bu kadar sabır gösterir miydi bilmiyorum. Onun sabrı sevgisinden ileri geliyordu. Eşini, çocuklarını, ailesini, yuvasını çok seviyordu. Yuvası yapan ve ayakta tutan bir dişi kuştu o (Çayırılı, 2012: 22-23).

Hasta Ziyareti Değeri:

Eğer bu da müspet netice vermezse meşhur sol ayak kesilecekmiş.

Bu haberle bütün aile yıkılmıştı. Babamın arkadaşları, eski futbolcular, herkes babamı arayıp teselli vermeye çalışıyordu. İstanbul’da oturan teyzemler de her gün babamı ziyaret edip, annemin ve onun ihtiyaçlarını karşılıyorlardı (Çayırılı, 2012: 26-27).

Sevgi Değeri:

Günde üç beş kez telefonlaşıp babama moral vermeye çalışıyorduk. Babam da galiba bize moral olsun diye ağrılarının azaldığını söylüyordu (Çayırılı, 2012: 28).

Annem, şefkat abidesi annem... Büyük teselli kaynağı... Babamı teselli edecek sözler sarf etmeye çalışıyor ama babam onu duymuyormuş (Çayırılı, 2012: 40).

3.3.5.9. Şeftali Ağacı

3.3.5.9.1. Şeftali Ağacı

Cömert Olma Değeri:

Yaz kış meyve yer, komşulara, çocuklara, yoldan gelip geçenlere de yedirirdik (Ertan, 2012: 3).

İyi Yürekli Olma Değeri:

Amcam çocuklarıyla benim aramda hiç ayırım yapmazdı (Ertan, 2012: 4).

Çalışkan Olma (Başarı) Değeri:

Top oynamaya çelimsiz kollarımın gücü yetmeyince bahçede kitap okuyordum. Okumam iyice gelişmişti.

...

Yaz boyunca kitap okumaya devam ettim. Yenisini alamaya harçlığım yetmediği için kitapları tekrar tekrar okuyordum. Bütün masalları neredeyse ezberlemiştim (Ertan, 2012: 15).

Haksızlık Yapmama Değeri:

Tarık ağabeyim,

-Şeftali ağacını o suladı! Şeftali ağacını o suladı, diye ağlamaya başladı.

-Doğru söyle, diye bağırdı amcam.

Tarık ağabeyim hıçkırıklar içinde her şeyi anlattı. Bisiklete kolayca sahip olmak ve amcamın gözüne girmek için beni kullanmıştı. Ben ondan küçüktüm. Onu çok seviyordum. Ne dediyse yapıyordum. Aylarca ıslanan kıyafetler üstümde kuruduğu için ciğerlerimi üşütmüştüm.

Amcam,

-Kardeşin ölebilirdi, diye bağırdı.

Amcamla yengem bana çok iyi baktı. İyileştim. Amcam, Tarık ağabeyimi o günden sonra hiç affetmedi. Bisikleti de bana verdi.(Ertan, 2012: 26).

Affetme Değeri:

Ben ise hepsini affettim. Ama o bisiklete hiç binmedim (Ertan, 2012: 26).

Bu hikâyede, *cömert olma, iyi yürekli olma, çalışkan olma (başarı), haksızlık yapmama ve affetme* değerleri işlenmiştir. Haksızlık yapmama değeri, bir şeyi elde etmek için başka kişinin haklarını hiçe sayma örneği verilerek anlatılmıştır.

3.3.5.9.2. Kırmızı Pabuçlarım

Dostluk Değeri:

Dertleşebildiğim, sırlarımı paylaşabildiğim tek arkadaşımdı Feride (Ertan, 2012: 33).

Merhametli Olma (Şefkat) Değeri:

*Dayım elimden tutup içeri girdi. Birisine hemen geleceğini söylerken göz ucuyla beni işaret edip **başımı okşadı. Dayım, annem öldüğünden bu yana beni daha bir sever olmuştu. Her gördüğünde saçarlımı okşardı (Ertan, 2012: 45).***

-Bayramın mübarek olsun dayı, deyip başımı önüme eğdim.

*Kafamı kaldırdığım da dayımın gözlerine baktım. Sözünde durduğundan emin olmak istiyordum. **Gözleri dolu dolu olmuştu. Beni kucakladı. İçeri aldı. Dolabın yanındaki kutuyu uzattı. Kapağını özenle açtım.***

-Kırmızı pabuçlarım...(Ertan, 2012: 49).

Sevgi Değeri:

-Bir de yanaklarımdan öpersen bir sürprizim daha var, dedi.

Yanaklarımdan bir çırpıda öpüverdim (Ertan, 2012: 51).

Dayım, ceketinin cebinde sürekli taşıdığı küçük bir tarağı çıkarıp saçlarımı taradı. Saçlarım aynı renk tokaları takiverince kendimi tutamadım. Sevincimden hem ağlıyor hem de,

*“Hep kırmızı elbiselerim,
Ben bu rengi çok severim.”*

Şarkısıyla dönmeye başladım. Sonra da dayımın boynuna sımsıkı sarıldım (Ertan, 2012: 52).

Dostluk, merhametli olma (şefkat) ve sevgi değerlerinin aktarıldığı hikâyede annesi ölmüş olan yeğenine sahip çıkan ve onu çok seven, şefkatli adam örneklendirilmiştir.

3.3.5.10. Kaybolan Top

3.3.5.10.1. Kaybolan Top

Özür Dileme Değeri:

-Geldim işte!

-Yarım saat geciktin.

-Neyse özür dilerim. Bir daha olmaz! (Çayırılı, 2012: 5).

Örnek Olma Değeri:

Recep, topu sevinçle havaya attı.

-Bakın ne buldum. Ne kadar güzel bir top değil mi? Haydi futbol oynayalım.

-Evet, güzel bir topmuş gerçekten. Ama bence topun sahibini bulmalıyız.

-Ömer doğru söylüyor. Başkasına ait bir topu sahiplenmemiz uygun değil.

Mutlaka bizim köyden birine aittir.

-Bu kadar pahalı bir topu bizim köyde kim alacak canım. Yukarı dağlara pikniğe gidenlerin arabasından düşmüştür.

-Doğru söylüyorsun. Bizim köyde kimsenin babası bu kadar pahalı bir top almaz. Ama bize ait olmayan bir şeyi sahiplenmekte doğru olmaz (Çayırılı, 2012: 12-13).

Dostluk Değeri:

-Cezam devam ediyor, siz gidin.

-Sensiz tadı olmaz ki... Zaten oraya gidene kadar epeyce zaman geçecek. Balık tutmaya çok zaman kalmıyor. Bence balığa gitmeyelim bugün.

-Lütfen siz gidin, ödevleri bile cumadan bitirdik balığa gideceğiz diye.

- Olmaz, dedi Recep. Ya hep beraber gideriz ya da hiç birimiz gitmeyiz (Çayırılı, 2012: 20-22).

Affetme Değeri:

-Atlayın arkaya, **bugün umumi af var!**

Kulaklarına inanamayan dört arkadaş şaşkın şaşkın Salih Amca'ya bakakaldılar.

Size söylüyorum afacanlar, balığa gitmeyecek miydiniz? Haydi, atlayın bakalım (Çayırılı, 2012: 27-28).

Paylaşma Değeri:

Tarık aceleyle geldiği için yanına azık almamıştı.

-Önemi yok dedi Recep, bizimkileri paylaşırız (Çayırılı, 2012: 31).

Bu hikâyede, özür dileme, örnek olma, dostluk, affetme ve paylaşma değerleri işlenmiştir. Başkasına ait bir eşyanın izinsiz kullanılmaması gerektiğini vurgulayan kişi, arkadaşlarına örnek olmuştur. Bu arkadaşların, zor zamanlarında birbirlerini yalnız bırakmamalarıyla dostluklarının ne kadar güçlü olduğu vurgulanmıştır.

3.3.5.10.2. Cemal Kumandan

Vatan Sevgisi Değeri:

Cemal Kumandan emekli bir paşaydı. **Yıllarca kahraman ordumuza hizmet etmişti** (Çayırılı, 2012: 35).

Sen boş ver beni ve benim için ağlama. Asker olacak mısın, vatan için, millet için ömür boyu koşturacak mısın, onu söyle bana.

Onun gibi babacan, onun gibi iyi, onun gibi başarılı bir komutan olmayı kim istemez ki,

-Elbette komutanım, dedim, siz hiç merak etmeyin (Çayırılı, 2012: 42).

Cömertlik Değeri:

Cemal Kumandan bizi görünce mutlaka bir şeyler ikram ederdi.

Eşi de zaman zaman şekerlemeler, kurabiyeler, çikolatalar verirdi. Her ikisi de saçımızı okşar, bizlere iltifatlarda bulunurdu (Çayırılı, 2012: 36).

İyi Yürekli Olma Değeri:

Kasaba ahalisi de onlara kısa sürede alışmıştı. Cemal kumandan, deniz kenarındaki çayevine sık uğrardı. Kasabalıyla şakalaşır, onların dertlerini dinlerdi. Memleketin gidişatıyla ilgili muhabbetler ederdi (Çayırılı, 2012: 39).

Hasta Ziyareti Değeri:

Kasaba ahalisi onu sık sık ziyaret ediyor, hiç yalnız bırakmıyordu. Son görüşmemizde rengi kaçmış, yüzü zayıflamıştı. Konuşacak hali yoktu ama bizleri görünce biraz canlanmış, gözlerinin içi gülmüştü (Çayırılı, 2012: 40).

Vatan sevgisi, cömertlik, iyi yürekli olma ve hasta ziyareti değerlerinin işlendiği bu hikâyede konu emekli bir paşanın köydeki yaşantısıyla örneklendirilmiştir. Paşanın Türk ordusuna yaptığı hizmetlerle vatan sevgisi değeri, köydeki çocuklara verdiği ikramlarla cömertlik değeri aktarılmıştır.

	<i>Değerler Eğitimi Seti</i>	<i>Öykülerle Davranış Eğitimi Seti</i>	<i>Erdemlerimizi Keşfedelim Seti</i>	<i>Zeliş Öğreniyor Seti</i>	<i>İlk Öykülerim Seti</i>
Adalet	X				
Affetmek			X		X
Azimli Olmak			X		X
Barışçıl Olmak					
Böbürlenmemek			X		
Cesaret			X		
Çalışkan Olmak (Başarı)	X				X

Cömert Olmak					X
Dayanışma	X				X
Doğru Arkadaş Seçmek			X		
Doğru Karar Vermek			X		
Dostluk	X		X		X
Duyarlı Olmak	X				X
Düzenli Olmak		X	X		
Edepli (Ahlaklı) Olmak					
Empati Kurmak	X		X		
Farklı Kültürleri Tanımak-Saygı Duymak	X				
Güven	X				
Hak Ederek Kazanmak					
Haksızlık Yapmamak			X		X
Hayvan Sever Olmak					X
Hasta Ziyareti			X		X
İnsan Onuruna Özen Göstermek					X
İyi Yürekli Olmak	X		X		X
Kanaatkâr Olmak			X		X
Merhamet (Şefkat)					X
Misafirperverlik	X				X
Örnek Olmak					X
Özgüven			X		
Özür Dilemek			X		X
Özveri (Fedakârlık)			X		X
Paylaşmak	X	X	X	X	X
Sabır	X				X
Sevgi	X				X
Saygı	X		X		X
Sorumluluk	X	X	X		X
Söz Dinlemek		X	X		X
Tabiati Sevmek - Korumak			X		X
Temiz Olmak		X		X	X
Tutumluluk				X	
Vatansever Olmak	X		X		X

Vefa			X		X
Yalan Söylememek (Dürüstlük)		X	X		
Yardımsaver Olmak	X	X	X	X	X
Yeteneklerini Keşfetmek			X		

Tablo 8: Gündümlü Olarak Yazılmış Çocuk Eserlerinin Değerlerinin Dağılımı.

3.4. ÜNLÜ ÇOCUK EDEBİYATÇILARININ ESERLERİYLE GÜDÜMLÜ OLARAK YAZILMIŞ ÇOCUK ESERLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

	<i>Ünlü Çocuk Edebiyatçıların Eserlerindeki Değerler</i>	<i>Gündümlü Olarak Yazılmış Çocuk Eserlerindeki Değerler</i>
Adalet		X
Affetmek		X
Azimli Olmak		X
Böbürlenmemek	X	X
Cesaret	X	X
Çalışkan Olmak (Başarı)	X	X
Cömert Olmak		X
Dayanışma	X	X
Doğru Arkadaş Seçmek		X
Doğru Karar Vermek		X
Dostluk	X	X
Duyarlı Olmak		X
Düzenli Olmak	X	X
Edepli (Ahlaklı) Olmak	X	
Empati Kurmak		X
Farklı Kültürleri Tanımak-Saygı Duymak		X
Güven		X
Hak Ederek Kazanmak	X	
Haksızlık Yapmamak		X
Hayvan Sever Olmak	X	X
Hasta Ziyareti		X
İnsan Onuruna Özen Göstermek	X	X
İyi Yürekli Olmak	X	X
Kanaatkâr Olmak	X	X

Merhamet (Şefkat)	X	X
Misafirperverlik	X	X
Örnek Olmak		X
Özgüven		X
Özür Dilemek	X	X
Özveri (Fedakârlık)	X	X
Paylaşmak	X	X
Sabır	X	X
Sevgi	X	X
Saygı	X	X
Sorumluluk	X	X
Söz Dinlemek	X	X
Tabiatı Sevmek -Korumak	X	X
Temiz Olmak	X	X
Tutumluluk	X	X
Vatansever Olmak		X
Vefa	X	X
Yalan Söylememek (Dürüstlük)	X	X
Yardımsever Olmak	X	X
Yeteneklerini Keşfetmek		X

Tablo 9: Ünlü Çocuk Edebiyatçıların Eserlerindeki Değerlerle, Güdümlü Olarak Yazılmış Çocuk Eserlerindeki Değerlerin Karşılaştırılması.

Bu çalışmada beş çocuk edebiyatçısının üçer hikâyesi ve beş farklı yayınevine ait beş ayrı değerler eğitimi hikâye seti (toplam 44 kitap) değerler eğitimi bakımından incelenmiş; inceleme sonucunda 44 ayrı değer tespit edilmiştir. İncelenen bu eserlerde şu değerlerin yer aldığı yer aldığı görülmüştür: Adalet, Affetmek, Azimli Olmak, Böbürlenmemek, Cesaret, Çalışkan Olmak (Başarı), Cömert Olmak, Dayanışma, Doğru Arkadaş Seçmek, Doğru Karar Vermek, Dostluk, Duyarlı Olmak, Düzenli Olmak, Edepli (Ahlaklı) Olmak, Empati Kurmak, Farklı Kültürleri Tanımak-Saygı Duymak, Güven, Hak Ederek Kazanmak, Haksızlık Yapmamak, Hayvan Sever Olmak, Hasta Ziyareti, İnsan Onuruna Özen Göstermek, İyi Yürekli Olmak, Kanaatkâr Olmak, Merhamet (Şefkat), Misafirperverlik, Örnek Olmak, Özgüven, Özür Dilemek, Özveri (Fedakârlık), Paylaşmak, Sabır, Sevgi, Saygı, Sorumluluk, Söz Dinlemek, Tabiatı

Sevmek –Korumak, Temiz Olmak, Tutumluluk, Vatansever Olmak, Vefa, Yalan Söylememek (Dürüstlük), Yardımsever Olmak, Yeteneklerini Keşfetmek.

Belirlenen 44 değer, incelenen güdümlü olarak yazılmış çocuk eserlerinde 42 tanesi, çocuk edebiyatçıların hikâyelerinde ise 28 tanesi bulunmaktadır. Toplumsal açıdan önemli olan hemen hemen bütün değerlere güdümlü çocuk eserlerinde yer verilmeye çalışılmıştır. Fakat çocuk edebiyatçıların eserlerinde bu çeşitliliğe rastlanmamaktadır. Ayrıca güdümlü çocuk eserlerinde bulunan 42 değer hepsine eşit oranda ve dengeli bir şekilde yer verilmiş, her değer üzerinde ayrı örneklendirmeler yapılarak vurgulanmıştır. Bu 42 değer hepsi için ayrı hikâye yazılmıştır. Ancak çocuk edebiyatçıların eserlerindeki 28 değerden bazıları çokça vurgulanıp ön plana çıkarılırken bazı değerler birkaç cümle ile geçiştirilmiştir.

Güdümlü olarak yazılmış çocuk eserlerinde en çok rastlanan değerler yardımsever olma, paylaşma, sorumluluk iken, çocuk edebiyatçıların eserlerinde en çok rastlanan değerler iyi yürekli olma, saygı, çalışkan olma (başarı), merhametli olma, paylaşma ve hayvan sever olma.

Güdümlü olarak yazılmış çocuk eserlerinde edepli (ahlaklı) olma ve hak ederek kazanma değerlerine hiç rastlanmazken, çocuk edebiyatçıların eserlerindeki rastlanmayan değerler yeteneklerini keşfetme, vatansever olma, örnek olma, özgüven, hasta ziyareti, haksızlık yapmama, güven, empati kurma, duyarlı olma, doğru karar verme, doğru arkadaş seçme, farklı kültürleri tanıma- saygı duyma, cömert olma, azimli olma, affetme, adalettir.

Çocuk kitaplarındaki resimler, çocuklara anlatılanları görme olanağı sağladığı gibi çocuk için verilmek istenen konuyu özetler, çocukların anlama becerilerini artırır. Dolayısıyla değerlerin daha iyi kavranması ve anlaşılması için çocuk eserleri resimle desteklenmelidir. Güdümlü olarak yazılmış çocuk eserlerinde değerlerin aktarıldığı olaylar resimlerle desteklenmiş böylece değerler vurgulanmıştır. Ancak çocuk edebiyatçıların eserlerinin bazılarında hiç resim kullanılmamış, bazılarında ise çok az sayıda resim kullanılmasıyla birlikte bu resimler metni iyi anlatmamış ve estetik

çizilmemiştir. Örneğin Kemalettin Tuğcu'nun incelenen üç eserinde ve Ömer Seyfettin'in bir eserinde kapak resimleri hariç konuyu anlatan resim bulunmamaktadır. Muzaffer İzgü'nün eserlerindeki resimler ise siyah beyaz olması açısından dikkat çekiciliği düşüktür.

Güdümlü olarak yazılmış çocuk eserlerinde yer alan değerlerin bir kısmının değer aktarımı için yeterli olduğu görülürken bazı değerlerin yeterince işlenmediği ve etkili anlatımla verilemediği tespit edilmiştir. Güdümlü olarak yazılmış hikâyelerde verilmek istenen değer kitap kapaklarında yazılmış olmasına rağmen bazı eserlerde bu değerlerin aktarımı tam ve etkili olmamıştır. Erdemlerimizi Keşfedelim setindeki “Güneşin Öfkesi” hikâyesi ve İlk Öykülerim setindeki “Bugün Komik Bir Şey Oldu”, “Gitme Kardan Adam” hikâyeleri buna örnektir. Çocuk edebiyatçıların hikâyelerinde ise değer aktarma kaygısı bulunmadığı için, eser içindeki olayla birlikte örneklendirilen değerler etkili ve yeterli bir şekilde vurgulanmıştır.

Güdümlü olarak yazılmış çocuk eserlerindeki değerler doğrudan, direkt cümlelerle verilmiş, didaktik bir anlatım vardır. Çocuk edebiyatçıların eserlerindeki değerlerin ise yazarların değer aktarma kaygısı bulunmadığı için metnin ana fikrinden hareketle dolaylı olarak fark edilmesi mümkündür. Değerler, gerçekçi kahramanlar ve onların başlarından geçen olaylarla okuyucuya sezdirilmeye çalışılmıştır.

Hem güdümlü olarak yazılmış eserlerde hem de çocuk edebiyatçıların eserlerinde değerler iki şekilde verilmiştir. Yazar, ya iyi değerleri övmüş ve bu değerlere sahip olan kişilerin hayatta karşılaştıkları güzellikleri vurgulamıştır. Ya da bu örnek değerlerden yoksun insanların düştüğü olumsuz durumları örneklendirerek değerlerin insan yaşamındaki önemini anlatmıştır.

Güdümlü olarak yazılmış çocuk eserlerinde amaç değerler öğretimi olduğu için tüm setlerde edebi zevk, etkili hikâye kurgusu bulunmamaktadır. Dolayısıyla çocuklar değerleri öğrenmelerine rağmen, edebi zevkten mahrum bırakılmaktadır. Bazı setlerde (Zeliş seti), sıkça anlatım bozukluğu, imla yanlışı, fazlaca cümle tekrarı, devrik cümle yapıları tespit edilmiştir. Örneğin, Zeliş Tutumlu Olmayı Öğreniyor adlı kitapta, elektrik

ve suyun dikkatli harcanması gerektiği 3.,4.,5.,6.,7.,12.,14. ve 15. sayfalarda fazlaca tekrar edilmiştir. Dolayısıyla, bu eserde gereksiz cümle tekrarı nedeniyle edebi zevk olmamakla birlikte sıkıcı bir anlatım vardır, hikâye kurgusu zayıftır. Çocuk edebiyatçıların eserlerinde ise hikâye kurgusunun sağlam, anlatımın etkili olduğu görülmektedir. Dolayısıyla eserlerdeki sürükleyicilik çok daha fazladır.

Çocuk edebiyatçıların eserlerinde içki ve sigara içen kahramanlara sıklıkla yer verilmesi, ölüm kavramına yer verilmesi çocuk eğitimi ve psikoloji açısından olumsuz örnek teşkil etmektedir. Bu konuya ilgili Kemalettin Tuğcu'nun eserlerinde bazı örnekler şu şekilde sıralanabilir:

Sigarayı yakmamış, kulağının arkasına yerleştirmişti (Tuğcu, 2007: 12).

-Ne bileyim. Ama her akşam içki içiyor. Kocaman bir şişe şarap alıyor. Bardak bardak onu içiyor (Tuğcu, 2007: 13).

Fazıl Bey babasının karyolasına ilişmişti. Annesinden çok, Fahire Hanım'a bakıyordu. Onun, korkunç bir manzarayı görmemek için başını çevirdiğini anlamıştı. Mürşide Hanım'ın ağzından bir avuç kan sızmış, yastığına yayılmış ve gözleri bir noktaya dikilip kalmıştı (Tuğcu, 2007: 45).

Konuyla ilgili, Ömer Seyfettin'in kaşağı adlı hikâyesindeki örnek ise şu şekildedir:

Yazık ki zavallı masum kardeşim o gece ölmüştü (Seyfettin, 2009: 14).

Ancak güdümlü çocuk eserlerinin bazıları (Zeliş Öğreniyor Seti ve Öykülerle Davranış Eğitimi Seti) çocuk psikologlarının ve pedegoglarının danışmanlığında yazıldığı için ve yazılma amaçları sadece değerlerin aktarılması olduğu için bu tip olumsuzluklar tespit edilmemiştir. Bu eserlerde çocukların psikolojisini olumsuz etkileyebilecek olumsuz bir kavram bulunmamaktadır.

Çocuk eserlerinin sonunda, çocukların kişilik gelişimi ve olumlu mesajların doğru aktarımı açısından, iyi değerlere sahip olan karakterler ödüllendirilmeli, kötü değerlere sahip olan karakterler ise cezalandırılmalıdır. Çocuk edebiyatçıların eserlerinde hayata yakın olaylar ve karakterler bulunduğu için bazı hikâyelerin sonu iyi karakterler yaşadığı olumsuz ve talihsiz olaylarla sonlanmıştır. Ancak güdümlü çocuk eserlerinin sonu hep mutlu sonla, ders verici öğütlerle bitmiştir.

Güdümlü olarak yazılmış çocuk eserlerinin bazılarında (Öykülerle Davranış Eğitimi Seti ve Zeliş Öğreniyor Seti) kitap sonlarında aktarılan değerlerin pekiştirilmesi adına sorular bulunmaktadır. Ayrıca Değerler Eğitimi setinde, değerler eğitimi faaliyet dosyası ve değerler eğitimi program kitabı bulunmaktadır. Çocuk edebiyatçılarının eserlerinde değer aktarma kaygısı bulunmadığı için, kitap sonlarında pekiştireç amaçlı sorular bulunmamaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada beş çocuk edebiyatçısının üçer hikâyesi ve beş farklı yayınevine ait beş ayrı değerler eğitimi hikâye seti (toplam 44 kitap) değerleri içermesi bakımından incelenmiştir.

İncelemenin sonucunda, güdümlü olarak yazılmış çocuk eserlerinin de çocuk edebiyatçıların eserlerinin de değerler eğitimi konusunda mükemmel, eksiksiz ve kusursuz olmadığı görülmüştür. Bu eserlerin birbirlerine göre üstün yanları olmakla birlikte, eksik yanları da bulunmaktadır. Bu açıdan bakıldığında incelenen eserlerin birbirlerini tamamladığı tespit edilmiştir.

Dolayısıyla aile ve öğretmen tarafından her iki grup eserin de çocuk eğitiminde kullanılması, değerler eğitimi açısından faydalı olacaktır.

Güdümlü olarak yazılmış çocuk eserlerinin sonunda bulunan değerlerle ilgili sorular, yayınevleri tarafından değerleri pekiştirme adına çocuk edebiyatçıların eserlerine de konulmalıdır.

Güdümlü olarak yazılmış çocuk eserleri oluşturulurken, çocuklara edebi zevkin verilmesine ve sürükleyiciliğin oluşturulmasına dikkat edilmelidir. Etkili ve doğru anadil kullanımında model teşkil etmesi bakımından örnek olunmalıdır. Eserlerdeki anlatım bozukluğu, imla yanlışı, fazlaca cümle tekrarı, devrik cümle yapıları gibi hataların oluşmaması için yayınevleri dil bilimcilerden destek almalıdır. Böylece değerler eğitimi daha etkili ve Türkçe eğitimi açısından en doğru şekilde verilmiş olacaktır.

Güdümlü olarak yazılmış çocuk eserlerindeki didaktik anlatım azaltılmalı, direk değerlerin vurgulandığı öğütleyici cümleler yerine değerlerin, ana fikirden hareketle dolaylı olarak fark edilmesi sağlanmalıdır.

Çocuk edebiyatçıların eserlerine yayınevleri tarafından konuyla ve işlenen değerlerle ilgili daha etkili, estetik ve çocuklara hitap eden resimler konulmalıdır.

Güdümlü eserlerde yer alacak değerler uzman pedegoglar tarafından belirlenmeli, oluşturulan değerler eğitimi setleri, değer çeşitliliği bakımından eksiksiz hazırlanmalıdır.

Tespit edilen 44 değer evrensel ve kültürel değerler olarak iki ayrı set halinde oluşturulmalı ve bu setlerle birlikte çocuk edebiyatçılarının eserleri sınıf kitaplıklarında bulundurulmalı, çocukların tüm değerleri öğrenip, pekiştirilmesi sağlanmalıdır.

BİBLİYOGRAFYA (KAYNAKLAR)

Akbaş, Oktay, (2008), “Değer Eğitimi Akımlarına Genel Bir Bakış” Değerler Eğitimi Dergisi Cilt 6, No. 16, s. 9-27.

Arseven, Tülin, (2005), “Mesaj Açısından Çocuk Kitapları” Hece, Yıl: 9, Sayı: 104-105, Ağustos- Eylül, s. 42-52.

Aslan, Mecnun, (2009), “Değerler Eğitiminde Kahramanlardan Yararlanma”, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, Sosyal Bilimler Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Tokat.

Aydın, M. Zeki, (2010), “Okulda Çalışan Herkesin Görevi Olarak Değerler Eğitimi”, http://mehmetzekiaydin.com/alimalarim/bddlddmsel_makaleler.html adresinden 28 Temmuz 2012 tarihinde alınmıştır.

Balcı, F. Ayşe, Yelken, Yanpar, Tuğba, (2010), “İlköğretim Öğretmenlerinin “Değer” Kavramına Yükledikleri Anlamlar ” Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H. U. Journal of Education) 39, s.81-90.

Bilgin, Beyza, (1991) “Çocuklarımıza İnsancıl Bilgileri Nasıl Kazandırabiliriz?” MEB Din Öğretimi Dergisi, Sayı 26, Ankara.

Bulut, Sevilay, (2011), “Atasözlerinin Değerler Eğitimindeki Yeri”, Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı Türkçe Eğitimi Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trabzon.

Can, Özge, (2008), “Dördüncü ve Beşinci Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Derslerinde Değerler Eğitimi Uygulamalarına İlişkin Görüşleri” Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Cebeci, Aylin, (2005), “İlköğretim Din Kültürü Ve Ahlâk Bilgisi Derslerinde Ahlâkî Değerlerin Eğitimi Ve Öğretimi” Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Eğitimi Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa.

Cebeci, Suat, (2003), Öğrenme ve Öğretme Süreçlerinde Dînî İletişim, İz Yayınları, İstanbul.

Çengelci, Tuba, (2010), “İlköğretim Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitiminin Gerçekleştirilmesine İlişkin Bir Durum Çalışması” Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Eskişehir.

Cheng, T.L., R.A. Brenner, J.L. Wright, H.C. Sachs, P. Moyer, M.R Rao, (2004), “Children's violent television viewing: are parents monitoring?”. **Pediatrics**, sayı 114, s. 94-99.

Değerler Eğitimi Merkezi, <http://www.dem.org.tr/index.php?sayfa=hakkimizda> adresinden 28 Temmuz 2012 tarihinde alınmıştır.

Doğanay, A., (2006), Değerler Eğitimi, Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Yaplandırmacı Bir Yaklaşım. Editör: Cemil Öztürk. Ankara: Pegem A Yayıncılık, 256–286.

Dilmaç, Bülent, (2007), “Bir Grup Fen Lisesi Öğrencisine Verilen İnsani Değerler Eğitiminin İnsani Değerler Ölçeği İle Sınanması” Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya.

Erdem, A. R. , (2007), “An Important Factor of Culture of Education Faculties: Values (A Case Study of the Education Faculty of PAU)”. *Eurasian Journal of Educational Research*. 26, 95–108.

Halstead, J. Mark, Taylor, J. Monica, (2000), “Learning and Teaching about Values: a review of recent research”, Cambridge Journal of Education, Vol. 30, No.2. page.169-202.

Hökelekli, Hayati, (2011), “Ailede, Okulda, Toplumda Değerler Psikolojisi ve Eğitimi” Timaş Yayınları, İstanbul.

İpşirli, Sena, (2011), “3-6 Yaş Çocuğun Genel ve Din Eğitiminde Temel Değerler”, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe Ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Din Eğitimi Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

İşhan, Demirhan, C, (2007), “İlköğretim Düzeyinde Değerler Eğitimi Programının Etkililiği”, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.

Karatay, Halit, (2007), “Din Edinimi ve Değer Öğretimi Sürecinde Masalın Önemi ve İşlevi” Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, Cilt 5, Sayı 3, s. 463-475, http://uvt.ulakbim.gov.tr/uvt/index.php?cwid=9&vtadi=TPRJ%2CTTAR%2CTTIP%2CTMUH%2CTSOS%2CTHUK&c=google&ano=73933_96f350eaaee40d566cebccf7d91e6991 adresinden 28 Temmuz 2012 tarihinde alınmıştır.

Keskin, Yusuf, (2008), “Türkiye’de Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında Değerler Eğitimi: Tarihsel Gelişim, 1998 Ve 2004 Programlarının Etkililiğinin Araştırılması”, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Ana Bilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.

Keskinoğlu, M. Şerif, (2008), “İlköğretim Beşinci Sınıf Öğrencilerine Uygulanan Mesnevi Temelli Değerler Eğitimi Programının Ahlaki Olgunluğa ve Saldırganlık Eğilimine Etkisi” Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Yüksek Lisans Programı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Maraşlı, Ahmet, (2012), “Evde Okul Okulda Kalite” Timaş Yayınları, İstanbul.

Öncül, R. , (2000), Eğitim ve Eğitim Bilimleri Sözlüğü, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.

Özbay, Murat, (2010), “Türkçe Öğretimi Yazıları” Öncü Kitap, Ankara.

Savage, T. V.; D. G. Armstrong, (1996), Effective Teaching In Elementary Social Studies. Third Edition. New Jersey: Prentice Hall.

Şen, Ülker, (2007), “Millî Eğitim Bakanlığının 2005 Yılında Tavsiye Ettiği 100 Temel Eser Yoluyla Türkçe Eğitiminde Değerler Öğretimi Üzerine Bir Araştırma” Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Taşdemir, Mehmet, (2009), “İlköğretimde Değerler Eğitimi ve Bu Değerlerin Alevî-Bektaşî Değerleri İle İlişkiliği” Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi , Sayı 51, s. 295-326.

TDK, (1988), Türkçe Sözlük, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Turan, L., Yılar, Ö., (2010), “Çocuk Edebiyatı” Pegem Akademi Yayınları, Ankara.

Values Education Study-Final Report, (2003), Australian Government Department of Education, Science and Training. Australia: Curriculum Corporation. URL:http://www.valueseducation.edu.au/verve/_resources/VES_Final_Report14Nov.pdf

Vural, Mehmet, (2005), “İlköğretim Okulu Ders Programları ve Öğretimi Klavuzları” Yakutiye Yayıncılık, Erzurum.

Yazıcı, Kubilay, (2006), “Değerler Eğitimine Genel Bir Bakış” TÜBAR-XIX, Bahar, s.499-522.

<http://www.tubar.com.tr/TUBAR%20DOSYA/pdf/2006BAHAR/19.31.kubilayyazici.s.499-522.pdf> adresinden 28 Temmuz 2012 tarihinde alınmıştır.

Cahit Zarifoğlu
Yürekdede ile
Padişah

BEYAN

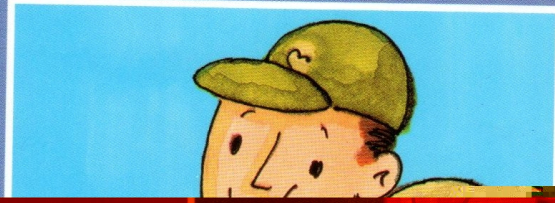

g e l i n c i k d i z i s i

sıcak ekme

GÜLTEN

kemalettin tuğcu

KARANLIK DÜNYA

Ayagi

H.İbrahim ÇAYIRLI

İLK ÖYKÜLERİM

SERİSİ

Çocuk İhtiyaçları

Erdemlerimizi

keşfedelim

Ben Kırmadım

Haksızlık Yapmamak

Yalan Söylememek

Özür Dilemeyi Bilmek

Dürüst Olmak

Vatanını Sevmek

2-3. Sınıflar

Sara Gürbüz Özeren

ÖYKÜLERLE DAVRANIŞ EĞİTİMİ-4

3-7
YAŞ

SOYLUYOR

32.
BASKI

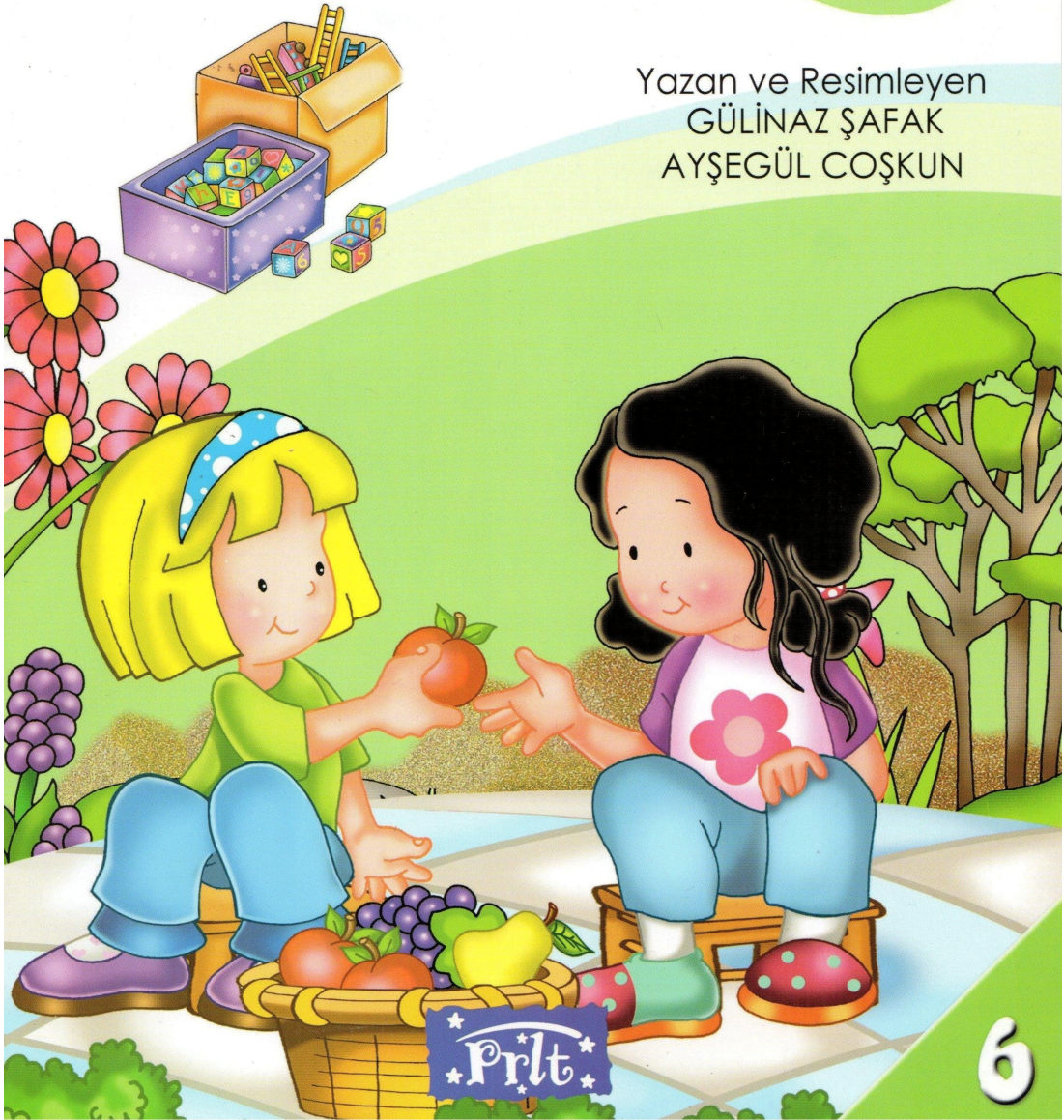
DANIŞMAN PSİKOLOG BERRİN GÖNCÜ İŞİKOĞLU

N
NESİL
ÇOCUK

ZELİŞ PAYLAŞMAYI ÖĞRENİYOR

Yazan ve Resimleyen
GÜLİNAZ ŞAFAK
AYŞEGÜL COŞKUN

6

Saygı!

Değerler Eğitimi 6

Lütfen Beni Dinleyin

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: Erva BAĞCI

Doğum Tarihi: 30.06.1986

Doğum Yeri: İzmir

e-mail: erva_b@hotmail.com

Eğitim:

İlkokul: Ali Rıza Çevik İlköğretim Okulu, MANİSA 1992-1997.

Ortaokul-Lise: Gazimağusa Maarif Koleji, KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ.
Dündar Çiloğlu Anadolu Lisesi, MANİSA 1997-2004.

Lisans: Celal Bayar Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü 2004-2008.

Mesleki Denevim:

1-Sınıf öğretmeni - Denizli 2008-2010

2-Celal Bayar Üniversitesi Salihli Meslek Yüksek Okulu 2011- ... (Öğretim Görevlisi)